

Onsdagen den 2 mars

Kl. 09.00–16.48

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Ålderspresidenten anmälde att utdrag ur prot. 2021/22:22 för tisdagen den 22 februari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från socialförsäkringsutskottet.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:337

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:337 Konkreta åtgärder mot förföljelse av kristna i Afghanistan

av Staffan Eklöf (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 25 mars 2022.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 1 mars 2022

Utrikesdepartementet

Ann Linde (S)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:340

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:340 Stärkta diplomatiska relationer med Taiwan

av Markus Wiechel (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 25 mars 2022.

Skälet till dröjsmålet är resor.
Stockholm den 1 mars 2022
Utrikesdepartementet
Ann Linde (S)
Enligt uppdrag
Anna Hammargren
Expeditionschef

Interpellation 2021/22:386

Till riksdagen
Interpellation 2021/22:386 Kusinäktenskap
av Tobias Andersson (SD)
Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.
Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.
Interpellationen kommer att besvaras den 1 april 2022.
Stockholm den 1 mars 2022
Justitiedepartementet
Morgan Johansson (S)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Ålderspresidenten anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till civilutskottet:
RiR 2022:3 Fastighetsbildningen i Sverige – handläggningstider, avgifter och reformbehov

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Propositioner
2021/22:111 till utbildningsutskottet
2021/22:125 till konstitutionsutskottet
2021/22:128 och 129 till socialutskottet
2021/22:131, 133 och 138 till justitieutskottet
2021/22:136 till trafikutskottet
2021/22:139 till kulturutskottet

Redogörelse
2021/22:RJ1 till utbildningsutskottet

EU-dokument
COM(2021) 812 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 25 april*.

COM(2022) 18 till socialutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den*
25 april.

COM(2022) 46 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den*
25 april.

Prot. 2021/22:77
2 mars

§ 5 Ärende för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2021/22: MJU15 Cirkulär ekonomi

§ 6 Författningsfrågor

Författningsfrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22: KU30
Författningsfrågor
föredrogs.

Anf. 1 KARIN ENSTRÖM (M):

Herr ålderspresident! Jag tror att jag talar för alla deltagare här i debatten och för alla som nu lyssnar när jag säger att våra tankar går till Ukraina och dess befolkning.

Det kan kanske kännas futtigt att stå här och debattera ett motionsbetänkande när så många människor har så stora svårigheter, men det är en viktig del i vårt sätt att visa stöd och göra motstånd. Det är en del av det vi ska göra, nämligen att hedra demokratin genom att upprätthålla vårt arbete här i riksdagen.

Herr ålderspresident! KU30 är ett motionsbetänkande om författningsfrågor. Här finns yrkanden om frågor som rör bland annat statsskicket, vissa successionsordningsbestämmelser och apanaget. Det finns yrkanden om medlemskapet i EU och om att vitalisera demokratin. Här behandlas också yrkanden som rör regeringsbildning, en författningsdomstol, normprövning och domstolarnas oberoende. Andra yrkanden rör en krislagstiftning, den offentliga äganderätten, public service och Riksrevisionens uppgifter.

Moderaterna har flera reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 8.

Herr ålderspresident! Sveriges grundlag utgör fundamentet för vårt samhällskontrakt. Moderaterna har sedan tidigare förespråkat att en utredning borde tillsättas under denna mandatperiod med uppdrag att överväga en rad förstärkningar av grundlagsskyddet, såväl vad gäller individens fri- och rättighetskydd gentemot stat och kommun som i fråga om den svenska rättsstaten och demokratin i allmänhet, särskilt mot bakgrund av att det i inledningen av mandatperioden var 15 år sedan den senaste grundlagsutredningen tillsattes.

Genom 2010 års grundlagsreform stärktes de svenska domstolarnas konstitutionella oberoende. Reformen beslutades i enighet mellan riksdagspartierna och skapade en solid grund för domstolarna att fullgöra sina dömande uppgifter utan påverkan från den politiska maktens önskemål och förväntningar.

Men efter grundlagsreformens ikraftträdande ser vi en negativ utveckling runt om i Europa. Auktoritära partier har flyttat fram sina positioner på flera håll i Europa. I Polen har de verkställande och lagstiftande organen systematiskt getts möjlighet att på politisk nivå påverka den dömande maktens sammansättning, befogenheter och funktion. En liknande utveckling, där regeringar tänjer på den liberala demokratins principer, går även att se i bland annat Ungern och Rumänien.

De svenska domstolarnas oberoende hotas inte direkt av auktoritära krafter i andra länder, och något överhängande nationellt hot finns inte i Sverige. Men exemplen visar vad som kan hända med ett lands domstolsväsen när landet får en politisk majoritet som inte respekterar rättsstatens principer. Det är därför av vikt även för en demokratisk rättsstat som Sverige att ha ett regelverk som gör det så svårt som möjligt för en auktoritär regim att i en framtid ta politisk kontroll över domstolsväsendet, i synnerhet landets högsta domstolar.

I februari 2020 tillsattes äntligen en grundlagsutredning som fick i uppdrag att se över ett förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende. Vi kallar den för 2020 års grundlagskommitté. Vi moderater välkomnar verkligen tillsättandet av denna utredning men hade önskat att regeringen hade hört sammat fler av de moderata förslagen och utökat direktiven.

Jag kommer att i korthet ta upp några av de frågor som vi moderater hade velat se ingå i Grundlagskommitténs direktiv. Det gäller framför allt domstolarnas självständighet och Lagrådets ställning.

Herr ålderspresident! Principen om domstolarnas självständighet gentemot den politiska makten är, som jag sa, av central betydelse i en rättsstat. Principen kommer till uttryck i 11 kap. 3 § regeringsformen, där det står att ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur en domstol ska döma i det enskilda fallet eller hur en domstol i övrigt ska tillämpa en rättsregel i ett särskilt fall.

I arbetet med att se över behovet av att ytterligare stärka domstolarnas och domarnas oberoende långsiktigt ska grundlagsutredningen se över om Domstolsverkets organisation, styrning och roll bör förändras. Vi moderater menar att utredningen borde få i uppdrag att föreslå hur ett från riksdag och regering fristående domstolsråd som till en majoritet utgörs av domare skulle kunna inrättas. Detta råd skulle då kunna utse Domstolsverkets chef.

Vi tycker också att utredningen borde överväga om reguljär tillsyn över domstolarna bör utövas av domstolsrådet. Det bör i grundlag läggas fast hur reglerna för domarna i de högsta domstolarna ser ut, exempelvis vad gäller avskedande.

Det finns även ett behov av att frikoppla domstolarnas ekonomiska beroende av regeringen genom att i stället lägga anslagen för dessa under ett utskott i riksdagen.

De åtgärder för att förändra personsammansättningen i högsta domstolar som främst har kommit till användning i vår nära omvärld har varit sänkning av pensionsålder, införande av nya behörighetskriterier och den

verkställande maktens vägran att utnämna föreslagna ledamöter. Även i Sverige är det som sagt möjligt att en framtida regering saknar respekt för rättsstatens principer men har stöd av en majoritet i riksdagen. Då kan den i så fall använda denna majoritet till att ändra pensionsregler som framgår av vanlig lag.

Vi välkomnar att 2020 års grundlagskommitté har fått i uppdrag att överväga en grundlagsfäst reglering om pensionsåldern för justitieråd och andra domare. Om staten framöver vill möjliggöra för justitieråd att stanna kvar i tjänsten längre upp i åren kan en högre pensionsålder bestämmas i vanlig lag.

Den andra delen handlar om Lagrådets ställning och domstolarnas lagprövning. Vi vill att Lagrådets ställning ska stärkas. Det finns behov av ett tydligare system för att kontrollera om en viss bestämmelse i lag eller annan författning strider mot grundlagen.

Moderaterna skulle vilja att 2020 års grundlagskommitté särskilt ser på två möjligheter för att åstadkomma detta: dels genom att stärka Lagrådets ställning, så kallad förhandskontroll, dels genom att införa en möjlighet att i vanlig domstol få fastställt att en viss lagbestämmelse strider mot grundlagen eller Europakonventionen utan att frågan aktualiserats i ett konkret fall, så kallad efterhandskontroll.

Ytterst är lagstiftningen riksdagens ansvar, och väljarna kan utöva sin kontroll av lagstiftaren i allmänna val. Men andra förstärkningar bör övervägas.

Anf. 2 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Herr ålderspresident! I debatten om betänkandet KU30 *Författningsfrågor* tänkte jag ta upp punkt 41, Budgettram om 2 procent. Jag passar på att redan nu yrka bifall till vår reservation nummer 35 i detta ärende.

Herr ålderspresident! Den senaste veckans förfärliga eskalering av situationen i Ukraina har ritat om spelplanen helt i vårt närområde. Även om underrättselstjänster och satellitbilder visade på en förestående invasion kom denna fullskaliga attack mot Europas näst största land som en känslomässig chock för oss alla.

Med näst intill total enighet har världens fria länder nu slutit upp bakom Ukraina, och i måndags röstade samtliga partier i kammaren utom Vänsterpartiet för att skicka krigsmateriel till landet – någonting som skulle ha varit osannolikt för bara några år sedan.

Medvetenheten om denna nya situation skapar förutsättningar för ett nyktrare sätt att se på vår försvarsförmåga.

Tiden efter andra världskriget har, med undantag för Sovjetunionens dödsryckningar i början av 1990-talet, i vår del av världen präglats av avspänning, välståndsökning och framtidstro, detta ända fram till för några år sedan. Återigen, som ett gammalt eko från tiden före världskrigen, definieras nu makten av somliga i form av yta, kuvade länder och militär förmåga i stället för ekonomiskt välstånd byggt på ett framgångsrikt näringsliv, högteknologisk konkurrenskraftig industri och internationell handel. Detta är inte en utveckling som vi har önskat men en verklighet som vi måste förhålla oss till.

Decennierna efter Berlinmurens fall, med avmilitarisering, globalisering och högkonjunktur, invaggades många av oss i en känsla av trygghet. De gamla krigen i Europa tillhörde det förgångna. Försvaret kom mer och

mer att bli en portmonnä från vilken man kunde ta medel och täcka upp för annat.

De senaste årens utveckling visar att man inte kan se på försvaret på detta sätt. Försvaret är allt annat än ett särintresse, som statsminister Fredrik Reinfeldt en gång uttryckte det. Ett väl utbyggt försvar är den livförsäkring landet måste teckna för att i möjligaste mån undvika krig och behålla frihet, demokrati och välstånd.

Att avveckla militära förmågor går snabbt. Att återta förlorade förmågor tar däremot lång tid och kräver stora resurser. För att klara av att återuppbygga vårt totalförsvar, och för att säkerställa att Försvarsmakten inte kortsiktigt kan utnyttjas som en budgetregulator av framtida regeringar, bör det stadgas i grundlagen att anslagen till Försvarsmakten inte får understiga 2 procent av bruttonationalprodukten.

Jag yrkar återigen bifall till vår reservation nummer 35.

Anf. 3 LINDA MODIG (C):

Herr ålderspresident! Den liberala demokratin, rättsstatligheten och respekten för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter – här hemma, i Europa och i världen – hotas och utmanas varje dag.

Torsdagen den 24 februari i år passerades ytterligare en gräns när Vladimir Putin valde att trappa upp den väpnade konflikten i vårt närområde genom att fortsätta använda sin militär mot sina grannländer på ett sätt som underminerar hela den europeiska säkerhetsordningen. Vi har sett och ser det i Georgien och i Ukraina. Rysk militär närvaro är entydig för utvecklingen i såväl Sydossetien, Abchazien och Krim som tidigare östra Ukraina till nu fullskaliga flerfrontsangrepp på hela Ukraina. Detta är helt oacceptabelt. Sverige måste därför fortsätta stå upp för och utveckla den europeiska säkerhetsordningen och den liberala världsordning som skapat fred och stabilitet i vår del av världen.

Hot om militärt våld är inte den enda metod som Ryssland använder. Genom propaganda, korruption och hybridkrigföring försöker Ryssland också påverka andra länders val och demokratiska integritet. Genom att söka så split både mellan olika grupper inom enskilda länder och mellan olika länder söker de nå strategiska fördelar. Cyberangrepp, penningtvätt och strategiska uppköp är andra metoder de använder sig av för att nå inflytande. Ytterst står nu kampen mellan demokrati och diktatur en två timmar lång flygtur från Stockholm.

Antalet fullvärdiga demokratier minskar, och 2020 var enligt en studie det sämsta året för demokrati sedan 2006. Även i tidigare starka liberala demokratier undergräver regimer den fria pressen, rättssäkerheten och andra grundläggande rättigheter. Kvinnors och minoriteters rättigheter hotas och inskränks. Jag har inledningsvis fokuserat på Rysslands agerande, men vi ser tyvärr också hur andra auktoritära stater som Kina flyttar fram sina positioner med ekonomiska påtryckningar, immaterialrättsbrott, cyberattacker, spionage och militärmakt som vapen.

Trots att Sveriges starka liberala demokrati är välmående står även vi inför utmaningar. Den politiska debatten har blivit råare, och färre engagerar sig i politiska partier. Minoritetsgrupper möter rasism, homofobi och andra typer av hatbrott. Förtroendevalda och journalister utsätts för hot och trakasserier, och våldsbejakande extremism är ett allvarligt hot. Samtidigt upplever många medborgare att staten brister i sina kärnuppdrag: att skapa

trygghet, säkerhet och en god välfärd. Det riskerar i sin tur att underminera tilltron till offentliga institutioner och medmänniskor. Allt detta eldas på av illiberala krafter som försöker splittra svenskarna för sin egen vinning.

Men, herr ålderspresident, det finns hopp! Människans inneboende strävan efter frihet och rättvisa innebär att den liberala demokratin alltid kommer att ha förkämpar. Men vi får aldrig ta demokratin för given eller underskatta dess motståndare; den är ett gemensamt projekt som vi bygger tillsammans – varje dag, varje generation. Demokratin är värd att kämpa för, och den kampen är central för Centerpartiets politiska gärning.

Herr ålderspresident! Centerpartiets kamp för frihet begränsar sig inte till några få och förunnade. Vår frihet handlar om varje människas rätt att förverkliga sitt livsprojekt, att utöka sina livschanser och att känna verklig frihet, oavsett vem hon är, vem hon älskar, vilken hudfärg hon har, var hon bor och vad hon tror eller inte på. Centerpartiet står upp för varje enskild människas rätt till frihet och möjlighet att göra det mesta av sin förmåga och sina drömmar.

Centerpartiet har lagt fram många förslag i Sveriges riksdag om hur den liberala demokratin kan och bör stärkas. För demokratin måste kontinuerligt utvecklas och anpassas, rustas och försvaras. De offentliga institutioner som anförtrots uppgiften att genomdriva den politik som fått stöd i allmänna val ska göra så på ett effektivt och transparent sätt.

Varje dag försöker angripare från främmande makt ta sig in i vårt land och våra demokratiska institutioner för att manipulera och polarisera oss. Inte heller de politiska partierna går fria från dessa påverkansförsök. Därför föreslår Centerpartiet en utredning med syfte att stärka de politiska partiernas motståndskraft mot yttre hot. Därför vill vi stärka förbudet mot partifinansiering från utländska källor, och därför vill vi införa striktare regler för partifinansiering. Det här innebär krav på politiska partier att redovisa fler uppgifter om sina finanser och att skyndsamt efter val redovisa intäkter och utgifter kopplade till valkampanjer. Därför vill vi också införa ett lobbyregister. Det är med transparens och öppenhet vi kan öka motståndskraften också i de politiska partierna och tilltron till demokratin.

Herr ålderspresident! Domstolars och domares oberoende ska stärkas. Medborgerliga och politiska rättigheter ska skydda individen mot statligt godtycke och begränsa majoritetens makt över individen. Därför, och för att stärka grundlagarna, vill vi införa en svensk författningsdomstol.

Coronakommissionens slutbetänkande presenterades förra fredagen och ger viktiga lärdomar och rekommendationer. Kommissionen konstaterar det som Centerpartiet tidigare har kritiserat regeringen för, nämligen dess ensidiga beroende av Folkhälsomyndigheten. Kommissionen konstaterar att det inte är en tillräckligt bra ordning för beslut under en allvarlig samhällskris. Det sätter återigen ljuset på ansvarsutkrävandet: I en demokrati kan medborgarna utkräva ansvar av sin regering men inte av en myndighet.

Centerpartiet föreslog därför redan i höstas att den svenska förvaltningsmodellen skulle ses över i nästa grundlagsutredning för att stärka medborgarnas möjligheter att utkräva ansvar av ministrar.

När andra vill assimilera urfolk, minoriteter och invandrare ska vi skydda urfolk och minoriteter och integrera invandrare.

Herr ålderspresident! Vi har den senaste veckan sett en glädjande enighet i EU bakom kraftfulla sanktioner mot Ryssland sedan Putins invasion

och kriget i Ukraina inleddes. EU har lyckats samla sig till försvar för unionens värderingar om vad för slags Europa vi vill ha.

EU kan inte bara värna andra länders demokratiska och rättsstatliga åtaganden utan måste när dess egna medlemsstater inte respekterar dessa och inte sätter stopp för offentlig korruption ta krafttag mot detta, till exempel genom att strypa utbetalningar av EU-stöd till dessa medlemsländer.

Jag står bakom Centerpartiets samtliga reservationer och yrkar bifall till reservation 19 under punkt 22.

Anf. 4 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr ålderspresident! Jag tror att vi alla är väldigt berörda av det som händer i vårt närområde, och det påverkar förstås debatten här i dag.

Det finns många ingångar i vår syn på demokrati. Det finns mycket att beröra, och man kan tycka att jag kommer att uppehålla mig vid en futtig fråga – jag tänker nämligen prata om kungen och monarkin. Jag menar att vi också måste fortsätta vårt arbete, precis som ordföranden i utskottet sa, och jag tycker att demokratin behöver utvecklas överallt och försvaras hela tiden.

Vi firar 100 år av demokrati i Sverige. Vi har hållit på med detta under den här mandatperioden. Det har varit olika saker varje år, och i år är det extra mycket slag på trummorna eftersom det är 100 år sedan de första kvinnorna kom in i riksdagen. Fem kvinnor kom in här då.

Jag tycker att det är dags att ta detta ett steg vidare. Alla uppdrag ska man kunna väljas till. Vi ska inte födas in i olika positioner. Det enda som fortfarande ligger kvar på det sättet är faktiskt att vara statschef i Sverige.

Riksdagen har ett demokratisamarbete med Nordmakedonien. Det är jättebra. Vi jobbar på flera olika sätt för att sprida demokratin i andra länder och i vårt land. Förra veckan var vi några ledamöter som besökte Nordmakedonien. Vi träffade parlamentariker därifrån och diskuterade hur man kan jobba för att ha en grund för att fatta rimliga beslut och hur man kan jobba tillsammans för att folks uppfattning ska få genomslag och majoriteter ska få genom det som de vill men att minoriteter också ska få sina saker sagda. Vi pratade kort och gott om demokrati på många nivåer. Vi fick också träffa deras president.

En kväll satt jag vid middagsbordet och pratade med en av ledamöterna därifrån, och då frågade han om vår president. Jag sa: Nej, vi har ingen president – Sverige är en arvsmonarki. Han blev ganska förvånad och frågade: Hur kan ni ha det? Sverige som är en sådan demokrati och ett föregångsland i de här frågorna! Hur kan ni ha en kung eller en drottning som får sitt uppdrag i arv? Ja, sa jag, jag vet inte – det var en överenskommelse i Grundlagsutredningen 1974.

Vi har gjort många överenskommelser och tittat på grundlagarna efter det, men aldrig någonsin har man velat titta på frågan om monarkin. Hur skulle vi kunna göra på ett annat sätt? Det går faktiskt att välja en president i ett allmänt val. Det går att välja en president i riksdagen, som man gör i Tyskland. Det går att utse en talman till landets främsta företrädare. Men vi har aldrig ens kommit så långt att vi har tittat på frågan.

Massor av andra grundlagsfrågor dyker upp lite nu och då, inte minst den som ordföranden nämnde om bland annat domstolar – 15 år efter att den förra utredningen tillsattes. Men den här frågan kan man inte ens titta

på. Jag tycker att det är obegripligt. Efter 100 år av kvinnor i riksdagen tycker jag absolut att det är dags att gå vidare och titta på hur vi kan genomföra demokratin fullt ut även i Sverige.

Jag yrkar bifall till reservation nummer 2.

Prot. 2021/22:77

2 mars

Författningsfrågor

Anf. 5 NINA LUNDSTRÖM (L):

Herr ålderspresident! Ett öppet demokratiskt samhälle är grunden för frihet och demokrati. Det demokratiska tillståndet i världens länder visar att demokratin inte kan tas för given. Det ser vi nu dag för dag ske i vårt närområde. Vi ser hur auktoritära ledare i världen inskränker friheter för sina medborgare: yttrandefriheten, pressfriheten, rätten att yttra sig och demonstrera och rätten till information och medier. Auktoritära ledare i världen kan hota också andra länders frihet.

Precis som många andra talare har varit inne på vill jag uppmärksamma att tankarna i dag går till det ukrainska folket som kämpar för sin frihet och i förlängningen även för vår frihet.

Sverige är en av världens mest stabila demokratier, men vi är inte immuna. För att folkstyret, rättssäkerheten och den fria åsiktsbildningen ska fungera också i ett politiskt skymningsläge behövs en fördjupad diskussion om hur de demokratiska strukturerna ska göras mer robusta. Det yttersta skyddet ligger i en stark folklig uppslutning för de demokratiska värderingarna. Demokratin måste alltid återerövas och de demokratiska principerna ständigt förklaras och försvaras. Den dag vi tar dem för givna blir demokratin sårbar på allvar.

Ensam är inte stark; ensam är bara ensam. Därför har Liberalerna under mycket lång tid arbetat för att stärka EU-samarbetet. Men det är också viktigt att rättsstatens principer respekteras i hela EU. Det är centralt för att invånarnas rättigheter ska garanteras.

Herr ålderspresident! Demokratin kan inte tas för given. Alla bör ges möjlighet att känna till de viktigaste tankarna och texterna som har format den svenska demokratin. Genom en demokratikanon kan dessa idéer göras tillgängliga för alla, generation efter generation.

Vi föreslår att regeringen ger en grupp experter från olika delar av samhället – statsvetare, historiker, lärare och andra – i uppgift att forma en demokratikanon. En demokratikanon kan bestå av en samling texter som har haft särskild betydelse för framväxten av demokratin i Sverige. Det kan handla om att illustrera hur tryckfriheten tidigt fick fotfäste i Sverige eller om hur kampen för kvinnors rösträtt och jämställdhet gick till. Även internationella texter som influerat, utvecklat och fördjupat vår demokrati bör finnas med som inspiration.

En demokratikanon ska kunna vara en viktig del i skolans olika årskurser samt för läsning och diskussion vid studiecirklar, folkhögskolor och sfi-undervisning – ja, i all bildning som finns. En demokratikanon kan stärka grunderna för det demokratiska arbetet i generation efter generation.

Herr ålderspresident! Den svenska demokratin, jämställdheten, yttrandefriheten, rösträtten, föreningsfriheten och andra fri- och rättigheter är inte helt unika svenska företeelser. Deras uppkomst är ett resultat av hundratals år av kamp för frihet, jämställdhet, demokrati och humanistisk verksamhet på de politiska barrikaderna såväl inom som utom parlament, i partier och civilsamhällen, fackföreningar och vid lärosäten runt om i världen.

Riksdagen uppmärksammar demokratin landvinningar och rösträtten speciellt under pågående riksmöte. Den 12 september 1921 fick kvinnor för första gången utöva sin rösträtt i riksdagsval. År 2021 var det 100 år sedan det första riksdagsvalet hölls i vilket både kvinnor och män fick rösta.

Vi bör säkerställa att kommande generationer och nya medborgare får en förståelse för de idéer och tankar som format dagens samhälle och värderingsgemenskap.

Sverige är i dag en av världens mest stabila demokratier, men demokratin arbetssätt måste hela tiden utvecklas. Likaså behövs fortsatta reformer för att stärka det konstitutionella skyddet för det demokratiska systemet, den fria åsiktsbildningen och de individuella fri- och rättigheterna. Demokratin kan inte tas för given.

Herr ålderspresident! Jag vill avsluta med att yrka bifall endast till reservation 18, men vi står självfallet bakom alla våra reservationer.

Anf. 6 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr ålderspresident! Det som vi sammanfattar som författningsfrågor är såklart viktigt, och det är viktigt att vi ska ha en stark lagstiftning till skydd för demokrati, oberoende domstolar och rättsskipning. Men det här med hur man ändrar grundlagar och hur man skyddar domstolar är ganska abstrakt.

Det viktiga är vad vi alla gör och står för i vardagen. Så vill du göra någonting för att skydda demokratin i Sverige och vara en del av det demokratiska världssamfundet, gör det! Bli medlem i det parti du tycker bäst om! Du kanske till och med kan ställa upp och arbeta som förtroendevald. Uppmuntra andra att vara det om du själv inte tycker att det är någonting för dig. Tänk då särskilt på att uppmuntra äldre eller yngre eller de som kanske tvekar mer när det gäller att engagera sig i politik än andra gör.

Rösta på det parti du gillar bäst i höstens val, och tala om för andra varför det är viktigt att rösta! Ställ dig på ett torg med en skylt! Stå upp för demokratin! Och stöd kampen i Ukraina och alla andra länder där kampen för demokratin fortgår! Där är kampen, med risk för det egna livet, väldigt konkret. Med enklare medel kan vi i Sverige också göra något konkret, på ett torg.

Med det sagt vill jag lyfta fram några förslag från Miljöpartiet som behandlas i detta betänkande. Det gäller ett nationellt medborgarinitiativ, bättre representation av äldre i politiken, hur grundlagar ändras och att skydda public service i grundlagen.

Miljöpartiet vill undersöka hur ett nationellt medborgarinitiativ skulle kunna se ut. Det finns i flera andra länder, och inom EU kan medborgare samlas för att lägga fram ett initiativ som behandlas i parlamentet. Det går också att lägga fram medborgarförslag i flera kommuner och regioner. Någon har kanske provat att göra det. Det debatteras då i den församlingen.

Vi vill utforska hur ett liknande förslag skulle se ut som innebär att vi riksdagsledamöter skulle kunna debattera ett medborgarinitiativ som har fått tillräckligt stöd bland medborgarna. Det här är ett förslag från 2014 års demokratiutredning, och syftet är att stärka den svenska demokratin och öka medborgarnas inflytande.

I vår motion *Ett rikare liv för äldre* har vi också lyft fram att man ska uppmuntra och underlätta för äldre att delta i politik på nationell nivå där

underrepresentationen är kraftig. Vi som sitter här i kammaren behöver spegla befolkningen på ett bättre sätt.

Just nu pågår 2020 års grundlagsutredning för att skydda demokratin och stärka domstolarna. Det handlar bland annat om hur grundlagen ska kunna ändras. Miljöpartiet vill att det ska vara svårare att ändra en grundlag. Vi vill att det mellanliggande val som måste hållas när man ska ändra en grundlag ska vara ett ordinarie val, inte ett extraval.

Herr ålderspresident! Miljöpartiet vill också stärka skyddet för public services oberoende i grundlagen. Det har utretts flera gånger, och det finns ett stöd för det i riksdagen. Men stödet är inte så brett som vi enligt praxis tycker att ett stöd ska vara för att ändra grundlagen. Miljöpartiet står för att fortsätta arbeta för att public services oberoende någon gång i framtiden ska vara skyddat i grundlagen.

Herr ålderspresident! Med hänvisning till ovanstående yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservationer 15 och 41.

Anf. 7 HANS EKSTRÖM (S):

Herr ålderspresident! Det är inte utan att reflektera som man i dag kliver upp i talarstolen för att debattera. Att i ett fritt land få bryta sina argument mot andras, alla valda av medborgarna i fria och jämlika val, är ett privilegium. Det är något som vi ofta tar för givet här i kammaren. Men som omvärlden har gjort oss smärtsamt påminna om är det något man kan behöva slåss för. Mina tankar går till det modiga ukrainska folket, som just nu kämpar för sin rätt att själva bestämma över sitt land.

Medan vi gör vad vi kan för att stödja Ukraina i deras kamp har vi också en skyldighet att inte låta vårt demokratiska arbete stanna av. Därför har vi samlats för att debattera författningsfrågor.

Konstitutionsutskottet har i betänkandet behandlat ett stort antal motioner som handlar om allt från statsskick till rättsstatens principer, mänskliga rättigheter, antalet ledamöter och förhållandet mellan riksdag och regering. Det är många förslag och tankar som tidigare har varit föremål för behandling i KU men som likväl utgör en viktig del i den ständigt pågående diskussionen om spelreglerna för vår demokrati.

Utskottet behandlar nu frågor som berör det offentliga belöningssystemet och allmänna flaggdagar. Gällande det är en proposition som har föregåtts av en parlamentarisk utredning på väg till riksdagen från regeringen. Samtidigt pågår en annan parlamentarisk grundlagsutredning som ser över skyddet för vår demokrati och hur vi kan stärka våra domstolars oberoende.

Det är på det sättet vi ska gå till väga när vi gör förändringar i vår grundlag och vårt samhällsskick, genom noga överväganden och långa processer där vi försöker nå samsyn efter att ha vridit och vänt på alla delar. Att förändra grundlagen och samhällsskicket ska vara svårt och omständligt. Det är en del av dess styrka.

Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet som avslår samtliga motioner.

Till slut vill jag delge ett citat ur min almanacka den här veckan: ”För varje mörk natt finns det en ljusare dag.”

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 17.)

§ 7 Trossamfund och begravningsfrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU31
Trossamfund och begravningsfrågor
föredrogs.

Anf. 8 LARS JILMSTAD (M):

Herr ålderspresident! Jag instämmer givetvis i tidigare talares uttalade stöd för Ukraina och den frihetskamp som det ukrainska folket nu modigt för. Det är en kamp också för oss.

Nu går jag över till dagens ärende. För mer än 20 år sedan skildes kyrkan från staten. Vi hade en statskyrka, men tiden och ett par decenniers ifrågasättande av en symbios mellan stat och kyrka ledde till en skilsmässa.

Varför står vi då här i dag för att debattera ett antal motioner som samlats i ett betänkande med rubriken *Trossamfund och begravningsfrågor*? Om vi verkligen hade separerat kyrkan från staten skulle sådana frågor rätteligen hört hemma på kyrkomötet eller avgjorts i någon annan ordning som kyrkan själv haft bestämmanderätt över.

Vi står här i dag för att debattera motioner som bland annat handlar om relationen mellan staten och Svenska kyrkan och möjligheten till en friare församlingstillhörighet. Några motioner handlar också om den statliga hjälpen med kyrkoavgiften, begravningsavgiften, gravsättning och spridning av avlidens aska.

Vi står också här därför att kyrka och stat inte är helt separerade. Vi har sedan 1998 en lag om Svenska kyrkan som till exempel reglerar hur interdemokratien i kyrkan och dess organisation ska se ut. Om detta kan ha varit en rationell ordning för 20 år sedan är det långt ifrån självklart att det ska vara så i dag.

Utskottsmajoriteten har yrkat på avslag inte bara på motioner om en förändring av Svenska kyrkans ställning utan också på alla övriga motioner som behandlas i vårt betänkande. Men vi moderater i KU vill i likhet med vad som anförs i motionen från Viktor Wärnick med flera se en utredning för att riksdagen ska kunna ta ytterligare steg i separationen mellan stat och kyrka. Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Herr ålderspresident! Vi vill också, i likhet med två andra partier, ge möjlighet till en friare församlingstillhörighet. Den som är medlem i Svenska kyrkan är sedan gammalt också medlem av en församling. Församlingen är den lokala enheten inom Svenska kyrkan och omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område. Det innebär att, för att använda ett krångligt ord, territorialprincipen tillämpas. För den enskilde kyrkomedlemmen är denna territorialprincip dock inte alltid självklar. Han eller hon skulle kanske hellre vara med i en annan församling, kanske där man växte upp eller där man en gång gifte sig.

Frågan om en friare församlingstillhörighet har behandlats av kyrkomötet vid ett flertal tillfällen. En utredning tillsattes 2001 och presenterade efter några år ett antal möjliga modeller från en fullständigt fri församlingstillhörighet till en friare sådan. Det konstaterades att vissa av modellerna med säkerhet inte är förenliga med lagen om Svenska kyrkan och

att de i vissa andra fall kunde bedömas som mer eller mindre svårförenliga med lagens bestämmelser.

Det går alltså inte enbart genom ändringar i kyrkoordningen att göra det möjligt för en medlem att bli medlem i – och därmed få betala sin avgift till – en annan församling än den som man tillhör genom boendeortens geografiska placering. Det krävs ändringar i föreskrifterna i lagen om Svenska kyrkan om tillhörighet till den församling där man är bosatt.

Lagstiftningen borde så som framhålls i motionen från Viktor Wärnick med flera ändras på sådant sätt att Svenska kyrkan själv kan avgöra huruvida dagens ordning om en strikt geografisk koppling i fråga om församlingstillhörighet ska bibehållas eller om en friare ordning ska införas. Riksdagen borde inte ha något inflytande över hur Svenska kyrkans organisation är utformad.

Jag vill därmed yrka bifall till att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 i betänkandet ska ha lydelsen: Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Anf. 9 JESSICA WETTERLING (V):

Herr ålderspresident! Givetvis vill jag, liksom tidigare talare, uttrycka mitt stöd för och min solidaritet med Ukrainas folk. Man känner en viss ödmjukhet inför att kunna debattera trossamfund och begravningsfrågor i en tid som denna.

Herr ålderspresident! Jag vill yrka bifall till reservation 4 som handlar om gravsättning och spridning av avlidens aska. Jag stöder dock också två andra reservationer i detta betänkande.

Först av allt vill jag betona att trossamfunden fyller en viktig funktion i vårt samhälle, bland annat genom att vara en sammanhållande kraft och genom att visa medmänsklighet och vara en röst för dem som annars ingen har. För Vänsterpartiet är det självklart att värna religionsfriheten.

För att kunna fylla sin viktiga roll i samhället behöver samfunden ha en god finansiering och i övrigt goda förutsättningar för sin verksamhet för att långsiktigt kunna agera som samhällsaktörer. Med det sagt anser vi att dagens ordning när det gäller Svenska kyrkan är ologisk.

Svenska kyrkan ska precis som alla andra föreningar ha full frihet att avgöra sin verksamhet. Precis som för övriga samfund bör det vara medlemmarna och inte riksdagen som ska göra dessa vägval. Vi anser därför att det är Svenska kyrkans medlemmar som ska avgöra frågan om exempelvis församlingstillhörighet. Det behöver inte nödvändigtvis betyda att den ordning som gäller i dag ska förändras, men det bör vara Svenska kyrkans medlemmar som har det avgörande inflytandet över frågan.

Herr ålderspresident! Vi anser även att man efter ett dödsfall så långt som möjligt bör tillgodose den dödas och de efterlevandes önskemål om hur avskedet ska se ut. I begravningslagen finns det i dag begränsningar och regler för detta som är alltför begränsande. Sveriges invånare har en varierande bakgrund. Lagstiftningen lämnar i många fall endast utrymme för avvikelser från bestämmelserna under förutsättning att man har haft en tillräckligt stark religiös övertygelse. Där kan man gå till sig själv. Hur ska jag bedöma hur stark religiös övertygelse någon annan har haft?

Detta leder till att människors önskemål om avskedets former behandlas helt olika. Det tycker vi är olyckligt. Vår lagstiftning gällande begravingar bör bygga på jämlika och sekulära principer.

Anf. 10 NINA LUNDSTRÖM (L):

Herr ålderspresident! Trossamfunden är en central del av det civila samhället och ska som sådana ha goda möjligheter att verka. Staten är sekulär, men det innebär inte att man därför inte har något ansvar. Statens ansvar är att säkra en fri religionsutövning – eller ingen alls – och därmed att inte ta ställning för en viss religion eller vissa samfund.

Den svenska liberalismen föddes ur kampen för religionsfrihet. Detta är en fråga i vårt dna. Vi vill ge Svenska kyrkan samma frihet som alla andra trossamfund har. Det handlar inte om för eller emot religion, utan det handlar om att säkra friheten för alla trossamfund.

Det var genom kyrka–stat-reformen 1999 som relationen mellan Svenska kyrkan och staten ändrades. Kyrkolagen med rötter i 1600-talet liksom statens medverkan vid beslut om Svenska kyrkans inre verksamhet avskaffades. Detta var något som Liberalerna, som har djupa rötter i kampen för religionsfrihet, hade verkat för under mycket lång tid.

Reformen innebar dock inte att statens särskilda styrning av Svenska kyrkan upphörde helt. Medan andra samfund fritt väljer sin egen organisationsform finns det en särskild lag om Svenska kyrkan som detaljerat reglerar samfundets uppbyggnad, församlingens uppgifter, biskoparnas roll, kyrkomötets beslutsbefogenheter och så vidare.

Lagen om Svenska kyrkan får ses som en del av den bredare kompromiss som på 1990-talet möjliggjorde de förändrade relationerna just mellan staten och Svenska kyrkan.

Liberalerna har under lång tid arbetat för att Svenska kyrkan ska uppnå fullt oberoende på samma villkor som övriga trossamfund i Sverige. För att Svenska kyrkan ska stå helt fri från statlig styrning anser därför Liberalerna att den särskilda lagen om Svenska kyrkan ska avskaffas.

Svenska kyrkan bör, liksom alla andra samfund, ha full frihet att avgöra sin egen verksamhet. Det är dess medlemmar som ska avgöra samfundets vägval i religiösa frågor.

Det påverkar dock inte i sig Svenska kyrkans ansvar vad gäller begravningsväsendet och inte heller trossamfundens möjlighet att via Skatteverket få hjälp med uppbörden av medlemsavgifter eftersom detta regleras i annan lagstiftning.

Herr ålderspresident! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 2.

Anf. 11 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr ålderspresident! Också jag vill inleda med att uttrycka mitt stöd till Ukrainas folk och den kamp som pågår för landets självklara rätt till demokratisk utveckling och självständighet.

I konstitutionsutskottets betänkande KU31 behandlas motionsyrkanden som framför allt tar fasta på Svenska kyrkans ställning, församlingarnas roll och begravningsfrågor. Jag vill här yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och därmed avslag på motionerna.

Det är nu mer än 20 år sedan Svenska kyrkan fick ändrade relationer till staten och begreppet statskyrka upphörde. Med tanke på att det är över 1 000 år sedan kristendomen, med inspiration från kontinenten och brittiska öarna, kom till det som då var Sverige och över 500 år sedan den luthersk-evangeliska kyrkan infördes är tidsperspektivet på 20 år förvisso måttligt. Men de som var delaktiga i diskussionerna fram till beslutet som

trädde i kraft vid millennieskiftet år 2000 blir allt färre i uppdrag och tjänster.

I en dokumentation som kyrkokansliet tagit fram som presenterades i slutet på förra året, och som jag tagit del av under vår beredning, finns en sammanställning som går igenom vad relationsförändringarna inneburit såväl rättsligt och organisatoriskt som ekonomiskt. Där konstateras att Svenska kyrkan, som är en del av den världsvida kyrkan och det civila samhället, har förstärkts på en rad områden.

Debatten om kyrka och stat och förhållanden kring detta pågick under flera decennier. Lagen om religionsfrihet som tillkom i början på 50-talet får sägas vara central i sammanhanget. Det handlar om var och ens rätt till tro eller inte tro och kräver ständig och ihållande respekt.

Med 5,7 miljoner medlemmar, 13 stift och över 1 300 församlingar inom landet och ett trettio-tal utomlands får man konstatera att kyrkan alltså är en stark samhällskraft och spelar en roll i att verka tillsammans också med andra trossamfund och civilsamhälle. I lagen om Svenska kyrkan, som ju infördes i samband med statskyrkans upphörande, framhålls församlingarnas och stiftens självständighet, den öppna folkkyrkan och demokratin.

För egen del har jag återkommande möten med representanter för Svenska kyrkan, Judiska Centralrådet och Islamiska samarbetsrådet för avstämning och dialog i det arbete som pågår för ökad förståelse och respekt vad gäller mångfald, trosutövning och samhällsengagemang. Inte minst i Malmö har initiativ tagits för att aktivt motverka antisemitism och rasism. I detta arbete har Svenska kyrkan spelat och spelar alltså en viktig roll som en sammanhållande kraft.

Herr ålderspresident! Svenska kyrkans relation till det offentliga inrymmer också en del i samhällets krisberedskap. Inte minst i nuvarande situation, med den ryska invasionen av Ukraina och en orolig tid i Europa och vårt närområde, har kyrkan öppnat sina portar och på olika sätt visat på och agerat för stöd till människor i utsatta situationer.

Församlingarna är representerade i de flesta kommuners grupp för psykiskt och socialt omhändertagande, Posom, som aktiveras vid lokala kriser. Kyrkan har också en permanent närvaro vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps veckovisa samverkanskonferenser och möjlighet att både ge och få stöd inom ramen för MSB:s ansvarsområde. Som exempel kan nämnas att MSB under pandemin 2020 upprättade särskilda samordningskonferenser för att understödja samhällets hantering av avlidna på Svenska kyrkans begäran.

De myndigheter som i störst utsträckning arbetar med kris, krig eller blåljusverksamhet har kyrkan dock etablerad samverkan med, till exempel genom avtal med Polismyndigheten om samverkan vid dödsbudsöverlämning och med Försvarsmakten om själavård. På nationell nivå sker återkommande kontakter med de flesta departement i Regeringskansliet och etablerade kontakter eller samarbeten med flera myndigheter.

Detta samarbete och den samverkan kan betonas då det i motioner som vi här har att ta ställning till framhålls just att samverkan mellan staten och kyrkan ska omprövas. Det handlar i en del motioner om ytterligare förstärkningar och om att demokratin inte ska regleras på det sätt som nu gäller.

Herr ålderspresident! En levande demokrati i kyrkan med folklig förankring, kyrkoval och förtroendevalda är som jag ser det en garant för att kyrkan ska kunna fortsätta att spela en viktig roll i samhället där öppenhet och delaktighet är utgångspunkter för engagemanget. De partier som vill ställa upp i kyrkoval kan alla göra det, liksom självständiga nomineringsgrupper som kanske inte alls har koppling till något parti varken kommunalt, regionalt eller nationellt.

Utskottet har också tidigare avstyrkt motioner med begäran om att regeringen ska lägga fram förslag om att ändra lagstiftningen i syfte att förändra den nuvarande relationen mellan kyrkan och staten och ser inte heller denna gång att det finns skäl till liknande initiativ.

När det gäller frågan om friare församlingstillhörighet, som tas upp i en av motionerna, kan hänvisas till att den frågan också tagits upp på kyrkomötet vid flera tillfällen, senast 2021. Enligt kyrkans eget organisationsutskott har man där hänvisat till att det kan äventyra små församlingars möjligheter att existera. Det talas till och med om risken att församlingar skulle konkurrera ut varandra och att det i slutändan skulle drabba invånare och enskilda församlingsmedlemmar på mindre platser i Sverige.

Även i detta sammanhang är begreppet Hela Sverige ska leva relevant. Det är också vad jag förstår kyrkomötets inriktning för varför man tagit detta ställningstagande. Det finns därför som jag ser det ingen anledning för riksdagen att överpröva detta, som också utretts ingående av kyrkomötet.

Herr ålderspresident! En motion tar upp gravsättning och spridning av avlidens aska. Utskottet har också i detta fall behandlat frågor om flytt av gravurnor och spridning av aska och har framhållit att det är viktigt att begravningar kan genomföras under former som uppfattas som värdiga, och länsstyrelsernas tillsyn betonas.

Enligt begravningsförordningen får askan efter en avliden delas, om länsstyrelsen ger tillstånd till det. Ett sådant tillstånd kan ges om det finns synnerliga skäl för det, som att en del av askan kan gravsättas utomlands, samt att det är uppenbart att man, som det framhålls, kommer att hantera askan på ett pietetsfullt sätt.

Med hänsyn till att svensk lagstiftning ändå möjliggör flyttning av stoft och aska under vissa förhållanden har utskottet landat i att det inte finns tillräckliga skäl till att ta initiativ till en lagändring för ytterligare förändringar.

Anf. 12 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Herr ålderspresident! Jag måste ställa en fråga till ledamoten Per-Arne Håkansson. Jag får inte riktigt ihop logiken.

Per-Arne Håkansson hänvisar till kyrkomötets beslut och säger att vi i riksdagen inte ska överpröva det. Men är det inte precis det vi gör i riksdagen när det är riksdagen som har det sista ordet?

Anf. 13 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik:

Herr ålderspresident! Ja, vi lyssnar på kyrkomötet och tar intryck av de beslut som kyrkomötet fattar. De väger tungt i våra bedömningar. Kyrkomötet utgör ett demokratiskt forum där frågorna på ett ingående sätt tas fram till beslut.

Anf. 14 JESSICA WETTERLING (V) replik:
Herr ålderspresident! Jag tackar för svaret.

Jag förstår ändå inte riktigt. Kyrkomötet är det högsta beslutande organet – så är det ju – i ett demokratiskt forum, men det finns ändå en riksdag som kan överpröva besluten. Vi kan lyssna in, men vi kan också rösta och tycka precis tvärtom vad kyrkomötet anser.

Jag håller helt med kyrkomötet om att hela Sverige ska leva. Det vore jättekorkat och dåligt att fatta beslut om friare församlingstillhörighet om man tror att församlingar skulle konkurrera ut varandra. Men är det inte kyrkans medlemmar själva och deras högsta demokratiska forum som borde få fatta det beslutet?

Anf. 15 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik:

Herr ålderspresident! Det är kyrkomötets uppgift att fatta de besluten. Vi har också från statens och riksdagens sida anledning att ta till oss kyrkomötets beslut och inriktningar för kyrkan.

Den fråga som preciseras här om friare församlingstillhörighet är en fråga som kyrkomötet har tagit på allvar, och man har efter ingående diskussioner kommit fram till denna slutsats. Jag anser inte att riksdagen utifrån våra förutsättningar ska komma till någon annan slutsats när det finns en sådan demokratisk förankring runt kyrkomötets beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 8 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ändrat beslut om systemet för Europeiska unionens egna medel

Finansutskottets utlåtande 2021/22:FiU31

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ändrat beslut om systemet för Europeiska unionens egna medel (COM(2021) 570) föredrogs.

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till ändrat
beslut om systemet för
Europeiska unionens
egna medel*

Anf. 16 BJÖRN WIECHEL (S):

Herr ålderspresident! Om det vore så att det här är en debatt om huruvida vi ska överlåta beskattningsrätt från Sverige till Europeiska unionen är beskedet från oss socialdemokrater nej. Vi vill inte flytta beskattningsrätt från Sverige till EU. Den hållningen är sedan länge etablerad, och den har ett brett stöd i riksdagen och är även regeringens ståndpunkt.

Det råder alltså en bred samstämmighet om detta. Den positionen och enigheten från svensk sida är väl känd inom EU. Det är ingen där som tvivlar på Sveriges syn på den saken. Både här i Sverige och i EU är man fullt medveten om att Sverige inte vill flytta över beskattningsrätt.

Varför då, herr ålderspresident, detta förtydligande, om nu inte debatten handlar om det?

Jo, det beror på att det utlåtande vi nu behandlar rör prövning av subsidiaritetsprincipen, vilket kan beskrivas med närhetsprincipen. Låt mig kort förklara. Principen går ut på att beslut ska fattas på en för ändamålet så nära nivå som möjligt eller på så lokal nivå som möjligt. Skälen för att

fatta beslut nära är flera. De kan utformas efter lokala förutsättningar, och det finns ett nära ansvarsutkrävande. Som medborgare kan vi lättare överblicka beslut när de är nära och lokala, och beslut fattas inte över våra huvuden.

Men vi ska även se till ändamålet. När det gäller frågor som kan avgöras i EU-medlemsstaternas respektive parlament bör det göras, medan man när det gäller frågor som av nödvändighet behöver fattas beslut om gemensamt på EU-nivå bör göra det. När ändamålet kräver att frågan beslutas gemensamt, över de nationella parlamenten, blir det således den lägsta ändamålsenliga nivån och därmed i enlighet med subsidiaritetsprincipen – närhetsprincipen.

Vilken nivå som är den rätta för olika frågor har riksdagen emellanåt att ta ställning till – som nu. När riksdagen gör det utifrån denna subsidiaritetsprincip är det ett separat beslut i sig. Vi tar i det läget inte ställning till innehållet i en fråga utan endast till vilken nivå som frågan ska avgöras på. När ärendet når oss i riksdagen för ställningstagande har det föregåtts av att EU-kommissionen först har motiverat varför man anser att frågan bör hanteras på EU-nivå enligt subsidiaritetsprincipen och sedan av att även regeringen har begrundat saken och intagit en ståndpunkt, varefter riksdagen tar ställning.

Det är ovanligt att riksdagen gör en annan bedömning än EU-kommissionen eller regeringen. Skälet till det är att subsidiaritetsprövningarna inte är särskilt politiskt laddade eller debatterade eftersom vi inte har att ta ställning till innehållet. Att skilja mellan subsidiaritetsprövningen och att ta ställning till innehållet är nödvändigt för att beslutsfattandet ska kunna fortlöpa.

Herr ålderspresident! Det ärende som vi nu har att ta ställning till är en subsidiaritetsprövning gällande EU:s egna medel och eventuella nya intäktskällor. Ännu finns inget presenterat från EU om hur detta ska utformas, och som jag inledde med är vår liksom regeringens principiella inställning redan känd. Liksom EU-kommissionen och regeringen menar vi att detta ärende inte bryter mot subsidiaritetsprincipen, utifrån vad som ännu så länge är känt. Om det i ett senare skede framkommer mer om förslaget får vi göra en ny bedömning, men hittills, menar vi, är ärendet förenligt med subsidiaritetsprincipen.

För oss är vårt ställningstagande en formfråga där vi ser värdet av att upprätthålla ordningen för hur sakerna ska hanteras. Med det vill jag hänvisa till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 17 JAN ERICSON (M):

Herr ålderspresident! Det är en mörk dag i dag.

Under mina 16 år i riksdagen har jag deltagit i ett antal debatter med koppling till EU-frågor, och under senare år när jag har varit ledamot i både finansutskottet och EU-nämnden har det blivit mycket av detta.

Min linje i debatterna har hela tiden varit tydlig. Jag är en stor vän av EU som idé, och jag ser enorma fördelar med samarbete på viktiga områden för att lösa gemensamma problem och försöka värna freden, friheten och demokratiska värden. Och grundtanken om den fria rörligheten i Europa har varit till stor nytta för Sverige.

Samtidigt har jag alltid varit kritisk till att EU lägger sig i frågor som inte bör hanteras på EU-nivå och försöker ta över alltmer makt från de nationella parlamenten. Principen om subsidiaritet är grundläggande. EU ska lägga kraften på sådana frågor som bäst hanteras på gemensam nivå, men hålla sig borta från frågor som bör hanteras nationellt. Det gäller på samma sätt som att den svenska staten ska avstå från att lägga sig i frågor som bäst beslutas i svenska regioner eller kommuner.

Herr ålderspresident! Vikten av denna gränsdragning kan inte bli tydligare än den är i dag. Europa upplever just nu en rent fasansfull tid. För mig som växte upp med kalla kriget och Berlinmuren är det som att kastas tillbaka 40–50 år i tiden.

Det som händer i Ukraina just nu är vidrigt och avskräckande. Jag besökte själv Ukraina för ett antal år sedan som valobservatör för OSSE och var då stationerad i det Charkiv som just nu utsätts för ödeläggelse av ryska raketer. Vi ser hur ryska bomber och raketer nu riktas rakt mot bostadsområden och hur man bombar både sjukhus och skolor. Det är svårt att ta in den enorma likgiltighet för mänskliga liv som den ryska statsledningen med president Putin i spetsen uppvisar. Jag undrar vad Ukrainas befolkning har gjort Putin för ont. Är det deras vilja att forma ett demokratiskt land som stör?

I Ukraina strider just nu släktingar mot varandra. Ryssland angriper ett broderfolk med gemensam historia, kultur och delvis språk som många traditionellt har täta band och kontakter med över gränsen. Någon liknade det vid att Sverige skulle anfälla Norge och bomba civilbefolkningen i Oslo och Bergen.

Kriget kostar människoliv i en förfärande mängd, både ukrainare och unga värnpliktiga ryska soldater – soldater som i många fall verkar ha trott att de skulle på övning men som hamnat mitt i ett krig mot sitt broderfolk där deras egen president använder dem som kanonmat. Skulden ligger helt på Rysslands president Putin. Varje dödad människa, såväl ukrainare som ryss, bär han personligen ansvaret för.

Modet och försvarsviljan hos det ukrainska folket är samtidigt beundransvärd. Men styrkebalansen mellan Ryssland och Ukraina är till ryssarnas fördel, och utan hjälp från omvärlden skulle Ukraina i längden inte ha någon chans.

Det är här EU kommer in i bilden. De senaste veckorna har EU visat upp en fantastisk enighet om mycket skarpa sanktioner mot Ryssland, vilket man samordnar med ett flertal andra länder såsom USA, Kanada, Japan och Australien. Utan det massiva stödet från bland annat EU och dess medlemsstater, vad gäller både ekonomiska sanktioner och aktivt stöd med vapen, skulle Ukraina i längden inte ha en chans. Men nu står hela den fria, demokratiska världen upp för ett angripet land, och utan EU hade detta knappast varit möjligt. Vi kan nu också konstatera att Ukraina formellt har ansökt om medlemskap i EU.

EU har nu visat att man kan agera snabbt och beslutsamt, att man kan hjälpa varandra att hantera effekterna av hur olika medlemsstater drabbas av sanktioner, energibrist eller flyktingströmmar och att man kan agera gemensamt för att hjälpa Ukraina både humanitärt och militärt. I dag ser vi också hur Polen och andra länder i östra Europa tar ett enormt ansvar för att ta emot flyktingar från Ukraina.

Jag skulle påstå att EU nu visar sig från sin allra bästa sida. Det påminner oss om varför EU bildades, och det påminner oss om varför Sverige gick med i EU. Det var faktiskt i första hand för att stå enade mot nya krig och för att försvara fria, demokratiska samhällen.

Herr ålderspresident! EU:s uppgift är just detta – att samla medlemsstaterna kring stora, viktiga frågor som rör Europas framtid. EU:s uppgift är däremot inte att ta över frågor som varje medlemsstat bäst hanterar själv.

Detta leder oss in på dagens ärende i finansutskottet. EU-kommissionen har föreslagit att det ska införas tre nya typer av egna medel, det vill säga tre nya intäktskällor till EU:s budget. Intäkterna från de nya egna medlen ska bland annat användas för att betala skulderna efter det stora återhämtningspaket som infördes för att mildra effekterna av coronapandemin i medlemsländerna, ett paket som vi moderater var mycket kritiska emot. När ärendet kom upp i finansutskottet påpekade jag vår moderata inställning.

Beslut om de tre förslagen till nya egna medel ligger en bit fram i tiden. Vi vet inte exakt vad besluten kommer att bli, och effekterna för Sverige är i dagsläget svåra att bedöma. Men det står helt klart att minst ett av förslagen, det vi kallar pelare 1 eller omfördelning av beskattningsrätt för stora internationella bolag, innebär att EU tar över beskattningsrätt från medlemsstaterna.

Vi moderater tycker att det är konstigt att vi i dag ska ge klartecken för att använda dessa tre nya egna medel innan vi vet vad förslagen konkret kommer att innebära. Vi kan inte säga okej till ett förslag som vi inte har sett konkret. Det finns anledning att vara försiktig med att säga att det här inte strider mot subsidiaritetsreglerna eftersom vi inte vet exakt hur förslagen kommer att se ut.

Den svenska riksdagen har tidigare med stor majoritet uttalat att beskattning ska vara en nationell kompetens och inte överföras till EU. Moderaterna anser av denna anledning att det liggande förslaget står i strid med subsidiaritetsprincipen. Beskattning är en nationell kompetens som bör värnas.

Subsidiaritetsprövning bygger dessutom, som regeringen själv påpekar i sin promemoria, på frågeställningen om målet för förslaget kan nås på annat sätt än genom att tillföra nya egna medel. Vi delar regeringens bedömning att återbetalning av EU:s skuld i stället bör kunna ske genom omfördelning i EU:s budget eller i andra hand inom ramen för det existerande systemet för egna medel. Till skillnad mot regeringen tycker vi moderater att detta är ett skäl att anse att kommissionens förslag strider mot subsidiaritetsprincipen.

Jag är mycket nöjd med att den moderata linjen fick brett stöd av finansutskottet, som skriver följande i sitt motiverade yttrande som kommer att avlämnas till EU-kommissionen som svensk ståndpunkt:

”Riksdagen har prövat kommissionens förslag till ändrat beslut om systemet för Europeiska unionens egna medel ... Sverige ska verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU, vilket innebär en kostnadseffektiv användning av EU:s budgetmedel ... [– – –]

Riksdagen konstaterar att det huvudsakliga målet med kommissionens förslag till ändrat beslut om egna medel är att finansiera återbetalningen av EU:s skuld ... Riksdagen konstaterar även att kommissionen anför att nya egna medel kan användas för att finansiera den sociala klimatfonden.

Riksdagen bedömer att kommissionens föreslagna åtgärder går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de eftersträvade målen med förslaget.”

Sedan står det en del annat i yttrandet, men sammanfattningen är följande:

”Mot bakgrund av detta anser riksdagen att kommissionens förslag till ändrat beslut om systemet för EU:s egna medel inte kan anses vara förenligt med subsidiaritetsprincipen.”

Detta innebär inte att vi tar ställning i sak till de tre förslagen, men det innebär att vi konstaterar att det inte rimligen går att säga i dag att förslagen är förenliga med subsidiaritetsprincipen. Då kan vi inte heller säga ja till att godkänna dem.

Herr ålderspresident! Moderaterna kommer att fortsätta verka för ett starkt och aktivt arbete i EU för att enas om stora, viktiga frågor samtidigt som vi står upp för subsidiaritetsprincipen och ifrågasätter onödiga eller alltför klåfingriga beslut i frågor som med fördel hanteras på nationell nivå. Sverige ska vara en stark och pålitlig part i EU-samarbetet, men vi ska också vårda EU-projektet och ifrågasätta sådant som vi tycker är fel.

Om man koncentrerar sig på de stora, viktiga frågorna och låter medlemsstaterna sköta det andra kommer EU att fungera bättre, fatta bättre beslut och få ett starkare stöd bland medborgarna i unionen. Det tryggar EU:s framtid som en viktig aktör för att värna fred, frihet och demokrati i Europa.

Herr ålderspresident! Det har aldrig varit viktigare än nu att värna EU-tankens och vårda EU-projektet.

Anf. 18 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr ålderspresident! På riksdagens hemsida kan man läsa följande:

”EU:s historia börjar strax efter andra världskriget. För att säkra freden i Europa startar sex länder ett samarbete om kol- och stålproduktion. Drygt 60 år senare har EU 27 medlemsländer. De har skapat en gemensam marknad för varor och tjänster och där EU-medborgarna fritt kan flytta mellan länderna för att arbeta och studera.”

Det låter bra, och det är rätt – extra rätt nu när vi chockerade får uppleva hur ett fredligt grannland i Europa attackeras av Ryssland. Men tyvärr har EU utvecklats till något helt annat än vad riksdagen kortfattat beskriver. Några få länder med välskötta statsfinanser måste betala stora avgifter för att åtnjuta frihandel och fri rörlighet för sina invånare.

Sverige är ett av de länder som betalar högst avgift per invånare samtidigt som många medlemsländer får tillbaka mer pengar i form av bidrag än de betalar i avgift. Det är en ständig kamp för Sverige att hålla emot när det gäller kostnaderna för medlemskapet.

Både EU-kommissionen och flera medlemsländer arbetar idogt för att utöka EU:s makt och budget. Denna enorma budget finansieras genom EU:s egna medel, som bäst beskrivs som EU:s inkomster. Till största del består inkomsterna av medlemsländernas avgifter. Men det finns också intäkter från varje medlemsland i form av momsinkomster, tullavgifter och den senast uppkomna inkomsten bestående av en skatt på plast som inte återvinns.

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till ändrat
beslut om systemet för
Europeiska unionens
egna medel*

Herr ålderspresident! Jag vill uppehålla mig kort vid plastskatten. Den kan tyckas bra ur klimathänseende och tyckas gynna Sverige eftersom vi redan är duktiga på återvinning. Men detta är en principiell fråga. Att öppna för plastskatten har fört oss närmare fler förslag till skatter på EU-nivå, trots att skatter är varje medlemslands kompetens.

Ett sätt för kommissionen att utöka budgeten är att införa nya egna medel, det vill säga att man hittar nya inkomstkällor. Kommissionen har nu anfört två argument för förslaget om nya egna medel.

Till stor del ska de nya inkomsterna finansiera EU:s gemensamma kostnader för återhämtningsinstrumentet Next Generation EU. Det är den absurt stora fonden som ska stötta EU:s länder efter coronapandemin. Men intäkterna är tänkta att även användas till att finansiera den så kallade sociala klimatfonden. Sverigedemokraterna har sagt nej till både Next Generation EU och den sociala klimatfonden.

Det vi debatterar i dag är om kommissionens förslag om nya egna medel strider mot subsidiaritetsprincipen, det vill säga i detta fall om EU har rätt att föreslå skatter på EU-nivå.

Herr ålderspresident! Sverigedemokraterna anser att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen, av många skäl.

EU har ett system med en långtidsbudget som bestäms för flera år i taget, den så kallade MFF:en. Just nu är vi i perioden 2021 till och med 2027.

Den nu gällande MFF:en beslutades det om samtidigt som man beslutade om coronafonden, Next Generation EU. Medlemsländerna har alltså kommit överens om budgetens storlek och inkomstfördelning till och med 2027. Trots att vi bara är i början av långtidsbudgeten är kommissionen igång med att utöka budgeten. Argumenten för att införa nya egna medel håller inte. Den nu gällande budgeten ska finansiera återbetalningen och eventuella nya satsningar genom omprioriteringar. Där är vi överens.

Vi ska inte låta oss luras av EU att nya egna medel är ett sätt att hålla nere medlemsländernas avgifter. Kostnaderna kommer inte att minska för Sveriges del, tvärtom. Enda sättet att minska EU:s kostnader är att strama upp EU:s budget – att se över vad EU faktiskt finansierar.

En majoritet i finansutskottet anser att förslaget står i strid med subsidiaritetsprincipen, även om förslaget från kommissionen inte är skarpt. Vi vet i stort vad förslaget handlar om, och vi ser vikten av att agera omedelbart och tydligt eftersom beskattningsrätten ska vara en nationell kompetens, precis som medlemsländerna kommit överens om.

Regeringen har gjort ett avsteg från detta i och med den nu gällande MFF:en, där EU har infört den tidigare nämnda plastskatten. Och även om artikel 311, som styr EU:s egna medel, inte säger exakt hur EU ska finansiera sin budget innebär den artikeln inte att det är fritt fram för EU att införa egna skattebaser.

Den subsidiaritetsprövning som finansutskottet gjort innefattar även en proportionalitetsbedömning. Det handlar om att den föreslagna åtgärden inte får gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målen med förslaget. Och det är just vad förslaget gör redan i detta skede. Vi anser att finansieringen både ska och kan ske genom omfördelning av medel inom gällande EU-budget. Det sista Sverigedemokraterna vill är att EU går mot att bli en skatteunion, där maktfördelningen förskjuts ännu mer till Bryssel.

EU kommer högst sannolikt att med utökade befogenheter i form av nya egna medel tillskans sig ännu större makt över budgeten. Det är oerhört viktigt att budgeten till största del finansieras genom medlemsländernas avgifter. Endast detta säkerställer att länder som Sverige, som betalar in en avgift som är mycket högre än den summa som kommer tillbaka, är noggranna och arbetar för en återhållsam budget. Hela detta förslag är just ett uttryck för dålig budgetdisciplin.

Herr ålderspresident! Förslaget är redan nu tillräckligt tydligt med att kommissionen vill att delar av medlemsländernas skatteintäkter ska tillfalla EU. Svenska folket äger rätten att sig självt beskatta. Därför yrkar vi bifall till utskottets förslag till beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 9 Riksrevisionens rapport om att bygga nationell försvarsförmåga – statens arbete med att stärka arméstridskrafterna

Försvarsutskottets betänkande 2021/22:FöU4
Riksrevisionens rapport om att bygga nationell försvarsförmåga – statens arbete med att stärka arméstridskrafterna (skr. 2021/22:63)
föredrogs.

Anf. 19 JÖRGEN BERGLUND (M):

Herr ålderspresident! Jag kan konstatera att jag har känt mig lite tjugig – jag har i nästan alla mina anföranden här i kammaren som rört försvarsfrågor inlett med att konstatera att säkerhetsläget i vårt närområde har försämrats och fortsätter att försämrats. Jag har inte varit ensam om detta, såklart, och tyvärr har det varit sant. Nu pågår det ett fullskaligt krig i Ukraina, som ligger i Europa. Det är ett krig som naturligtvis i första hand och värst drabbar människorna i Ukraina, men det påverkar också oss här i Sverige. Det är ett krig där ansvaret helt vilar på den ryska statsledningen. Var detta kommer att sluta och när vet ingen.

En sak vet vi dock, och det är att det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde, i Europa, nu helt har ritats om. Krig i Europa är inte bara ett hot; det är en bister verklighet.

Herr ålderspresident! Det säkerhetspolitiska läget har som sagt försämrats under en längre tid, vilket lett till att förstärkningar av vårt eget försvar gjorts under en tid. Det gäller inte bara hos oss i Sverige utan i hela Europa. Det kommer vi att behöva fortsätta göra, i ännu större omfattning än hittills.

Vad har vi då lärt oss om att bygga upp en starkare försvarsförmåga, och vad ska vi tänka på framåt? Ja, det är precis vad den riksrevisionsrapport vi nu debatterar handlar om, närmare bestämt arbetet mellan åren 2016 och 2020 med att stärka arméstridskrafterna.

Rapporten är i vissa stycken oroande då regeringen som så ofta inte tar sitt ansvar som regering utan låter myndigheterna själva bestämma alldeles för mycket, utan analys, planering och uppföljning. Det finns flera viktiga slutsatser att dra i denna rapport, liksom vägledning om hur vi under inne-

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till ändrat
beslut om systemet för
Europeiska unionens
egna medel*

*Riksrevisionens
rapport om att bygga
nationell försvars-
förmåga – statens
arbete med att stärka
arméstridskrafterna*

varande försvarsbeslutsperiod ska säkerställa att de ökade resurserna till försvaret används på bästa sätt för att bygga en starkt försvarsförmåga.

Vi är långt ifrån färdiga med upprustningen av Sveriges totalförsvaret, och därför är det klokt att dra lärdom av de misstag som gjorts och de framgångar som nåtts för att kunna göra arbetet bättre framöver. Tiden för misstag finns helt enkelt inte i det läge vi befinner oss i, ett läge där det pågår ett krig i Europa.

Herr ålderspresident! Riksrevisionen lyfter bland annat fram följande: ”Riksrevisionens sammanvägda bedömning är att regeringens och Försvarsmaktens arbete med att stärka arméstridskrafternas operativa förmåga under försvarsinriktningsperioden inte har varit effektivt i alla delar. Brister har identifierats när det gäller planering, analys, styrning och genomförande.”

Detta är med revisionspråk hårda ord. Min översättning till vardaglig svenska skulle kunna bli: Regeringen har som så ofta varit ointresserad av att styra sina myndigheter och ointresserad av vad de gör. Det är trots allt Försvarsmakten vi pratar om och inte vilken myndighet som helst. Det är den myndighet som ytterst värnar Sveriges frihet och oberoende.

Det ska tilläggas att det riktas kritik mot försvarsmaktsledningen, som bland annat detaljstyrt på för hög nivå i stället för att låta till exempel arméstaben i detta fall få ett ökat mandat. Jag får dock också tillägga att Försvarsmakten i slutet av förra perioden kom till rätta med flera av de kritiska punkter som togs upp i revisionen.

Men för att vi ska se till att lära oss av våra misstag behöver flera saker göras och komma på plats, enligt oss moderater. Det handlar framför allt om materieförsörjning, både om befintlig materiel och om kommande inköp. Mängden materiel och summorna i kronor och ören vi pratar om är gigantiska. Därför är planering och styrning på detta område väldigt centralt. Här finns mer att göra. Vi föreslår därför, tillsammans med Kristdemokraterna, flera saker i den följdmotion vi har lagt fram.

Vi föreslår bland annat att man ska komplettera den nu pågående materieförsörjningsutredningen med ett uppdrag att ta fram en försvarsindustristrategi. Vår starka försvarsindustri är unik i förhållande till storleken på vårt land. Arméns förmåga att växa hänger också starkt ihop med möjligheten till adekvat materiel, och här spelar svensk industri en viktig roll. Dessa bör därför gå hand i hand och inte hanteras var för sig.

Herr ålderspresident! Det kan knappast ha gått någon förbi att det är kostsamt med försvarsmateriel. Därför är det extra viktigt att kostnaderna är kända innan en beställning äger rum. Alltför ofta händer det att olika materielprojekt är förknippade med stora fördyringar. Dessa fördyringar har nästan alltid hanterats inom befintlig ram, och den som har fått stå tillbaka när kostnaderna har ökat inom försvaret har nästan alltid varit den svenska armén. Även detta konstaterar Riksrevisionen i sin rapport. Men det måste få ett slut.

Ett tydligt sätt att definiera kostnad för utveckling och produkt i ett tidigt skede är något som på engelska brukar kallas design to cost – jag har inte hittat någon bra svensk översättning. Det skulle kunna innebära att de negativa överraskningarna när det gäller kostnadsfördyringar minskar. Här finns faktiskt mer att önska av regeringen, nämligen att de använder denna princip vid större materielprojekt.

Vi tycker också att informationen och kunskapen om Försvarsmaktens hela materielstock behöver förstärkas, vilket också Riksrevisionen tar upp. Det skulle kunna ske genom en strukturerad inventering av mängdmateriel. Behovs-, tillgångs- och differensredovisning skulle kunna vara ett sätt att få en bättre kontroll. Det är alltså inte klarlagt i dag hur statusen är när det gäller all den materiel som ingår i våra krigsförband. Det arbetet är måhända otroligt tråkigt att utföra, men det är absolut nödvändigt, och det behöver komma igång snarast.

Herr ålderspresident! Moderaterna och Kristdemokraterna skrev följdmotionen för bara någon månad sedan. Förutom det jag nyss har tagit upp ansåg vi då att säkerhetsläget krävde att Försvarsberedningen skulle kallas in och att vi måste fatta beslut om förstärkningar av försvaret. Nu vet vi svaret. Försvarsberedningen är inkallad. Förstärkning av försvaret kommer i någon form. Vi kommer att fortsätta att driva regeringen framför oss, och jag hoppas att regeringen också lyssnar på övriga synpunkter i vår motion, för tiden är inte på vår sida. Det är nu tid att agera.

Därmed vill jag yrka bifall till Moderaternas reservation nummer 2.

Anf. 20 ROGER RICHTHOFF (SD):

Herr ålderspresident! Vi debatterar i dag Riksrevisionens rapport om att bygga en nationell operativ förmåga. Det är bra att vi kan debattera den. Om det nu blir så mycket debatt vet jag inte, men det finns några viktiga synpunkter i detta som är värda att ta upp.

Det handlar om att titta på regeringens förmåga att leda och styra detta arbete. Som den föregående talaren från Moderaterna sa kan man identifiera brister i analys, styrning, planering och genomförande. Där brister regeringen och i viss mån även Försvarsmakten. Så är det, enligt rapporten.

Vad är det som är viktigast i det här? Jag tycker att det är att konsekvensen av detta är att stridskrafterna inte utvecklas på ett ändamålsenligt sätt. De blir alltså inte tillräckligt effektiva, herr ålderspresident. Det är synnerligen allvarligt.

Man säger också att möjligheterna för arméstridskrafterna att lösa sina krigsuppgifter har försämrats. Det är enligt vår uppfattning synnerligen allvarligt. Man begränsar alltså arméstridskrafternas möjlighet att lösa sina krigsuppgifter på grund av regeringens bristande analysförmåga med mera. Det är bland det viktigaste, tycker jag, och det allvarligaste jag läst på mycket länge i fråga om detta. Och det är fortfarande oklarheter om hur man ska komma till rätta med det här, enligt Riksrevisionen.

Vad beror allt detta på? Det finns många orsaker. Men, herr ålderspresident, jag tror inte att man är byxad, höll jag på att säga, för att ta tag i dessa problem och göra en korrekt analys.

Jag skulle vilja gå tillbaka till underfinansieringen av det förra försvarsbeslutet. Jag vet att Allan Widman, Liberalerna, tidigt påtalade detta. Jag tror att han var först med att påtala att det var underfinansierat. Där hade han rätt. Många andra var tveksamma. Vi i Sverigedemokraterna har hela tiden lagt fram en annan budget, en mycket kraftigare budget, för att fullfölja när det gäller värnkraft. Bara före jul hade vi 3 miljarder mer än något annat parti, kopplat till värnkraft.

Även Riksrevisionen tycker att det var underfinansierat. I förhållande till vad? Jo, man sätter upp mål för Försvarsmakten: Dessa mål ska ni nå. Ja, detta gör man i dialog med bland annat Försvarsmakten. Sedan skiljs man åt, men man tilldelar inte resurser för att Försvarsmakten ska nå målen. Det är klart att det blir underfinansierat när man fastställer mål men inte tilldelar resurser.

Från vår sida har vi varit tydliga med följande, och det har vi skrivit i vår totalförsvarsmotion: När man sätter upp målen ska man också tilldela resurser för att målen ska kunna nås. Om man inte gör detta måste man ändra på målsättningen. Hur svårt kan det vara att göra den analysen? Men detta gör man inte. Man behåller det, och man försöker skjuta på olika beställningar för att hitta någon form av acceptans i uppbyggnaden av försvarsförmågan. Här måste man göra om och göra rätt. Nu är det regeringen som har ansvaret. Då får de också ta konsekvenserna av detta.

Vi har skrivit in detta: Har man bestämt målen får man faktiskt tillskjuta resurserna. Skulle man av någon anledning, herr ålderspresident, inte göra det måste man skriva om målen så att de stämmer med de tilldelade resurserna. Vi tycker inte att det är särskilt komplicerat att se det så.

Sedan tycker jag något annat, och om detta finns det såvitt jag vet nästan en enighet. Miljöpartiet – och Vänstern – har väl som vanligt sitt spår i detta stycke, herr ålderspresident. Men det handlar om att de internationella insatserna inte kan vara av den storleken att det negativt påverkar vår egen förmåga till förbandsuppbyggnad. Så är det, och så har det varit. Detta innebär att vi har nästan ett regementes officerare utomlands. Men vi har brister i Sverige. Det är en fullständigt felaktig prioritering.

Sedan skulle jag ändå vilja säga att jag är lite tveksam till att alltför hårt dra slutsatsen att tilldelad ekonomi eller design to cost, något som jag tror att även Riksrevisionen var inne på och skrev, ska räcka för det här projektet. Med en tilldelad ekonomi ska man få det här. Men det är svårt att förutse prisändringsregleringar, höjningar och kanske förändringar när det gäller teknisk utveckling – kan vi inte ta den här också när vi ändå håller på?

Inte hur som helst och när som helst, men det finns en utveckling som ständigt pågår. Om teknik för 500 miljoner till skulle innebära att vi ligger top of the line eller att vi har spets, hur täcker man in det som kommer kanske två år efter att man har sagt att det här ska vi ha och det här köper vi?

Enligt vårt sätt att se det kan man inte vara alltför hård när det gäller att design to cost eller tilldelad ekonomi ska räcka för projektet, utan man ska vara beredd att ändra på det om man skulle finna det nödvändigt.

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Som avslutning vill jag säga att om målet – försvarsförmågan – är bestämt ska man också tilldela resurser för att nå det. Detta manar i allra högsta grad regeringen till eftertanke.

Anf. 21 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr ålderspresident! Vi har ett helt nytt omvärldsläge. Säkerhetsläget fortsätter att försämras även för vårt land. I ljuset av den senaste utvecklingen är det viktigt att följa upp vad Riksrevisionen har för kommentarer och iakttagelser i förhållande till hur regeringen och Försvarsmakten har genomfört 2015 års försvarsbeslut.

Riksrevisionen konstaterar att arméstridskrafternas operativa förmåga under perioden 2016–2020 inte utvecklats på det sätt som riksdagen förväntade sig. Det finns flera anledningar till detta, men regeringen har ett stort ansvar för hur styrningen sett ut för genomförandet.

En anledning som Riksrevisionen anger är att försvarsbeslutet var underfinansierat. Centerpartiet var med och förhandlade fram det beslutet, men vi har också varit med under denna försvarsinriktningsperiod och genomfört flera kompletterande finansiella beslut med förstärkningar till försvaret. Vi har också varit med och tagit fram förutsättningarna för innevarande försvarsbeslut fram till 2025. Fokus för oss har varit hela landet men även mycket fokus på arméstridskrafternas förutsättningar och en utvecklad brigadstruktur.

Riksrevisionen skriver att ”regeringens styrning i vissa delar inte varit tillräckligt tydlig då regeringen inte uttryckligen efterfrågat brigader som krigsförband”. Vidare skriver Riksrevisionen: ”Om regeringen tydligt hade efterfrågat brigader hade Försvarsmaktens arbete blivit mer effektivt, och kostnader förknippade med att bataljonerna var och en behöver förmågor som inom brigaden skulle vara delade hade kunnat undvikas.”

En annan allvarlig kritik som Riksrevisionen för fram är att fördyrande kostnader inom de väsentliga säkerhetsintressena Jas 39 E och den nya generationens ubåt trängt undan andra materielprojekt och att detta påverkat inte minst arméstridskrafterna, även om Riksrevisionen också konstaterar att de väsentliga säkerhetsintressena var svåra att spara in på.

Utifrån detta ger Riksrevisionen regeringen två rekommendationer: dels att tydliggöra målsättningarna och få dem mer uppföljbara, dels att säkerställa att de pågående projekten inom de väsentliga säkerhetsintressena inte tvingar Försvarsmakten till kortsiktiga omprioriteringar.

Det här är inte bara frågor som hör till förra inriktningsperioden, utan de är i allra högsta grad aktuella också i dag utifrån förutsättningarna att kunna genomföra den ambitiösa försvarsförmågeökning som riksdagen tog beslut om i december 2020, nämligen att varje verksamhet inom Försvarsmakten har förutsättningar utifrån beslut men också utifrån kommande kompletteringar att genomföra sin verksamhet och utveckla krigsorganisationen.

Regeringen har vidtagit åtgärder, men dessa är inte tillräckliga. Vi står bakom det som försvarsbeslutet anger om objektsramar för stridsflyg och undervattensförmågan, och regeringen har i skrivelsen anfört att man i investeringsplanen i budgetpropositionen för 2022 har infört sådana. Tyvärr nämner inte regeringen att man har begränsat åren för detta, vilket påverkar både användbarhet och uppföljningssparbarhet. Regeringen har också fått ett tillkännagivande från riksdagen om att de behöver föreslå ramar för hur mycket statens investeringar i stridsflygs- och undervattensförmågorna får kosta alla år fram till slutleverans.

Herr ålderspresident! Vi centerpartister menar att först när detta är gjort kan långsiktighet uppnås och förutsättningarna möjligen finnas för styrningen att utvecklas så att beslutad förbandsproduktion och utveckling av arméstridskrafterna inte påverkas negativt av hanteringen av projekt som utgör väsentliga säkerhetsintressen.

*Riksrevisionens
rapport om att bygga
nationell försvars-
förmåga – statens
arbete med att stärka
arméstridskrafterna*

Det är oroande för genomförandet av försvarsbeslutet och prioriteringarna på arméns utveckling att regeringen inte är tydlig med de långsiktiga kostnadsuppskattningarna för dessa väsentliga säkerhetsintressen. Redan nu kan vi i riksdagen ana att fördyringar kan komma att uppstå inom dessa kommande år.

Herr ålderspresident! För att Riksrevisionen inte än en gång, vid utgången av 2025 när vi summerar de fem år som nuvarande försvarsbeslut omfattar, ska behöva konstatera att arméstridskrafterna fått stå tillbaka på grund av kostnadsfördyringar inom stora materielprojekt behöver regeringen tydligare förhålla sig både till Riksrevisionens rekommendationer och till riksdagens tillkännagivande.

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till reservation 5.

Anf. 22 ALLAN WIDMAN (L):

Herr ålderspresident! Vi följer alla nu minut för minut den hjältemodiga strid som utkämpas av Ukrainas arméstridskrafter. Jag betonar ”arméstridskrafter”, herr ålderspresident, därför att när en militär stormakt anfaller ett mindre land mättas både luftförsvar och sjöförsvar väldigt snabbt. Men arméstridskrafterna har alltid visat på en uthållighet och utgör därmed en tydlig krigsavhållande komponent i varje militärt försvar.

Oavsett hur utgången blir av kriget i Ukraina, herr ålderspresident, kommer den värld som följer inte på något sätt att se ut som den som vi nu lämnar. Det kommer att bli ett kallt krig, och det kommer att bli bistra tider för fred och säkerhet, inte minst på den europeiska kontinenten.

En vårkväll 2015 lämnade Liberalerna Försvarsdepartementet som ensamt parti. Vi gjorde det därför att vi insåg att det som nu skulle materialiseras aldrig skulle kunna materialiseras med den ekonomi som kammaren tilldelade försvarsbeslutet 2015.

Redan efter några månader slog försvarsgrenscheferna fast att de saknade ungefär 40 miljarder kronor i sin budget för att kunna lyckas med uppgiften.

Herr ålderspresident! Det är en svidande vidräkning som Riksrevisionen har när det gäller våra ansträngningar att få till stånd de två fullt utrustade och fullt samövade brigader som skulle vara målet. Man skriver att brister har identifierats i planering, analys, styrning och genomförande. Det är en ganska heltäckande formulering, får man säga.

Man skriver vidare att dessa brister har lett till att arméförbanden inte har utvecklats på ett ändamålsenligt sätt och att deras möjligheter att lösa uppgifter i krig har begränsats. Man slår också fast att det fortfarande i dag råder oklarhet kring hur brigaderna ska utformas med personal och materiel.

Riksrevisionen bedömer att försvarsbeslutet 2015 var underfinansierat i förhållande till vad Försvarsmakten skulle åstadkomma.

Jas 39 Erik och den nya generationen ubåt A26 har trängt undan andra materielprojekt. Jag delar helt Jörgen Berglunds uppfattning att det är arméstridskrafterna som i vanlig ordning har fått betala det här kalaset.

Riksrevisionen bedömer därför slutligen att armén i realiteten inte kunde uppnå det som riksdagen och regeringen förväntade sig.

I regeringens kommentarer till Riksrevisionen pekar man på två förhållanden som ska komma till rätta med det faktum att vi historiskt har betalat för våra väsentliga säkerhetsintressen på löpande räkning. Regeringen pekar bland annat på design to cost, det vill säga att man ska hålla sig inom avdelad ekonomi. Men samtidigt som regeringen skriver detta, herr ålderspresident, presenterar man fördyringar på våra ubåtar på 5,2 miljarder kronor nu under hösten. Man antar en princip, men det är helt uppenbart att man inte avser att leva efter den.

En annan sak som man pekar på är att det ska blir objektsramar för stridsflyg och ubåtar. I likhet med Daniel Bäckström kan jag konstatera att de objektsramar som presenterades för riksdagen sträcker sig två år fram i tiden. Men leveranstidpunkten för både stridsflyg och ubåtar ligger väsentligt längre fram. Därför tror inte jag att dessa objektsramar heller kommer att ha någon effekt när det gäller våra väsentliga säkerhetsintressen.

Herr ålderspresident! Jag tycker att det är lite tråkigt att Peter Hultqvist inte befinner sig i kammaren i dag. Han borde vara här och ta ansvar för det haveri som Riksrevisionen har pekat på.

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 23 MATTIAS OTTOSSON (S):

Herr ålderspresident! Det svenska försvaret bygger upp sin nationella förmåga. Det är oerhört viktigt att vårt flygvapen, vår marin och vår armé stärker sin förmåga.

Under åren 2014 och fram till 2025, när försvarsbeslutet 2015 upphör, ökar de ekonomiska resurserna med 80 procent i det svenska försvaret för att öka den nationella förmågan. Det är den största ökningen sedan 1950-talet.

Även värnplikten är tillbaka. Svenska kvinnor och män kan nu också tjänstgöra inom plikt i den svenska försvarsmakten.

Fem nya regementen kommer att ställas upp och en ny flygflottilj. Stora investeringar och förnyelse av de svenska vapensystemen sker samt en kraftigt ökad övningsverksamhet för den svenska försvarsmakten. Det sker också ökade samarbeten med andra länder – ett tjugotal nya samarbeten, där Finland står främst.

Varför gör vi detta? Den frågan kanske man inte behöver ställa i dag. Vi vet att män och kvinnor slåss för sina liv i Ukraina. Det europeiska säkerhetsläget har förändrats dramatiskt. Det är något som vi i försvarsutskottet har sett under en längre period.

Men jag tror att vi alla blev lite överraskade över det totala och vidriga anfall som nu sker på Ukraina. Det är endast Ryssland och dess ledning som är ansvarig för detta, ingen annan.

Jag ser det också som ganska så allvarligt att man också uttalar hot mot övriga Europa, mot länder som står utanför alliansen, och att vi i Sverige känner att vi själva inte skulle få fatta våra beslut. Jag tycker att det är en självklarhet att vi ska få fatta våra egna beslut om vad vi ska göra.

Det betyder att den satsning och den upprustning som vi har gjort på det svenska försvaret är helt rätt. Det ligger helt rätt.

Nu pågår det fortsatta diskussioner. Försvarsberedningen är igång. Och jag är ganska övertygad om att det framöver kommer att tillföras ytterligare resurser. Vi kommer att tidigarelägga och jobba med att stärka den svenska försvarsförmågan. Det är helt riktigt.

Riksrevisionen har tittat på detta, och det är deras rapport som vi diskuterar i dag. Det som jag egentligen skulle vilja säga är att det tar tid att bygga nationell förmåga. Det är ingenting som man gör på en dag, en vecka eller ett år. Det tar ganska lång tid. Man ska få nytt material på plats, och människor ska utbildas. Jag skulle gissa att det tar ett år att utbilda en soldat. Och jag kan tänka mig att det tar två år att utbilda en officer som kan utbilda soldater. Detta är någonting som tar tid och kommer att ta tid. Det tror jag inte går att ändra på något sätt. Annars kommer vi att få en sämre kvalitet på vår svenska försvarsmakt.

Ibland tycker jag att det sprider sig en bild av att våra väsentliga säkerhetsintressen är det stora problemet, att det är det ondaste bland ont. Jag vet inte om det är så. Det tycker jag inte. Det är klart att Jas 39 Gripen Erik är ett stridsflygplan som är oerhört viktigt för den svenska försvarsförmågan. Ubåten A26 är också viktig. Det är en unik kompetens som vi besitter i Sverige. Vi opererar i Östersjöområdet. Den typ av kompetens som vi har inom ubåtsområdet ska vi fortsätta att utveckla. Det tror jag kommer att komma arméstridskrafterna till stor nytta.

Sedan håller jag naturligtvis fullt ut med Riksrevisionen om att ekonomin naturligtvis ska skötas på ett bra sätt. Vi ska se till att vi klarar de budgetar som vi har upprättat. Och det ska levereras i tid. Så är det.

Jag tycker att regeringen i det försvarsbeslut som har tagits har satt upp mål för detta. Regeringen har också tillsatt en materielförsörjningsstrategiutredning som i maj 2022 ska komma med en rapport. Där tittar man på försvarsindustri, ekonomi, leveranssäkerhet, exportstöd och så vidare. Så det är klart att regeringen jobbar med dessa frågor.

Jag delar uppfattningen att de mål som vi sätter upp i riksdagen ska följas av myndigheterna. Men vi ska ha respekt för att det tar tid att bygga nationell förmåga.

Herr ålderspresident! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 24 ROGER RICHTHOFF (SD) replik:

Herr ålderspresident! Delar Socialdemokraterna uppfattningen att mål och medel ska hänga ihop, som ledamoten sa nyss? Nu gör de ju inte det. Om Försvarsmakten och övriga tycker att de inte hänger ihop, hur är då inriktningen hos Socialdemokraterna?

Vi har tidigare haft mål för Försvarsmakten. Man lever inte upp till dessa mål, för man saknar resurser. Är Socialdemokraterna beredda att skriva om målen för Försvarsmakten eller att tilldela resurser så att man når målen? Detta är ju en viktig fråga att svara på. Jag tar den först, så att ni kan fundera lite grann medan jag talar vidare.

Även om vi nu skickar vapen – sådana här rör som man bär på kroppen eller över axeln – och bidrar på alla sätt till Ukraina med de här långa rören är det ju viktigt att bygga upp materielförsörjningen, vilket vi nu håller på med. Här är det också viktigt att koppla ihop det med de civila delarna för beredskapslager. Oljan, som vi förhoppningsvis ska få ned i olika bergum, hänger också ihop med resurserna för att kunna driva ett försvar under längre tid. De här tillsatserna kan inte lagras någon längre tid.

Detta är viktiga delar som jag vill att ni ska ta med er. Jag kommer att återkomma till denna frågeställning längre fram.

Anf. 25 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att ökad operativ förmåga är det viktigaste och att vi ska satsa på det. I det försvarsbeslut vi tog 2020 har regeringen satt upp tydliga och uppföljbara mål för Försvarsmakten. Det är klart att man hela tiden måste följa upp hur dessa mål uppfylls. Uppfylls de inte är det möjligtvis så att man måste vidta andra åtgärder; det tycker jag att man ska vara helt öppen för.

Vi bör också tydligare se hur de investeringsplaner som ligger ser ut, följs upp och uppfylls. Behöver vi göra någonting? Det är väl alltid en skyldighet att följa upp vad myndigheterna gör och hur det fungerar, så att det på alla möjliga sätt kan bli bättre. I slutändan är ju syftet med detta att vi ska öka den operativa förmågan och att vår nationella försvarsförmåga ska bli bättre.

Apropå den andra frågeställningen som Roger Richthoff berörde var det väl tydligt senast i går kväll, när statsministern höll tal till nationen, att den svenska totalförsvarsförmågan behöver stärkas. Detta innefattar också den civila sidan och hur försörjningen till befolkningen ska se ut. Nu när vi ser den stora konflikt som pågår i Ukraina, bara två timmars flygresor härifrån, ser vi också att det är oerhört viktigt att ha resurser för att möta detta och skydda den civila befolkningen.

Anf. 26 ROGER RICHTHOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att jag fick svar av ledamoten på frågan om mål och resurser. Det är ju ganska väl känt sedan flera år tillbaka att man inte anser att man fått tillräcklig tilldelning av budget – bland annat pengar – för att kunna nå de mål, till exempel för värmkraft, som är uppsatta.

Frågan kvarstår: Är ni i Socialdemokraterna beredda att skriva om målen för Försvarsmakten och totalförsvarsförmågan? Om ni inte är det blir slutsatsen rimligen att vi bör tillskjuta de resurser som krävs för att nå de mål som har satts upp. Jag skulle önska ett lite tydligare svar i det stycket.

Fru talman! Från vår sida har vi, vad jag kan komma ihåg, sagt i alla år att den svenska försvarsförmågan ska vara stark. Totalförsvaret ska byggas starkt över tid och inte vara beroende av dagsformen i Ryssland. Detta känner ni säkert igen; det har jag sagt många gånger, och jag tycker att det är lika rätt i dag som tidigare. Sverige bestämmer självt sin säkerhetspolitik, oavsett vilket linje Sverige väljer. Det tar, som sagt, tid att bygga upp det här.

Jag vill återkomma till något som egentligen inte har med den här debatten att göra men som har med totalförsvaret att göra. Förutom att vi ska stärka arméstridskrafterna bör arméchefen, som Riksrevisionen säger, få ett tydligare ansvar – vi delar helt den uppfattningen. Men tycker Socialdemokraterna att man nu bör överväga ett snabbt införande av en civilplikt, kopplad till totalförsvaret, som även gynnar Försvarsmakten? Detta går lite utanför det ärende vi diskuterar, fru talman, men det är ändå viktigt i sammanhanget.

Anf. 27 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Sedan kalla krigets slut 1989–1990 har det svenska försvaret i stort sett avvecklats, och det svenska civilförsvaret har avvecklats än mer. Jag tycker i och för sig att vi ska vara lite försiktiga med att kritisera vilka beslut som andra tog för 30 år sedan – det är alltid lätt att i efterhand

tala om hur man skulle ha gjort och inte gjort. Jag minns själv hur man resonerade då; man såg att den eviga freden var där. Men när vi står här i dag är det uppenbart att så inte är fallet.

Detta är också skälet till att de två senaste försvarsbesluten sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde har satsat oerhört mycket på att bygga nationell förmåga och öka den operativa förmågan i det svenska försvaret. Det är heller inte lite – när det här försvarsbeslutet närmar sig sitt slut handlar det om 90 miljarder eller kanske ännu mer. Vad vet jag om hur utvecklingen ser ut?

Jag tror också att man måste vara medveten om att det tar tid. Jag tror att även ledamoten Richthoff förstår att det tar sin tid att utbilda unga svenska kvinnor och män. Vi kan ösa på med hur mycket ekonomiska resurser som helst, men detta tar sin lilla tid. Det gäller även att få resurser.

Vi ska hela tiden se över de mål som vi har satt upp. Behöver de förändras? Behöver det tillföras nya resurser för att vi ska nå dem? Under det förra försvarsbeslutet tillförde vi egentligen under varje budgetsäsong nya resurser. Jag tror att man ska vara öppen för det. Jag tycker också att man ska ha respekt för utmaningen i att bygga förmåga och att det ska bli rätt från början.

Anf. 28 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Mattias Ottosson representerar valkretsen Östergötland. Under mina snart 20 år i försvarsutskottet har Östergötland alltid haft en representant i utskottet, och det är därför helt naturligt att Mattias Ottosson omhuldar våra väsentliga säkerhetsintressen med betoning på stridsflyg.

Jag tycker också att våra VSI:er är utomordentligt viktiga. Sverige är militärstrategiskt en ö, vilket innebär att en anfallare måste komma över eller på Östersjöns yta. Då har vi våra fjärrstridskrafter för att slå mot honom i ett utsatt läge.

Men stridsflyg och ubåtar kan inte trycka undan allting annat. I dag, fru talman, är vi det enda landet på jorden som hur man än räknar har fler stridsflyg än kanoner. Detta är helt unikt, och det är ett uttryck för den oanständigt lilla armé som Sverige har lyckats vidmakthålla.

Socialdemokraterna vill ta åt sig äran av 2020 års försvarsbeslut och de stora anslagsökningarna. Jag var med under hela den processen, fru talman, och jag kan konstatera att Socialdemokraterna konsekvent sa nej till varje krona som fördes in i försvarsbeslutet. Peter Hultqvist skrev debattartiklar i Aftonbladet om hur pandemin omöjliggjorde satsningar på vårt militära försvar. Äran är i varje fall inte enbart Socialdemokraternas.

Anf. 29 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi ska vara oerhört stolta över vår försvarsindustri och det nära samarbete vi har mellan svensk försvarsindustri, den svenska staten och den svenska Försvarsmakten. Vi gör inte detta bara för skojs skull. Vi gör det för att det är oerhört avancerade och bra produkter som man erbjuder. Jag är ganska stolt över den produktion som sker i Karlskrona, Linköping, Karlskoga och Örnsköldsvik. Det är en oerhörd kompetens som vi besitter, och den tycker jag att vi ska dra nytta av. Jag tror också att de svenska arméstridskrafterna drar en oerhörd nytta av att vi har den kompetensen.

Att Allan Widman är väldigt tveksam till svensk försvarsindustri är naturligtvis en trend som jag känner igen. Men jag tror att den kompetens, det kunnande och den framåtanda som finns där är av godo för den svenska Försvarsmakten och för möjligheten att bygga svensk nationell förmåga.

Anf. 30 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Jag tror att det var för ungefär 15 år sedan som en forskare på Försvarshögskolan under en fet rubrik i en av våra dagstidningar skrev att Sverige måste välja – antingen väljer vi operativ effekt eller så väljer vi att vara slutleverantörer av stridsflyg och ubåtar. Man kunde väl redan då se svårigheterna för ett litet land i att vara slutleverantör av två av de mest kvalificerade plattformar som normalt sett finns i ett militärt försvar. Det är min uppfattning att det här på sikt kommer att vara fullständigt omöjligt.

I ett tidigare replikskifte mellan Mattias Ottosson och Roger Richthoff hörde jag Mattias Ottosson säga att det är den operativa förmågan som ska sättas först. Men när jag lyssnar noga tycker jag inte riktigt att det är den prioritering som Mattias Ottosson eller för den delen vår försvarsminister gör. Våra väsentliga säkerhetsintressen är viktiga, men de riskerar nu att tränga ut det sista av markstridsförmåga som vårt land har. Återigen, fru talman: Det finns ingenting mer krigsavhållande än att ha en anständigt stor armé. Då tvingar man en angripare att gå in på marken, och det är förenat med helt andra risker, helt andra tidsförhållanden och helt andra ekonomiska resurser än att skjuta kryssningsmissiler eller ballistiska missiler på avstånd.

Anf. 31 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Det är klart att vår försvarsmakt ska försvara landet och att vi ska ha en så bra operativ förmåga som möjligt. Om det blir allvar måste allting fungera. Då tror jag att alltihop hänger ihop. Svensk stridsflygsförmåga är väl inte helt oviktig, inte heller svensk undervattensförmåga. Vi har en speciell kompetens på detta område. Jag tror att det kommer att gynna oss fullt ut om något skulle inträffa. Jag förstår inte att de här sakerna skulle behöva stå i motsättning till varandra. Sverige mår väl bra av att ha en välutrustad armé, ett välutrustat flygvapen och en välutrustad marin? Det är det som bygger operativ förmåga. Det är det som gör Sverige starkare och gör att vi kan möta yttre hot och känna oss trygga.

Anf. 32 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Som så ofta när vi diskuterar försvar med en socialdemokrat kommer de här nästan pompösa uttrycken: Sedan vi kom in i Regeringskansliet har detta hänt – allt har blivit så mycket bättre! Det är som om anledningen skulle vara att Socialdemokraterna kom till Regeringskansliet. Men den faktiska anledningen är att omvärldsläget har försämrats kraftigt. Precis som Allan Widman lyfte fram känner alla till Socialdemokraternas motstånd mot de här försvarsökningarna. Jag måste ändå säga att Mattias Ottosson är modest i sina beskrivningar, vilket är hedersamt. Han har partikollegor som brukar gå på mycket värre.

*Riksrevisionens
rapport om att bygga
nationell försvars-
förmåga – statens
arbete med att stärka
arméstridskrafterna*

Jag skulle vilja fråga Mattias Ottosson om Socialdemokraterna delar Riksrevisionens uppfattning att försvarsbeslutet 2015 var underfinansierat i förhållande till vad Försvarsmakten skulle åstadkomma. Jag tror att det är viktigt att vara ärlig när det gäller vad vi kan lära oss av historien inför framtiden. Min andra fråga blir: Är det Socialdemokraternas uppfattning att vi redan nu kan fastslå att innevarande period kommer att vara underfinansierad och att vi kommer att behöva skjuta till medel?

Min tredje fråga må vara frikopplad från de föregående två, men ämnet har tagits upp här i debatten. Regeringen säger sig redovisa de så kallade objektsramarna. Det gör man två år i taget. Vilken är anledningen, enligt Mattias Ottosson, till att vi inte ska redovisa dem under hela slutleveranstiden? Det blir ju omöjligt att följa upp och planera om vi inte vet längre än två år i taget.

Anf. 33 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Omvärldsförändringarna började tidigare än 2015. Den ryska aggressionen mot Georgien skedde redan 2008. År 2014 skedde angreppet på Krim. Försvarsbeslutet kom 2015. Som jag minns det – och jag tror inte att jag minns fel – var det andra regeringar som styrde fram till 2014. Förändringarna i omvärlden skedde tidigare.

Jag tycker ändå att det ska sägas att vi tog ett nytag i och med försvarsbeslutet 2015. Det var ett försvarsbeslut som moderater och centerpartister stod bakom. Det inger naturligtvis all respekt att vi kan ha en sådan samsyn när vi ska fatta den här typen av viktiga beslut. Den utveckling som vi haft efter 2014 och den utveckling vi haft de senaste veckorna gör väl också att svensk samsyn blir än viktigare.

Detta kan alltid förändras. Efter försvarsbeslutet 2015 har vi upptäckt att vi har fler brister än vad vi trodde. Då har vi också ändrat försvarsbudgeten år från år. Det har tillförts mer resurser. Som jag minns det har vi varit ganska överens i den här kammaren om att mer resurser behövs.

Jag har all respekt för den oerhörda upprustning som vi gör nu i och med det senaste försvarsbeslutet. Men omvärldsutvecklingen kan påverka detta. Det kan uppstå saker som gör att vi i framtiden behöver öka resurserna för att uppnå målen. Det kan till och med bli så att vi behöver se över de mål vi har och sätta högre och kraftfullare mål. Jag tror att man ska vara ödmjuk inför framtiden. Vi vet inte riktigt vad den kommer att föra med sig, så vi måste ha en beredskap.

Anf. 34 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Mattias Ottosson har naturligtvis rätt – det fanns redan före 2014 tydliga tecken på att omvärldsläget förändrades och att Rysslands aggressivitet ökade. Därmed blir Socialdemokraternas dåvarande hållning än mer obegriplig. Senast 2010 gick man till val tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet och krävde att USA skulle dra tillbaka alla trupper från Europa – om vi nu ska prata historia. Man krävde också lägre försvarsanslag. Men låt oss inte fastna i historien! Som jag sa tycker jag trots allt att Mattias Ottosson har haft en modest retorik i de här frågorna, vilket jag uppskattar. Vi ska blicka framåt.

Jag uppfattade inte riktigt varför det skulle vara en god idé att objektsramarna för de stora materiellprojekten bara ska redovisas två år i taget. Jag förstår inte det rent intellektuellt. Varför är detta en bättre idé än att redo-

visa objektsramarna under hela leveranstiden? Det senare skulle underlätta ganska mycket för oss i riksdagen, eftersom det är riksdagens uppgift att följa upp och kontrollera de beslut som fattas av regeringen. Varför är det inte en god idé, enligt Mattias Ottosson?

Anf. 35 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Vi ska inte fastna i historiebeteckningen, men min bild är att det var dåvarande ordföranden i försvarsutskottet numera försvarsminister Peter Hultqvist som var den förste att markera att svensk försvarspolitik måste läggas om. Det var ju rätt stökigt i den försvarsberedning som jobbade fram 2015 års beslut.

Men vi ska som sagt inte bara titta bakåt utan framåt, och i enlighet med det senaste försvarsbeslutet har det tillsatts en materielutredning som ska titta på detta.

Ja, man ska vara självkritisk, och vi har haft problem med att kostnader har dragit iväg och att leveranser inte har skett i tid.

Utredningen arbetar nu för fullt och har koppling till en parlamentarisk grupp så att även politiken är med i detta.

Jag är vän av att ha så mycket transparens, insyn och tydliga planer som möjligt – givetvis utan att äventyra rikets säkerhet.

Utredningen ska vara klar i maj, och vi får se vad den landar i.

Efter detta ska beslut tas, och jag tror att det är viktigt med så mycket samsyn och insyn som möjligt när det gäller investeringar, även för skattebetalarna så att de ser att vi lägger pengarna på rätt saker.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 17.)

§ 10 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Försvarsutskottets betänkande 2021/22:FöU5

Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
(skr. 2021/22:70)

föredrogs.

Anf. 36 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Utifrån det rådande säkerhetsläget och med krig i Europa behöver Sveriges försvarsförmåga stärkas. En bättre underrättelseförmåga, inklusive ökade förutsättningar för att bedriva signalspaning, är avgörande för det. Vi behöver ha bättre kunskap om de hot, risker och sårbarheter som finns i fråga om Sveriges säkerhet. Hoten mot Sverige är gränsöverskridande, och vi måste möta dem tillsammans med likasinnade länder. Därför är det internationella försvarsunderrättelsesamarbetet avgörande för Sveriges säkerhet.

Vi välkomnar därför att möjligheterna till internationellt samarbete om försvarsunderrättelser har förstärkts. Det kommer att ge oss bättre förutsättningar att tillsammans med andra i ett tidigt stadium kunna identifiera

och möta militära hot, hybridhot och terrorattentat. Samtidigt är det viktigt att dessa samarbeten görs tillgängliga för fler genom ökad transparens.

Därför föreslår vi tillsammans med Kristdemokraterna och Liberalerna att en särskild redovisning av det internationella samarbetet ska göras i den så kallade skrivelse 70 om integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Fru talman! Signalspaning är ett av de viktigaste verktygen för svensk säkerhets- och underrättelsetjänst och ytterst något som stärker svensk säkerhet i en orolig omvärld. Samtidigt är det ett verktyg som måste användas med stor respekt för den personliga integriteten. Signalspaningen måste därför omgärdas av ett strikt och transparent regelverk som garanterar detta, och det gör det i dag.

Sverige har en hårt reglerad signalunderrättelsetjänst med tydliga regler för tillståndsgivning och uppföljning. Tillstånd för att bedriva signalspaning prövas av Försvarsunderrättelsedomstolen. Av ett tillstånd ska det framgå bland annat inhämtningsuppdrag för vilket signalspaning får ske, vilka signalbärare och sökbegrepp som får användas och övriga villkor för att begränsa intrånget i enskildas personliga integritet.

Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Siun, är den myndighet som har till uppgift att kontrollera att den försvarsunderrättelseverksamhet som bedrivs av Försvarsmakten, Försvarets radioanstalt, FRA, Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut sker i enlighet med det regelverk som riksdag och regering fastställt.

På FRA finns ett integritetsskyddsråd. Ledamöterna i rådet tillsätts av regeringen och följer hur myndigheten tar hand om integritetsfrågorna. Detta starka integritetsskydd gäller också det internationella samarbetet.

Siun har påpekat att det faktum att utländsk underrättelse- eller säkerhetstjänst får medges direktåtkomst hos Försvarsmakten till personuppgifter som behandlas i försvarsunderrättelseverksamheten och som finns i uppgiftssamlingar skapar risk för ett ökat integritetsintrång för enskilda. Vi har därför föreslagit att regeringen särskilt ska beakta integritetsfrågorna i den kommande helhetsöversynen av signalspaningslagen som regeringen tidigare aviserat ska komma.

Fru talman! Jag vill understryka vikten av att helhetsöversynen av signalspaningslagen görs snart. Lagen är mer än tio år gammal, och även om den har uppdaterats ett antal gånger finns det skäl att göra en bred översyn. Den ökade digitaliseringen har medfört större risker och sårbarheter på cyberarenan, och det förekommer omfattande informationsoperationer av främmande makt. Det skedde i går, det sker i dag och det kommer att fortsätta att ske framöver.

Nya aktörer har också tillkommit på arenan, till exempel Myndigheten för psykologiskt försvar, som skulle kunna ha behov av att signalspana. Det gäller även Inspektionen för strategiska produkter, ISP, som har fått ett förändrat uppdrag som kräver en bättre lägesbild.

Frågan om att kunna bedriva signalspaning där både sändare och mottagare befinner sig i Sverige, vilket i dag inte är tillåtet, bör också särskilt beaktas. Man måste kunna följa aktörer som kan misstänkas förbereda ett terrorangrepp i Sverige eller som ägnar sig åt spioneri mot svenska intressen även när de aktuella aktörerna reser in i Sverige.

Helhetsöversynen av signalspaningslagen bör som sagt påbörjas skyndsamt med tanke på rådande läge.

Försvarsminister Peter Hultqvist meddelade den 20 oktober 2020 att regeringen avsåg att tillsätta en utredning som skulle ta ett helhetsgrepp på signalspaningslagen. Sedan dess har vi inte hört något, och inga utredningsdirektiv har presenterats. Vi föreslår därför i reservation 3 att regeringen skyndsamt påbörjar denna helhetsöversyn.

Jag avslutar med att yrka bifall till reservation nummer 3.

Anf. 37 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Fram till nu har signalspaning haft som villkor att det ska röra hot mot Sverige eller svenska intressen. Detta ändrades dock av riksdagen under hösten, och numera kan vi ägna oss åt internationellt samarbete gällande signalspaning utan krav på hot mot Sverige. Detta kan komma att innebära en väsentlig utökning av FRA:s mandat att bedriva signalspaning.

Vi liberaler i riksdagen motsatte oss denna utökade möjlighet, men när nu Moderaterna i en motion föreslår att en särskild redovisning av det internationella samarbetet måste göras är vi helt med på noterna.

Fru talman! Därför yrkar jag bifall till reservation nummer 1.

Anf. 38 CLASGÖRAN CARLSSON (S):

Fru talman! Vi debatterar betänkandet om integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Det är ett ärende som är grundat på regeringens årliga skrivelse.

Låt mig börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! De senaste veckornas utveckling har visat på vikten av en väl fungerande underrättelseverksamhet. Den kraftigt försämrade säkerhetsutvecklingen i vårt närområde visar också på vikten av täta samarbeten med våra internationella partner.

Låt mig understryka att vårt fokus dagar som dessa ligger på Ukraina och Ukrainas befolkning. Det är en oerhört skrämmande utveckling som pågår i vår omedelbara närhet och som är fullständigt oacceptabel.

Fru talman! Denna debatt är i princip årligen återkommande för min egen del i kammaren. Jag brukar understryka underrättelseverksamhetens avgörande betydelse för Sveriges säkerhet, dess betydelse för att vi ska kunna förstå vad som händer och sker i vår omvärld, dess vikt för att förebygga och förhoppningsvis förhindra att olika kriser och konflikter uppstår och, som sagt och inte minst, hur viktig den är för de internationella samarbeten som vi är med i.

Signalspaningsverksamheten är en nödvändig och integrerad del av Sveriges försvar och skydd mot terrorism. Ytterst handlar det om att försvara de demokratiska och medborgerliga rättigheter som vi har byggt vårt land på.

Jag konstaterar att utskottet instämmer med regeringen om att signalspaningsverksamheten är en nödvändig och integrerad del av Sveriges försvar och skydd mot terrorism och att det i en demokratisk rättsstat krävs ett väl fungerande integritetsskydd i sammanhanget.

Jag har tidigare, inte minst i höstas när mandatet utökades vad gäller internationella samarbeten, poängterat och framhållit den helhetsöversyn

som aviserats gällande signalspaningslagstiftningen. Det ingår som en del i det totalförsvarsbeslut som vi fattade här i kammaren för drygt ett år sedan.

Jag konstaterar i likhet med utskottets majoritet och mot bakgrund av vad regeringen anför och den information som utskottet hämtat in från Regeringskansliet att några ytterligare åtgärder inte behöver vidtas för tillfället.

Slutligen, fru talman, behandlar skrivelsen den verksamhet som bedrivits under 2020. Jag konstaterar att utskottet instämmer med regeringen om att systemet för att värna den personliga integriteten inom området fungerar på det sätt som avsetts i lagstiftningen.

Anf. 39 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Jag reagerade på en detalj. När ClasGöran Carlsson så tydligt och bestämt yrkade avslag på samtliga reservationer blev jag lite nyfiken. Det betyder att han inte tycker att utredningen och översynen av signalspaningslagen ska ske skyndsamt. Det är kanske så jag ska tolka Peter Hultqvists uttalande från augusti 2020, att den kommer men att det inte ska ske i närtid, trots det försämrade omvärldsläget.

Jag vill fråga ClasGöran Carlsson: När ska det göras, anser Socialdemokraterna, eftersom det uppenbarligen inte ska göras skyndsamt?

Anf. 40 CLASGÖRAN CARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag använde uttrycket att det inte ska göras skyndsamt. Jag delar uppfattningen att översynen av signalspaningslagen är absolut nödvändig. Jag är fullständigt övertygad om att den också kommer i närtid. Det är därför jag inte tycker att utskottet behöver skriva regeringen på näsan i det här fallet och tala om att det är bråttom.

Anf. 41 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Det är ingen hemlighet att jag gärna skriver regeringen på näsan, men det är min uppgift, tänker jag.

Jag vill passa på att fråga ClasGöran Carlsson något. Jag kanske hakar upp mig lite på avslaget. Jag kan förstå det första. Betyder det att Socialdemokraterna inte heller är beredda att diskutera att utöka antalet myndigheter som kan bedriva signalspaning? Jag nämnde till exempel Myndigheten för psykologiskt försvar och ISP som möjliga myndigheter. Är detta också något där vi får vänta och se, som så ofta med denna regering?

Anf. 42 CLASGÖRAN CARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag ser också framför mig att fler myndigheter kommer att omfattas av möjligheten att signalspana.

Låt mig skicka med ett välmenande ord i all enkelhet. Jag tror att det var så att vi socialdemokrater för 15 år sedan använde oss av talepunkten för lite och för sent. Den funkade inte för oss, och jag tror inte att den kommer att fungera för Moderaterna heller.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU2

Det civila samhället
föredrogs.

Det civila samhället

Anf. 43 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Civilsamhällets roll syns kanske allra bäst i kriser. Under pandemin har föreningar, nätverk och människor slutit sig samman och tagit ett steg framåt och hjälpt till. I krigets Ukraina ser vi nu hur nätverk, människor på civil basis och tillfälliga sammanslutningar ger stöd till utsatta. De organiserar, stöttar och tröstar.

Också i Sverige ser vi hur det civila samhället visar sin styrka i dessa dagar. Man skapar grupper som ordnar hjälp, man organiserar demonstrationer, man hjälps åt med information, man tar ansvar för att förklara för barn och man förbereder mottagande av asylsökande för att det ska bli så bra som möjligt när så blir aktuellt.

En viktig slutsats av detta är att civilsamhället är en central del av samhället. Där bygger man underifrån, med staten som ett komplement. Detta är viktigt både i lugna tider och i orostider, men det märks kanske allra mest i kris.

En annan slutsats av det vi nu ser i civilsamhället är att det är svårstyrt och att det är bra att det är svårstyrt. I orostider har flexibiliteten varit väldigt nyttig. De nätverk som växer fram är ibland experter på att göra något, men ibland är det också experter som gör något helt annat än det de är experter på. Den flexibilitet som finns i civilsamhället är otroligt viktig för att samhället ska fungera, också i kris.

Vi såg samma sak 2015 när föreningar som egentligen hade helt andra saker på sina agendor växlade om och såg till att vi klarade av den flyktingvåg som kom då. En viktig lärdom av detta, fru talman, tror jag är att värna egenvärdet. Visst är det lockande att se den kraft som finns i civilsamhället och försöka använda den till det som man tycker är viktigt just nu. Oavsett om det gäller klimatomställning, integration eller något annat är det väldigt lockande att se att civilsamhället är starkt, vitt förgrenat och finns överallt och kan användas. Men om man inte värnar egenvärdet kommer man till sist att förlora kraften i civilsamhället. Det instrumentella sätt som man ibland har gentemot föreningslivet innebär att det i slutändan riskerar att förlora sitt egenvärde och därmed den kraft som man skulle kunna använda det till. Vi måste se till att egenvärdet värnas och konstatera och välkomna att det skapas ett mervärde som kan användas till annat.

Fru talman! Jag är liberal och utgår därför från den enskilda individen. Ibland tror man att det innebär att bortse från det civila samhället. Liberalismens historia har mycket handlat om att identifiera hinder för individens frihet, bekämpa sådana hinder och se till att den enskilda människan får mer att säga till om i sitt liv. Det har ibland handlat om att begränsa statens makt, se till att vi har yttrandefrihet och öka näringsfriheten, men det har också handlat om att fundera på vilka sociala normer som finns i samhället och som hindrar friheten för enskilda individer.

En del har dragit slutsatsen att detta innebär att liberaler skapar ett samhälle av ensamma människor, bekämpar sociala normer och strukturer och på det sättet lämnar människan ensam. Jag tror att detta är fel slutsats, för

också liberaler inser att människan är en social varelse som behöver sociala nätverk och som behöver höra till ett sammanhang. Därför är liberalismen inte ensamhetens ideologi. Den står inte för individens ensamhet utan för hennes frihet. Denna frihet innebär också att kunna välja bort dåliga gemenskaper, dåliga föreningar och dåliga sociala sammanhang. I stället för att vara fast i dessa eller att vara ensam och mötas av ensamhet ska man kunna möta andra öppna gemenskaper.

Ur den synvinkeln är det civila samhället väldigt viktigt för liberaler, fru talman. Behovet av att kunna lämna ett sammanhang som är förtryckande, att inte tvingas vara kvar i det, ska inte enbart kunna mötas genom att man väljer ensamheten utan även genom att man kan välja ett annat sammanhang. Det är därför liberaler värnar det civila samhället.

Fru talman! Pandemin har ändrat villkoren för civilsamhället, precis som för många andra delar av vårt samhälle. Det har varit svårt att träffas, och det har varit svårt att använda en del av de finansieringsmodeller man brukar ha för sin verksamhet. Man har tagit sig an helt nya uppgifter som man inte visste att man skulle utföra. Det är viktigt att vi noga följer upp hur civilsamhället mår efter pandemin, och jag tror att vi behöver goda villkor under en ganska lång tid för återstart och återuppbyggnad.

Många av de motioner som behandlas i det här betänkandet handlar om att stävja fusk och felaktigheter, och det är otroligt viktigt. När vi ger statligt stöd till någonting måste vi nämligen se till att pengarna används rätt. Därför är det viktigt att ha koll på pengarna, på att felaktigheter inte begås och på att fusk inte förekommer.

I några motioner diskuteras också vikten av demokrativillkor. Jag tror att det är viktigt, och Liberalerna vill ha ett sådant. Civilsamhället och föreningslivet ska naturligtvis inte använda de pengar de får av staten till att underminera demokratin. Men jag vill också säga att det är ganska svårt med demokrativillkor just för att civilsamhället ska stå fritt.

När jag blickar ut över världen kan jag också konstatera att den kraft som finns i civilsamhället när det gäller demokrati kan användas åt båda hållen. Den kan verkligen stärka demokratin och stärka samtalet i samhället, men den kan också användas för att vrida samhället åt ett icke-demokratiskt håll. De senaste åren har vi faktiskt sett en avdemokratiseringsvåg i delar av världen, och i denna våg har civilsamhället ofta använts i det auktoritära syftet.

Man har ofta börjat med att begränsa och styra medierna, och forskningen visar att man sedan har gått vidare till att försöka begränsa eller vrida civilsamhället i en viss riktning. Ibland använder man också civilsamhällets organisationer för att polarisera debatten i samhället, därför att man då tycker sig visa behovet av en stark ledare. Det där visar vilken kraft civilsamhället har och hur den kan användas både i det goda och i det onda.

Min slutsats av detta, fru talman, är att vi ska ha goda villkor för civilsamhället. Vi ska ha en mångfald av civilsamhällesföreningar, sammanlutningar och nätverk, och vi ska ha armlängds avstånd till dessa. De ska vara fria. Det är viktigt med ett fritt civilsamhälle och goda villkor. Det är också viktigt att styra på ett smart sätt, det vill säga upprätthålla armlängds avstånd.

Med det vill jag yrka bifall till reservation 2, fru talman. Jag vill också framföra ett varmt tack till det civilsamhälle vi har i Sverige och de stora, viktiga insatser de gör just nu.

Anf. 44 ANN-BRITT ÅSEBOL (M):

Fru talman! Ett starkt Sverige behöver såväl den offentliga verksamheten som näringslivet och frivilliga gemenskaper, till exempel föreningar, församlingar och inte minst familjer. Civilsamhället är av stor betydelse för sammanhållningen och demokratin. Just nu, i den oroliga tid vi genomlider, känner vi naturligtvis att vi är nära civilsamhället.

Civilsamhället bidrar också till goda normer och värderingar och att vi utvecklas mellan generationerna. Civilsamhällets organisationer kan även spela en konkret roll på olika samhällsområden, till exempel i arbetet för att bryta utanförskap och bidra till ett Sverige som håller ihop.

Fru talman! Det goda samhället skapar vi tillsammans. Moderaterna anser att en del av svaren på de utmaningar som vi ser i dagens samhälle finns i ett fördjupat och förbättrat samarbete mellan skola, sjukvård, socialtjänst, äldreomsorg, kultur och det civila samhället. Här finns stora möjligheter att använda sig av varandra och av varandras kunskap och engagemang. Det kräver dock tydliga politiska signaler om att detta är ett prioriterat och viktigt arbete.

Statens stöd till det civila samhället är viktigt och bör fortsätta. För att stödet ska uppfattas som legitimt måste dock systemet vara transparent. Kriterierna för att erhålla stöd ska vara tydliga, och det ska finnas en grundlig granskning och uppföljning av hur stödet används. Skattepengar ska aldrig betalas ut till organisationer som inte delar det svenska samhällets grundläggande demokratiska värderingar.

Fru talman! Vi vill säkerställa att offentliga medel inte tilldelas verksamheter som riskerar att främja eller stödja radikalisering, hedersförtryck eller våldsbejakande extremism. Att stöd helt enkelt slösas bort på projekt som inte genomförs är inte heller acceptabelt, och på det området har brister tyvärr uppdagats.

Moderaterna ser mycket allvarligt på detta. På sikt är det naturligtvis förödande för legitimiteten i statens stöd till civilsamhället men också för den samhälleliga gemenskapen. Lagstiftning, regelverk och arbetssätt bör ses över i den mån det är nödvändigt för att säkerställa att stöd till civilsamhället används på ett ändamålsenligt sätt.

Att civilsamhället har möjlighet att finansiera sina verksamheter genom andra inkomstkällor än statligt stöd är även viktigt för dess självständighet. Det kan till exempel ge en organisation större frihet att avgöra vilka insatser som ska prioriteras snarare än att besluta prioriteringsordningen i förhållande till vilken typ av statligt stöd som finns tillgängligt.

Fru talman! Alliansregeringen lade i mars 2014 fram propositionen *Allas kunskap – allas bildning*. Propositionen innehöll en ny målformulering för den statliga folkbildningspolitiken som förtydligar statens ambitioner med politiken och att folkbildningens målgrupp är bredare än målgruppen för vuxenutbildningen. I propositionen presenterades också en ny modell för utvärdering av folkbildningen och dess effekter.

Alliansregeringen gav också Statskontoret i uppdrag att hålla samman utvärderingen med stöd av underlag från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering och Myndigheten för kulturanalys.

I slutrapporten gjorde Statskontoret bedömningen att folkhögskolor och studieförbund behöver utveckla flera områden för att verkligen bli en folkbildning i tiden. Folkbildningens gemensamma styrka är bland annat den speciella pedagogik som låter människor ta del av kunskap på sina

egna villkor och i en inkluderande gemenskap. En gemensam utmaning är hur folkbildningen ska nå utanför sina traditionella målgrupper.

Fru talman! Det förefaller finnas starka bevis för att staten genom Folkbildningsrådet finansierar ett studieförbund med kopplingar till Muslimska brödraskapet, och detta trots att syftet med stödet enligt förordningen om statsbidrag till folkbildningen är att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin.

Moderaterna ser inga principiella skäl till att studieförbund inte ska vila på en religiös grund; tvärtom är många organisationer med religiös grund en viktig del av vårt civilsamhälle. Däremot kan och bör staten inte finansiera organisationer som utmanar den västerländska liberala demokratin. Därför borde riksdagen uppmana regeringen att skärpa demokrativillkoren i förordningen om statsbidrag till folkbildningen så att bidrag inte kan delas ut till demokratiskt tveksamma studieförbund.

Såväl bidragssystem som tillsyn av studieförbunden ska regelbundet utvärderas. I dag har Folkbildningsrådet ett myndighetsliknande uppdrag samtidigt som man är en ideell förening bestående av de medlemmar man delar ut bidrag till. Detta kan föranleda bristande tillsyn och felaktiga bidragsutbetalningar. Även Statskontoret pekar i sin rapport på behovet av bättre styrning.

Ett flertal gånger har det framkommit att många studieförbund har blivit utsatta för bidragsfusk där samma deltagare har förekommit i flera studiecirkel och studieförbund samtidigt. Om det här har vi talat tidigare i den här kammaren, bland annat hösten 2020 när det uppdagades i verksamheterna på Järva.

Därför bör en skärpning av såväl bidragsstöd som tillsyn komma till, och i stället för att ligga hos Folkbildningsrådet borde detta samlas under ett gemensamt paraply med övriga civilsamhället och hanteras av en myndighet. På så sätt skulle staten troligtvis kunna få en bättre insyn i och kontroll av såväl regelefterlevnad som användning av bidragen.

Fru talman! Folkbildningen behöver matcha sin verksamhet med utvecklingen i samhället. Studieförbunden når många olika grupper, men det handlar ofta om grupper som redan är organiserade. Det är en utmaning att få till en interaktion så att man verkligen får de människor som man önskar till utbildningarna.

De senaste åren har diskussionen om statliga bidrag till såväl trossamfund som andra civilsamhällesorganisationer tagit stor plats. Det finns flera exempel på organisationer som har fått kritik och även fått statsbidrag återkallade.

Bidrag till organisationer bildade på etnisk grund regleras i en särskild förordning, förordningen om statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund. Den anger bland annat som villkor för stödet att medlemmarna till övervägande del ska ha utländsk bakgrund, att medlemsantalet ska uppgå till minst 1 000 betalande personer och att organisationen ska ha en demokratisk uppbyggnad.

Fru talman! Givetvis ska det stå personer med liknande etnisk bakgrund fritt att med egna medel bilda sina egna föreningar. Att staten stöttar sådana organisationer är dock en annan sak. De statliga bidragen bör inriktas på verksamheter som tydligt främjar integration snarare än att samla människor enbart på grundval av att de delar en viss etnicitet. Därför bör bidragen till organisationer bildade på enbart etnisk grund avskaffas.

Fru talman! Moderaterna ställer sig bakom samtliga av oss avgivna reservationer, men för tids vinning yrkar vi bifall endast till reservation 7. (Applåder)

Prot. 2021/22:77
2 mars

Det civila samhället

I detta anförande instämde Annicka Engblom och John E. Weinerhall (båda M).

Anf. 45 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD):

Fru talman! Jag vill inleda mitt anförande med att yrka bifall till reservation 9 från Sverigedemokraterna även om jag givetvis står bakom alla våra reservationer i betänkandet.

Vi har en viktig debatt här i dag om det civila samhället i Sverige. Det är en debatt om partiernas förslag om hur vi ska kunna värna och skapa goda villkor för civilsamhället, och där gör vi förstås olika prioriteringar. Coronapandemin har under cirka två år haft en enorm påverkan på det civila samhället i Sverige. Pandemin har verkligen med kraft satt agendan på området.

Precis när pandemin började fasa ut något från debatten fick Europa och världen se en ny katastrof, om än av ett helt annat slag. I förhållande till omvärldssituationen och det horribla krig som utspelar sig i Ukraina – i en annan del av Europa inte långt härifrån – känns dock mycket annat av det vi debatterar som litet och obetydligt.

Därför vill jag självklart säga några ord om Ukraina i dag med fokus på civilsamhällets roll under det pågående kriget. Att det civila samhället i Sverige har aktiverats till stöd för människor i Ukraina är tydligt; jag tror inte att det har undgått någon att så är fallet. Jag tänker då inte bara på formella organisationer med organisationsnummer och allt som hör till utan också på spontana sammanslutningar människor emellan som har uppstått nu mitt under krisen – från utpräglade hjälporganisationer till stödgrupper i sociala medier. Det svenska civilsamhället har slutit upp till stöd för Ukrainas folk på många olika sätt. Det handlar om att skicka pengar, mat, kläder och mycket annat.

Det civila samhället är en stark egen kraft att räkna med i Sverige, och allvaret i det som pågår nu påminner oss om hur viktigt det är att föra en klok civilsamhällespolitik som ytterligare kan bidra till att konstruktiva krafter i civilsamhället kan frodas.

Fru talman! På plats i Ukraina är civilsamhället också helt avgörande. När människor samlas i föreningar är det inte ovanligt att de gör det för nöjen och för fritidsintressen. Men civilsamhället kan också bokstavligt talat vara skillnaden mellan liv och död. Det visar människor i Ukraina nu.

Civilsamhällesaktörer samlar in donationer för att finansiera försvarsmateriel till militären i Ukraina. Man sluter sig samman i grupper för att hjälpa varandra med transport till säkra platser i eller utanför landet. Man sluter sig samman och lär varandra saker, till exempel hur man skiljer ryska stridsvagnar från ukrainska eller hur man tillverkar vapen för att försvara sig. Det är inte lätt att ta in att det ser ut på det här sättet, men det är verkligheten sedan knappt en vecka tillbaka.

Civilsamhället är en avgörande del av motståndet i Ukraina för dem som är kvar i landet och kämpar för sin framtid och för att kunna överleva. Låt oss hoppas att det snart blir ett slut på denna förstörelse och detta dödande, och låt oss göra vad vi kan för att det så fort som möjligt får ett slut.

Jag skulle kunna tala länge om vad som händer i Ukraina. Det är på allas läppar på olika sätt, av naturliga skäl. Men jag ska också mer konkret beröra det som betänkandet handlar om.

Fru talman! Sverigedemokraterna har flera reservationer i betänkandet. En viktig sådan är den jag yrkade bifall till inledningsvis. Den rör statsbidraget till organisationer bildade på etnisk grund. Det är ett bidrag som delas ut av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF.

Sverigedemokraterna har i många år som enda parti velat avveckla detta förlegade bidrag, även om flera partier nu har börjat vakna upp något i frågan. Vi hörde just till exempel Moderaterna tidigare tala om samma sak. Ett krav för att en organisation ska kunna söka detta statsbidrag är att man har en övervägande andel medlemmar med utländsk bakgrund.

Det handlar om ett bidrag som på sätt och vis kräver att människor segregeras sig från majoritetssamhället. Inte minst är bidraget olämpligt för att det riskerar att göda och förstärka problemet med parallellsamhällen i Sverige. Det är, som de flesta av oss vet, ett enormt problem. Den politiska linje som vi bör hålla är att i stället lägga fokus och resurser på att människor ska anpassa sig, komma in i Sverige och bli en del av majoritetssamhället snarare än segregera sig etniskt.

Det aktuella statsbidraget har dessutom återkommande visat sig gå till olämpliga ändamål, såsom extremism och annat destruktivt. Så sent som för bara någon månad sedan rapporterades att en organisation som av MUCF nekats statsbidraget till organisationer bildade på etnisk grund var Azerbajdzjanska Riksförbundet, detta på grund av kopplingar till den turkiska extremistorganisation Grå vargarna.

Fru talman! En annan viktig fråga gällande det civila samhället är frågan om demokrativillkor, något som Sverigedemokraterna har flera förslag om i betänkandet. Enligt uppgift ska en proposition på området komma på riksdagens bord före sommaren för att först efter sommaren behandlas av kammaren.

Den tidigare rödgröna, numera röda, regeringen har tyvärr verkligen lyckats dra frågan om demokrativillkor i långbänk trots att det brinner i knutarna. Det ska också sägas att Sverigedemokraterna vill gå tuffare fram än vad regeringen vill göra när man ser till vad som har initierats genom olika utredningar.

Det är tyvärr så i Sverige att islamister och andra former av extremister flyttar fram sina positioner med hjälp av våra skattemiljoner. Detta finns det otaliga exempel på, varav fallet med studieförbundet Ibn Rushd är ett.

Allt fler kommuner sätter dock ned foten när det gäller det här. Så sent som i slutet av januari fattade Linköpings kommunfullmäktige beslut om att frysa bidraget till Ibn Rushd efter en motion från Sverigedemokraterna, bland andra undertecknad. Men från statligt håll, från regeringen, ligger vi tyvärr efter.

Fru talman! Sverigedemokraterna har under detta riksmöte också i en kommittémotion lagt fram ett antal förslag för att skapa bättre villkor för civilsamhället när det gäller regelverket för skattereduktion för gåvor, det så kallade gåvoskatteavdraget. Dessa förslag behandlas av skatteutskottet, men det är ändå frågor som i allra högsta grad rör civilsamhället, varför jag vill framhålla detta här i dag.

I den nämnda motionen föreslår Sverigedemokraterna bland annat att utreda att höja beloppsgränsen inom regelverket för gåvoskatteavdraget och att utreda möjligheten att låta fler typer av allmännyttiga ändamål omfattas av regelverket.

I Sverige finns det många civilsamhälleliga aktörer som mottar offentligfinansierad stöd via staten, via kommuner och via regioner. Samtidigt har olika typer av ekonomiskt stöd såsom gåvor från enskilda stor betydelse för aktörer i det svenska civilsamhället. Att utveckla gåvoskatteavdraget kan göra att det svenska civilsamhället kan stå starkare och bli mer oberoende. Därför är detta en mycket angelägen uppgift, enligt mig och Sverigedemokraterna.

Anf. 46 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation 10.

Vi är i en situation där frågor som vi normalt tycker är av stor vikt att diskutera och debattera sedan en vecka tillbaka känns nästan oväsentliga. Vi har snabbt fått ett annat perspektiv på vad som är viktigt och betyder någonting, när vi nu ser ett brutalt och obegripligt krig i vår närhet.

Men att diskutera civilsamhället känns ändå meningsfullt. Att ha ett starkt civilsamhälle när det är kris av något slag visar sig alltid spela stor roll, och jag är övertygad om att vi kommer att få se det nu igen. Vi har redan sett hur civila frivilliga har börjat organisera sig med insamlande av kläder och förmödenheter som kan tänkas behövas både på plats i Ukraina och för dem som kommer till oss på flykt från kriget.

Att ha ett väl fungerande civilsamhälle och möjlighet att engagera sig i ett levande civilsamhälle är viktigt för enskilda, som kan få bidra med tid och kunskap efter sina förutsättningar. Även att få vara med och planera och organisera något som man brinner för är viktigt, såväl för enskilda som för dem som får ta del av verksamheten som anordnas.

Att känna tillhörighet och göra något meningsfullt för sin hembygd eller sina medmänniskor är stärkande och lärorikt. Jag hoppas också, fru talman, att det är riktigt roligt.

Engagemang i föreningsliv och civilsamhällets organisationer bidrar också till gemenskap och föreningsvana, vilket är väldigt betydelsefullt för vårt samhälle i stort. Här lär vi oss just demokrati.

Coronapandemin har inte gått föreningslivet obemärkt förbi. Föreningar har tappat många medlemmar när man inte kunnat bjuda in till sina ordinarie verksamheter. Vi behöver därför följa upp och göra en översyn av de effekter pandemin har gett och vilka åtgärder som krävs för att säkra upp ett starkt civilsamhälle även framöver.

Centerpartiet ser att civilsamhället behöver bättre förutsättningar för sin verksamhet och sitt samhällsengagemang. Vi tycker att man bör utreda hur avdragsrätten för gåvor till ideella organisationer kan breddas, något som kan vara än mer angeläget i dessa kristider för att öka möjligheterna för civilsamhället att klara sig igenom pandemin, som vi nu håller på och hämtar upp oss från, och vara starkt även framöver.

När en idéburen organisation vill samarbeta med det offentliga och göra samhällsinsatser uppstår ibland svårigheter som beror på att det inte finns tydliga modeller att använda. Därför vill vi från Centerpartiets sida

se att man utvecklar modeller för ett sådant partnerskap mellan idéburna organisationer och det offentliga.

Vi ska underlätta för civilsamhällets aktörer där vi kan. Sammantaget leder detta oss i Centerpartiet fram till att det är dags för en föreningsrättsutredning med syfte att tydliggöra och stärka civilsamhällets särart och skapa rimliga regelverk för verksamheterna.

Bara en sådan sak som att öppna ett bankkonto är inte längre enkelt för en liten förening, och tar man på något sätt betalt i kontanter blir det ännu svårare. Då gäller det att man har god kontakt med någon liten handlare i närheten som kan hjälpa en att lösa problemen.

Ytterligare en fråga som bör utredas är om vi kan införa en möjlighet för ideella föreningar att jämna ut inkomster över beskattningsår, på ett liknande sätt som ett upphovsmannakonto medger. Det kan underlätta för ideella föreningar, som kan ha ojämna inkomster beroende på att man vissa år har högre inkomster från exempelvis speciella arrangemang, något lotteri eller vad det nu kan vara. Det skulle skapa större trygghet för föreningar, som då kan få bättre möjligheter att fortsätta bedriva sin verksamhet även under år med tillfälligt lägre inkomster. Hade detta varit på plats innan pandemin inträdde hade fler föreningar och ideella organisationer klarat sig bättre än vad de gör i dag.

Fru talman! Civilsamhällets och föreningslivets arbete spelar en mycket viktig roll för en positiv samhällsutveckling i stort – inte minst på landsbygden och mindre orter, där civilsamhället genom föreningar och samfund tar ett stort ansvar för bygdens utveckling. Det är alltifrån gemensamma vattenföreningar och vägföreningar till mackar och inte minst utbyggnaden av fiber. Om fler får upp ögonen för att engagera sig i föreningslivet kan vi fortsätta att utveckla vårt samhälle i en positiv riktning och motverka segregation för att i stället bygga broar.

Till sist, fru talman, måste de som ideellt ställer upp bidra till samhället ha goda förutsättningar att göra det. Ett fritt och starkt civilsamhälle bygger en stark demokrati. Civilsamhället är också en grund för ett starkt civilförsvaret och totalförsvaret, vilket vi i dessa dagar har blivit väl medvetna om. Och som vi blev påmind om på vår forskningsförmiddag förra veckan: Demokratier anfaller inte varandra.

Anf. 47 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Vi debatterar civilsamhället. Jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservation nummer 1.

Den 24 februari i år inledde Ryssland en storskalig invasion av Ukraina. Vi ser hur ett folk är på flykt och hur demokratin utmanas hos ett folk som under åtta år levt under det ryska hotet. Det vi vill se nu är att humanitär hjälp når fram, att det internationella civilsamhället kan göra livsavgörande insatser och att livsviktig infrastruktur skyddas från väpnat våld. Tyvärr ser verkligheten dystert ut i nuläget.

Det civila samhället i Ukraina har spelat en viktig roll i samhällsutvecklingen och reformarbetet. Det finns ett stort antal oberoende människorättsorganisationer, och tills nu har det ukrainska civilsamhället tillåtits verka fritt. Det finns inslag av korruption, delvis ärvt från rötterna i kommunismen, men civilsamhället är en viktig grundbult i samhällsbygget.

Fru talman! Civilsamhällets gemenskaper spelar en enormt stor roll också i vårt samhälle. Vi vet att 53 procent av svenskarna, alltså varannan

svensk, utför någon form av ideellt arbete i genomsnitt 15 timmar i månaden. Under pandemin har volontärarbete betytt och betyder skillnaden som behövs för att skapa ett varmare och mer solidariskt samhälle.

Jag brukar säga att de volontära insatserna gör livet uthärdligt för oss andra. De ideella insatserna från dem som inte kräver något tillbaka utan bara ger av sig själva är beundransvärda. Och de är många! De här personerna tror jag har hittat en hemlighet, en nyckel i livet: Det är helt klart saligare att ge än att få.

För oss kristdemokrater är civilsamhället en av samhällets grundbultar. Det bidrar med engagemang, tillit, demokrati, en meningsfull fritid för barn och unga och inte minst en utsträckt hand för samhällets mest utsatta.

Innan jag kom till riksdagen 2010 arbetade jag tio år i Räddningsmissionen i Göteborg som är en del av det civila samhället där. Det var ett arbete med hemlösa personer och personer med psykiatrisk problematik. Det var ett arbete som utgick från uttrycket ”mötas i ögonhöjd” och från att inte tala om den lilla människan eller använda uttrycket ”stackare” utan att möta med respekt.

Jag minns en kvinna som kom från gatan. Hon sa att alla tittade bort när hon kom, och hon upplevde att hon var ingenting. Hon sa: Jag är ingenting. Så kom hon in till Räddningsmissionens volontärer, och hon fick ett boende på en gård utanför Göteborg. Hon fick flytta in i frigeboden. Det var lite speciellt, kan man säga. Jag hälsade på henne där, och det var mellan 35 och 40 grader varmt. Det var fruktansvärt varmt, tyckte jag, och sa: Hur kan du leva i den här värmen? Hon svarade: Jag älskar värme!

Det var i Räddningsmissionen som jag såg vilken förvandling som kunde inträffa i en sargad människas liv när en volontär kom till undsättning och stöd. De här volontärerna är mina hjältar, liksom fältarbetarna. Där såddes också ett frö hos mig till att engagera mig politiskt. Jag tänkte att om det går att förändra människors situation som man gör här måste det också gå att förändra samhället till det bättre. Det kan tyckas naivt, men jag gick på den tron – och här är jag nu, sprungen ur civilsamhällets värdegrund.

Fru talman! Kristdemokraterna är en politisk rörelse som agerar starkt för civilsamhället. Och vi vill ge bra förutsättningar för civilsamhället att arbeta. Vi vill se genomlysning av olika förslag från regeringen så att de fungerar för civilsamhället. Det här härrör från en utredning som heter *Palett för ett stärkt civilsamhälle*. Vi vill säkra att stöd för ökade kostnader för vård och omsorg på grund av covid-19 också når fram till idéburna vårdgivare. Vi har också föreslagit ett höjt tak för gåvoskatteavdraget, vilket var något vi glädjande nog fick igenom i den gemensamma budgeten för 2022.

Vi föreslår nu att en utredning tillsätts som ska titta på hur gåvor till fler typer av organisationer kan berättiga till avdrag. När givandet till hjälpverksamhet bland behövande går ned kan det offentliga bidra med en injektion som kan öka givandet. När alliansregeringen på Kristdemokraternas initiativ införde en möjlighet till skattereduktion för gåvor till ideell verksamhet med social inriktning eller som främjar forskning ökade det totala givandet till landets 90-kontoorganisationer från 5,2 miljarder till 5,8 miljarder, enligt tidigare FRII, Frivilligorganisationernas insamlingsråd. Under samma period ökade den genomsnittliga månadsgåvan från

131 kronor per månad till 170 kronor per månad. Siffrorna visade på en tydlig trend där fler människor valde att ge pengar till välgörande ändamål.

Jämfört med det system för gåvoskatteavdrag som fanns under åren 2012–2015 gjordes en förbättring. Organisationerna som ansöker om att bli gåvomottagare behöver nu inte längre betala ansöknings- eller årsavgifter. Det var tidigare ett hinder för att ansöka om att bli en godkänd mottagare av gåvor, framför allt för många mindre organisationer.

Fru talman! Civilsamhället är en av samhällets grundbultar. Hjälporganisationer, föreningar, kyrkor, trossamfund, idrottsklubbar och sociala företag är viktiga delar av vårt samhälle som lägger grunden för demokrati, medmänsklighet och ett fungerande samhälle.

Låt mig avsluta med några välkända ord av Stig Dagerman:

Jorden kan du inte göra om.
Stilla din häftiga själ!
Endast en sak kan du göra:
en annan människa väl.

Men detta är redan så mycket
att själva stjärnorna ler.
En hungrande människa mindre
betyder en broder mer.

(Applåder)

Anf. 48 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! Vi firar 100 år av demokrati i Sverige, och jag vill passa på att använda detta tillfälle, då vi debatterar politik för civilsamhället, att hylla folkrörelserna som drev på demokratins genombrott i Sverige. Att hylla demokratin och demokratins grundbultar känns extra viktigt i dessa dagar.

Faktum är, fru talman, att när vi står här i kammaren och debatterar civilsamhället är det lätt att glömma att vår närvaro här, män och kvinnor i alla åldrar med olika bakgrund och erfarenheter, är möjlig mycket tack vare just den kamp som folkrörelserna förde långt före oss. Flera av riksdagens partier, däribland mitt eget, är direkt sprungna ur de folkrörelser som bildades under den senare delen av 1800-talet.

Innan dess hade uppfattningen varit att människor skulle underkasta sig en samhällsordning som delade in samhället i fyra stånd med tydligt åtskilda uppgifter, privilegier och rättigheter. Den som upplevde orättvisor och gjorde uppror ansågs vara en brottsling som utmanade Gud och kungens makt. Men detta kom att ändras när människor fann styrkan i att organisera sig och tillsammans började kämpa för samma mål. Nykterhetsrörelsen, fackföreningar, frikyrkosamfund, kvinnorörelsen, bildningsförbunden – ja, här fanns idéerna och här fanns övertygelsen om ett bättre och mer rättvist samhälle.

Under den första hälften av 1900-talet hade folkrörelserna sin storhetstid, och under åren 1918–1921 fick demokratin sitt stora genombrott. Nu kom de stora samhällsförändringarna, och det som från början var idéer om ett mer jämlikt välfärdssamhälle blev verkliga politiska beslut, och allmän och lika rösträtt infördes.

Fru talman! I dag, 100 år senare, är kampen för demokratin annorlunda. I dag handlar det om att värna och utveckla det vi redan har. Här är folkrörelsernas och civilsamhällets roll fortfarande avgörande. För civilsamhället är både en demokratiskola och en röstbärare. Oavsett om det är intresset för politik, för fägelskådning eller för science fiction som gör att människor väljer att gå med i föreningar och organisationer är de alla med och bidrar till att stärka demokratin. Det sker liksom av sig självt när vi kommer samman, när våra idéer och tankar prövas mot andras och när vi fattar gemensamma beslut.

Tyvänn kan dock även civilsamhället, demokratins kärna, användas för odemokratiska syften. Mot bakgrund av detta tillsatte regeringen 2018 en utredning om demokrativillkoren, för att säkerställa att allmänna medel går till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar så som de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter.

Statsbidrag till det civila samhället möjliggör för organisationer och trossamfund att verka och göra viktiga insatser i samhället. Men skattepengar ska inte gå till organisationer som inte respekterar demokrati. Det är avgörande att göra det svårare för dem som vill utnyttja systemet. Därför är det viktigt att vi nu har ett slutbetänkande och inom kort också en proposition med förslag för ett tydligt, rättssäkert och enhetligt demokrativillkor vid stöd till trossamfund och civilsamhället.

Fru talman! Ett starkt civilsamhälle måste byggas varje dag. För att det svenska civilsamhället även fortsatt ska vara starkt och utvecklas är goda och långsiktiga förutsättningar av stor vikt. Styrkan och kraften i civilsamhället gagnar vårt samhälle varje dag, och dess styrka får ett större mervärde när vi står inför svåra prövningar.

Vi har ännu inte lämnat pandemin och coronakrisen när vi står inför en ny kris. När jag står här i dag och utan hinder hyllar vår demokrati pågår ett fullskaligt krig i vår närhet. I Ukraina pågår ett krig om demokratin, om ett lands och ett folks rätt till självbestämmande. Ukrainas kamp är vår kamp, en kamp om demokratin.

Fru talman! Vi här i riksdagen bygger inte demokratin. Vi upprätthåller den genom lagar, genom att säkra vår rättsstat och genom att se till att våra institutioner fungerar. Demokratin byggs dagligen utanför denna byggnad. Den byggs i bland annat våra föreningar och organisationer, på våra idrottsplatser, i våra skolor och i våra bildningsförbund.

När vi de senaste dagarna har blivit starkt påmind om att kampen om demokratin måste tas varje dag är det också en påminnelse om vikten av att värna demokratins grundbultar. Ett starkt militärt försvar och starka institutioner är avgörande i tider av kris och kanske krig. Men ett starkt civilsamhälle är avgörande när vi behöver ställa om, komma samman och söka nya lösningar. I dag har vi också hört flera exempel på hur civilsamhället redan har börjat ställa om.

Vi har en skyldighet att värna alla de ben civilsamhället står på, som en demokratiskola, som en röstbärare och som en plats för människors engagemang och intressen.

Fru talman! Med dessa ord vill jag avslutningsvis yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 49 ANN-BRITT ÅSEBOL (M) replik:

Fru talman! Tack, Azadeh Rojhan Gustafsson, för anförandet!

Jag kan notera att vi på många sätt har en gemensam syn på att civilsamhället är viktigt och att vi har en bra interaktion mellan civilsamhälle och det statliga. Jag reagerar kanske lite på historieberivningen. Det är inte bara ett parti som har hjälpt till att få fram demokratin i Sverige, utan vi är många partier som har gjort det på olika vis.

Jag vill fråga Azadeh Rojhan Gustafsson om bidragen till olika delar i folkbildningen. Vi har en gemensam syn på att folkbildning är viktigt, men också på att det ska vara demokratiskt på olika vis. Vi ska stödja demokratiska organisationer.

Vi moderater har lagt fram att vi vill ha en ordentlig revision av vart bidragen går. Jag skulle vilja få ett tydliggörande från Socialdemokraterna om på vilket sätt man tänker sig att vi inte ska ge pengar hur som helst utan att vi verkligen har en ordentlig revision. Är det något som även Socialdemokraterna kan ställa sig bakom, det vill säga att vi ser till att pengarna som staten ger ut går till rätt saker?

Anf. 50 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Ann-Britt Åsebol, för frågan!

Om det på något sätt uppfattades som att jag menar att det bara är mitt parti som har bidragit till demokratin vill jag förtydliga att det inte är på det sättet. Jag sa att det var en av flera folkrörelser som bidrog till den demokratiska utvecklingen i Sverige.

Jag konstaterade i mitt anförande att inga offentliga medel ska gå till verksamheter som inte är förenliga med våra värderingar, med våra demokratiska värderingar. Syftet med demokrativillkoren och den utredning som tillsattes 2018 var att utreda just hur vi kan garantera att offentliga medel används på rätt sätt och att de inte går till organisationer eller föreningar, vilka det än är – det appliceras alltså även på studieförbunden och folkbildningen i stort – som använder dem på felaktigt sätt. Inga medel ska användas på felaktigt sätt. Är inte den verksamhet som bedrivs förenlig med våra demokratiska värderingar och våra värderingar när det gäller mänskliga rättigheter ska den inte heller få pengar.

Utredningen har nu kommit, och det har lämnats ett slutbetänkande. Under våren kommer vi också att se en proposition om att stärka demokrativillkoren. Jag tror att det är väldigt viktigt och på sin plats.

Anf. 51 ANN-BRITT ÅSEBOL (M) replik:

Fru talman! Tack, Azadeh Rojhan Gustafsson, för klargörandet! Det är skönt att höra att vi ändå har en trygg bas att stå på tillsammans i demokratin när det gäller de här sakerna.

Jag hänger fortfarande fast lite vid det här. Vi moderater lade under året fram ett förslag i utskottet om att tillsammans försöka få ordning och reda på det här med vart bidragen går. Vi var ganska ensamma; vi fick alltså inte stöd från Socialdemokraterna i fråga om att ha en ordentlig och sjyst genomlysning för att se att bidragen verkligen går åt rätt håll. Det är lite viktigt att politiken tar ledningen i det här, så att man inte bara överlämnar åt någon annan att göra det.

Vi moderater har också lagt fram förslag i utskottet om att ha *en* myndighet. Vi vill alltså dela på Folkbildningsrådet, så att det inte samtidigt är

både en myndighet och en ideell organisation. Jag skulle vilja höra lite hur Socialdemokraterna ser på det. Kan man förena att vara både en myndighet och en ideell organisation?

Prot. 2021/22:77
2 mars

Det civila samhället

Anf. 52 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Ibland glömmar vi bort att det faktum att vi vet att det har förekommit oegentligheter och att det har upptäckts faktiskt beror på att de instanser som är ansvariga för det har gjort sitt arbete – de har upptäckt just de oegentligheterna och uppmärksammat oss på dem. Ibland känns det som att vi har glömt bort att systemet fungerar. Annars skulle de här problemen inte upptäckas.

Det betyder dock inte att vi inte också behöver vidta ytterligare åtgärder för att se till att det inte händer igen och för att medel inte ska användas på fel sätt. Därför har vi demokrativillkoren, som kommer att förtydliga för alla hur pengar fördelas, vilka som kan få pengar och på vilka grunder, när pengarna kan återkallas och när man helt enkelt inte betalar ut över huvud taget.

Jag har stor tillit till att de system vi har i dag fungerar, men det behövs förtydligade regelverk. Man behöver förstå bättre hur man ska tolka när någonting inte står rätt till. Jag är därför förhoppningsfull och glad över att vi nu får demokrativillkoren på plats.

Anf. 53 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Vänsterpartiet har inga egna motioner i det här betänkandet, utan jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Jag vill använda min tid här i dag till att tala om ett förslag från Moderaterna och Sverigedemokraterna. Det handlar om att ta bort bidragen till de etniska föreningarna. Det här är ännu en fråga där Moderaterna följer Sverigedemokraterna i hämlarna och hoppas på att få del av rösterna från en grupp som är missnöjd med att Sverige är ett mångkulturellt samhälle.

I sin motion hävdar man att de etniska föreningarna är dåliga för integrationen. Vad har man egentligen för belägg för det? Tror man på allvar att det är deltagande i en förening med människor som delar samma språkliga och kulturella bakgrund som gör att människor har svårt att komma in i samhället? Det antagandet innebär i så fall att man inte köper att det går att ha en flerkulturell bakgrund och samtidigt vara en del av det svenska samhället, till exempel som svensk-grek, svensk-chilenare eller svensk-somalier.

För den som inte känner till föreningarna bildade på etnisk grund ska jag ge en kort bakgrund. Runt 50 föreningar delar varje år på knappt 19 miljoner. Bidraget har legat stilla på den nivån sedan 2009 då den moderatledda regeringen antog förordningen om bidraget. Ungefär hälften av föreningarna är baserade på grupper från europeiska länder. Lite färre är från Asien, några är från Afrika och en har en bakgrund i Sydamerika.

Myndigheten MUCF, som fördelar bidraget, konstaterar att många av de etniska organisationerna har en kombinerad roll. De fungerar som en röst för sina medlemmar eller som en producent av service som medlemmarna efterfrågar, och några bedriver ett påverkansarbete med idéer om hur samhället kan förändras och förbättras. Vissa organisationer har som huvudsyfte att främja integration och delaktighet, medan andra har starkare fokus på kulturell och social verksamhet. Gemensamt är att minst

51 procent av medlemmarna ska ha utländsk bakgrund. Allt detta kan man hitta på MUCF:s hemsida.

Målet för integrationspolitiken, som Moderaterna har ställt sig bakom, är att alla ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Hur rimmar det med att man gärna ger bidrag till föreningar som håller på med jazzdans eller streetdance men inte vill ge det till föreningar som lär ut serbisk eller kurdisk folkdans? Hur kommer det sig att man gärna ger bidrag till vissa föreningar som under pandemin jobbat för att bryta ensamhet men inte till exempelvis Ukrainska Alliansen som hjälpte människor som isolerades under pandemin med stödinsatser som att handla? Varför är det toppen att Röda Korset ordnar svenskundervisning men inte somaliska föreningar?

MUCF, som delar ut bidraget, kontrollerar förstås verksamheten. Den ska bidra till delaktighet i samhället för föreningens medlemmar, det vill säga vara ett stöd för integration. Det säger sig självt att för den som är helt ny i ett land och varken kan koderna eller språket eller känner till vilka normer som gäller kan det vara till mycket stor hjälp att möta dem med kunskap om ens bakgrund som på ens eget språk kan lotsa den nyanlända in i det svenska samhället. Vi ser till exempel hur Svenska kyrkan i utlandet fyller den funktionen för svenskar som bosätter sig i ett annat land. Oavsett om man tidigare var religiös eller ej går många dit för att få en väg in i det nya landet, knyta kontakter och få känna gemenskap. Många av föreningarna erbjuder dessutom utåtriktad verksamhet i sitt närområde, till exempel kulturaktiviteter, idrott och kurser.

Det är alltså kontraproduktivt att ta bort bidraget till de etniska organisationerna om man vill se ökad integration. Jobb, tillgång till språk, en god hälsa och ett bra boende är i stället de nycklar som man borde fokusera på liksom på möten med svenskar i vardagen så att man kan lära sig av varandra.

Vill man att fler ska lära sig svenska bra kan man se till att vi får en bra sfi-undervisning. Exempelvis kan man politiskt här i riksdagen jobba för en särskild lärarutbildning med inriktning på vuxenutbildning. Man kan få bort vinstintresset inom sfi som gör att företag ljugar om att de har utbildad personal för att få kontrakt med kommunerna men hellre anställer obehöriga som har lägre löner.

Man kan också se till att alla barn har rätt till fler timmar på förskola och fritis. Man kan ge modersmålslärarna bättre utbildning och skapa goda möjligheter för modersmålsundervisningen. Den som kan sitt modersmål lär sig nämligen sitt nya språk bättre.

Jag tycker att man ska göra upp med marknadsskolan, som har lett till ökad segregation i decennier, och förbjuda de religiösa friskolorna.

Vill Moderaterna göra något åt bostadssegregationen kan de till exempel uppmana sina partikamrater som styr i flera kommuner runt Stockholm att bygga fler billiga hyresrätter så att människor har fler ställen där de kan välja att bosätta sig.

Vill man att fler människor ska komma i arbete finns det bra förslag från Vänsterpartiet på förbättrat asylmottagande, ett valideringsår och en etableringsprocess som tar till vara varje människas tidigare erfarenheter. Man kan också gärna titta närmare på den diskriminering som förekommer på svensk arbetsmarknad. Kanske kan man till och med besöka någon av

de etniska föreningarna och fråga medlemmarna om deras upplevelser när de har sökt jobb.

Många har förstås haft jobb i flera decennier. När sådana som min pappa kom i slutet av 70-talet krävdes noll timmar sfi; man klev rakt in på fabriksgolvet. Många i dessa föreningar har kommit hit som arbetskraftsinvandrare. Men ni kommer också att möta högutbildade människor som har sökt både 50 och 100 jobb utan att ens få komma på intervju. Ni kommer att möta människor som mött rasism och diskriminering och som av omsorg om sina barn velat ge dem mer svenskklingande namn för att öka deras chanser.

Moderaterna har i det här fallet tyvärr inte baserat sitt förslag på forskning om integration, MUCF:s utvärderingar eller ens egna erfarenheter av föreningarnas verksamhet utan på vad de tror går hem i opinionen. De ville ha ytterligare ett förslag på sin lista över hårdare tag mot invandrare.

Fru talman! Vän av ordning undrar kanske varför jag bara är kritisk mot Moderaterna. Ska inte Sverigedemokraterna också få sig en släng av slevan? Nja, Sverigedemokraterna har ju under lång tid deklarerat att de är emot integration, det vill säga att människor med olika bakgrund hittar sätt att leva tillsammans med sina respektive kulturer. De vill hellre ha assimilation och tycker att integrationspolitiken är helt fel. Alla ska anamma SD:s definition av svenskhet och lära sig den i svenskcenter. De är åtminstone ärliga med att de inte tycker vi ska ha ett mångkulturellt samhälle och lägger därför fram förslag som detta. Moderaterna är än så länge inte där i sin ideologiska förskjutning.

Fru talman! Vänsterpartiet strävar mot ett samhälle där ditt kön, var du är född och dina föräldrars klassbakgrund inte styr dina möjligheter i livet. Att som partierna i det högnationalistiska blocket peka finger mot människor som bor i vissa områden förstärker ett vi-och-dom-tänkande. Man vill alltmer dela in människor utifrån deras etniska bakgrund och ser inte klasskillnader som grunden till våra olika levnadsvillkor. Deras förslag blir därför inriktade på människors kultur i stället för på socioekonomiska förhållanden.

Det här är ytterligare ett förslag i den kategorin. Man har under lång tid misstänkliggjort människor med annan bakgrund, pekat på invandrare som ett problem och bidragit till den alltmer öppna rasismen och diskrimineringen. Där har vi ett av de allvarligaste hoten mot integrationen.

Anf. 54 ANN-BRITT ÅSEBOL (M) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet tar verkligen i någonstans från rötterna. Vad var det i detta som gjorde att vi fick den här väldigt konstiga vinklingen på debatten?

Vi diskuterar ju civilsamhället, fru talman, och Vänsterpartiet hade i betänkandet inga som helst motionsyrkanden. Ändå kommer man med både högt och lågt i debatten. Jag ställer mig lite frågande till hur det här egentligen gick till.

Att prata historia med mig är väldigt bra att göra. Jag fyller 75 år nästa vecka. Jag har under många perioder haft möjlighet att se folk som har kommit till Sverige på olika vis. Jag växte upp under 50-talet när finländarna kom. De kom rakt ut i arbete. Jag växte också upp under 70-talet när jugoslaverna kom och fick arbete utan någon sfi. Jag tror att det är bra om vi ser till att arbetsmarknaden fungerar. Det är det allra bästa sättet för folk

att komma in i samhället. Det är där man lär sig saker, och det är där man får kontakter.

Det blir också en konstig bubbla man lever i som vänsterpartist när man säger att Moderaterna inte är ute i verkligheten. Det är ju där vi lär oss. Jag bor i en del av Sverige där jag varje dag är ute i verkligheten. Jag besöker etniska föreningar, och jag har hört precis vad de säger. De vill vara svenskar. De etniska föreningarna är i många fall föreningar som förstärker det egna så till den grad att man inte kan eller orkar ta sig ur sin bubbla för att bli integrerad.

Det vore intressant att få höra på vad Vasiliki Tsouplaki grundar sin syn att Moderaterna inte befinner sig i verkligheten.

Anf. 55 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack, Ann-Britt Åsebol, för din fråga, så att vi får chansen att prata lite mer om detta!

Jag har tittat på motionen där yrkandet ingår. Det är den beskrivning som jag ser när jag läser motionen. Det är en partimotion som Ann-Britt Åsebols partiledare har skrivit under. Hela motionen bygger på ökade krav, försämrade rättigheter och villkorat medborgarskap. Det är vad jag vänder mig emot.

I stället för att se till att till exempel sfi fungerar bättre och ställa krav på utbildarna läggs kraven på de studerande. I stället för att få människor att känna sig som en del av samhället pekar man ut nyanlända som en annan kategori invånare.

Det är skiftet i människosyn som gör att jag reagerar väldigt starkt. Också jag har hållit på med politik i många år och haft många givande diskussioner med moderater genom åren. Jag är besviken på den här utvecklingen. Det är därför jag tar i från tårna, som Ann-Britt Åsebol säger.

Vi måste uppmärksamma att det är något som händer här. Hur vi uttrycker oss i den politiska debatten påverkar också vad som händer utanför det här huset – den respekt som människor möter i sin vardag i sina bostadsområden, vad de läser om i tidningen och hur de uppfattas.

Är det så att människor känner att de tvingas välja mellan sina olika kulturer, att de inte blir uppmuntrade att ingå i en gemenskap utan blir utpekade som personer med en problematisk identitet, tror jag att de läser sig och stänger sig för det nya om det uppfattas som ett hot mot det som de bär med sig.

Många som har kommit hit till Sverige som politiska flyktingar eller från länder i krig har kämpat för att just få tala sitt minoritetsspråk och bevara sin kultur. Då tycker jag att det är helt fel väg att gå att inte vi också ska uppmuntra de ställningstagandena och rättigheterna när de kommer hit till Sverige.

Anf. 56 ANN-BRITT ÅSEBOL (M) replik:

Fru talman! Jag tror att det helt enkelt kan vara en generationsfråga. Det handlar om hur vi ser på saker och hur vi kan sätta in saker i ett längre sammanhang. Jag tror att man ibland har en viss erfarenhet när man varit med längre och sett konkret hur saker och ting har fungerat.

Jag säger inte för den sakens skull att vi inte skulle ha väldigt mycket utbyte av varandra, trots att vi är från olika generationer. Det välkomnar jag att vi har. Men vi måste kanske också se och förstå hur det har sett ut i ett längre perspektiv.

Anledningen till att jag begärde replik på Vasiliki Tsouplakis anförande var att det var så väldigt många olika saker som kom upp i hennes anförande. Det kändes bara som att det inte hörde ihop med de här sakerna. Jag förstår nu att ledamoten har läst vår motion och att det är det som är frågan i detta.

Det här är ingenting som vi moderater inte har haft sedan tidigare. Vi vill värna den enskilda personen och alla. Vi vill att de som kommer hit verkligen ska kunna komma in i en integration och en gemenskap. Det är väldigt viktigt.

Det tror vi att man bäst gör genom att man lär sig svenska, kommer in på den svenska arbetsmarknaden och kan ta ansvar för sitt liv. Det är också en del av den politik som vi vill ha. Det är inte hela tiden någon annan som ska ordna allting, utan man har ett eget ansvar.

Det tycks inte finnas med i Vasiliki Tsouplakis anförande. Här behöver vi hitta en mer framgångsrik politik för att det ska kunna fungera. Det är den politiken som Moderaterna har lagt fram.

Anf. 57 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tror absolut inte att det handlar om en generationsfråga. Det handlar om hur väl man är insatt i de här organisationerna. Det var därför jag tyckte att man i större utsträckning skulle gå ut och prata med organisationerna, lära känna dem och se vilken verksamhet det är.

Om det är någonting de har gjort är det att de har tagit tag i en mängd olika saker. Det handlar om bekymmer som människor ser runt omkring sig. De stöttar varandra i en integrationsprocess och i att bli delaktiga i samhället utifrån att de har gemensamma intressen och delar en viss bakgrund.

Det är precis som att vi ger pengar till separatistiska kvinnoorganisationer inom kvinnojourerna. Det är en organisering utifrån gemensamma intressen. Det handlar till stor del om integration.

Det är därför jag säger att ni inte kan peka ut de etniska organisationerna som boven i det här dramat. Det är en långsiktig politisk fråga som handlar om hur vi ska ha det med integrationen och varför människor lever segregerade i Sverige. Där kan man inte peka ut de här organisationerna som den felaktiga länken utan att ta ett politiskt ansvar.

Som jag nämnde i mitt anförande är det Reinfeldtregeringens regelverk och de integrationspolitiska mål som Moderaterna har stått för väldigt länge som är grunden för bidraget och integrationsarbetet.

Här menar jag att det verkar som att man inte längre ställer upp på de premisser som man själv har varit med och beslutat om. Det är en förskjutning i Moderaternas politik. Om det handlar om en ideologisk förändring i grunden eller om att man vill nå en viss väljargrupp låter jag var osagt.

Jag är djupt besviken på den utvecklingen i samhället. Jag tycker att vi behöver prata om invandrare och deras organisationer på ett helt annat sätt.

Anf. 58 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet vill inte ens bidra med vapen så att ukrainare kan försvara sig i det pågående kriget. Man kanske inte ska ha så högt tonläge när det gäller att tala om stöd till ukrainska föreningar, tycker jag.

MUCF:s egna uppföljning av statsbidragen till etniska organisationer visar inte på några tydliga och konkreta positiva effekter, annat än att föreningarna som får bidraget själva verkar tycka att det är positivt.

Vi kan i stället vända på frågan. Eftersom Vänsterpartiet uppenbarligen förespråkar att vi ska ha det här bidraget, kan Vänsterpartiet peka på något konkret som det bidraget har gett? Hur många jobb har det gett, till exempel?

Det skulle vara intressant att höra om det. Svara gärna på det.

Anf. 59 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag måste säga till Jonas Andersson att det väl inte är det som är deras uppgift. Vi pratar här om civilsamhället och att man ska kunna organisera sig utifrån det fria och frivilliga och utifrån gemensamma intressen. Varför ska inte det gälla för det här grupperna? Varför behöver de ha ett specifikt uppdrag att skapa jobb?

Det är väl jättebra att man kan samlas kring språkundervisning och att bevara sitt kulturarv. Sverigedemokraterna brukar förespråka att det är viktigt för människor med kulturell identitet och kulturarv. Men det verkar inte gälla för de här grupperna att de kan organisera sig utifrån de premisserna.

Jag vet att medlen historiskt har kommit via Arbetsmarknadsdepartementet. Det är en olycklig koppling. Det är inte vad det handlar om. Det finns säkert saker som man behöver fundera kring. Vad ska det vara för förordning för föreningarna?

Det skulle vi kunna diskutera. Men det som Sverigedemokraterna och Moderaterna i dag säger är att vi bara ska ta bort bidraget. Det handlar inte om att det ska förbättras eller förändras eller att man ska få det på andra premisser.

Man säger att den här typen av organisationer inte är bra för integrationen, och därför ska de inte ha något bidrag. Vilka andra organisationer ställer man de kraven på?

Det pratades tidigare här om en mängd olika friluftorganisationer. Varför skapar inte de jobb för invandrare? Varför bidrar inte syföreningarna till integrationen? Varför ställer man den här typen av krav?

Det som står i förordningen är att föreningarna ska bidra till medlemmarnas delaktighet i samhället. Det är väldigt många organisationer och många medlemmar. Jag kan inte redovisa vad varje organisation gör. Men på det stora hela bidrar de till medlemmarnas delaktighet i samhället.

Anf. 60 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD) replik:

Fru talman! Det var ungefär som jag misstänkte. Det fanns inte så mycket konkret att peka på, utan det var ganska mycket flum.

Vi kan tänka så här. Sedan 2008 har MUCF haft uppdraget att fördela statsbidraget. Hur tycker Vänsterpartiet att det har gått med utvecklingen av parallellsamhällen, segregation och så vidare sedan bidraget infördes? Det verkar onekligen vara så att Vänsterpartiet inte riktigt förstår allvaret. I stället för att haka upp sig på hur vi ska komma till rätta med de paral-

lellsamhällen som finns, hakar man alltså upp sig på att Sverigedemokraterna och Moderaterna vill avveckla ett bidrag som inte visar på några som helst konkreta positiva effekter, till exempel när det kommer till arbete.

Jag var tidigare i mitt anförande inne på att det återkommande varit ett problem att bidraget också har gått till olika typer av extremism, till exempel Azerbajdzjanska riksförbundet. Förbundet har fått bidraget indraget på grund av samröre med Grå vargarna i Turkiet. Det har också funnits sådana problem, om man tittar på vad bidraget har gått till. Vad vill Vänsterpartiet göra för att åtgärda det problemet? När man talar om demokrativillkor är Vänsterpartiet ofta tyst. Man har egentligen inga konkreta förslag för att se till att bidrag inte går till den typen av organisationer.

Anf. 61 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är jättebra att det uppdagas om det finns föreningar som inte följer regelverket, och i det exempel som Jonas Andersson har lyft fram har bidraget dragits tillbaka. Precis som det redogjordes för tidigare i replikskiftet är det ett bevis på att systemet fungerar när felaktigheter upptäcks och pengarna kan tas tillbaka.

Jag vill påminna ledamoten om att jag i mitt anförande hade en lång lista på andra förslag som skulle kunna verka i en positiv riktning för just integration. Men jag påpekade också att det måste finnas en vilja till integration i politiken och inte bara en vilja att peka ut grupper som problematiska. Då hamnar man fel.

Om man inte ser att socioekonomiska förhållanden påverkar människors livssituation kommer man självklart inte att lägga fram den typen av politiska förslag. Det är väl där den grundläggande analysen finns av varför samhället ser ut som det gör i dag. Där delar inte Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna en endaste rad i sina programförklaringar. Vi ser anorlunda på vad problemen i samhället beror på, och vi kommer fram till olika förslag. Jag tror inte att vi kommer så mycket längre i det här replikskiftet.

Anf. 62 JOHN E WEINERHALL (M):

Fru talman! För såväl samhället som den enskilde individen är ett starkt civilsamhälle av stor vikt. Civilsamhället är i mångt och mycket det sammanhållande kittet i vårt samhälle, som för människor samman och som i många avseenden bär upp vårt land. Civilsamhället är den grund av frivilliga sammanslutningar som vårt samhälle vilar på och som inte täcks av det offentliga.

För oss moderater är samhället alltid större än staten, och därför är ett starkt civilsamhälle av yttersta vikt. Det civila samhället finns i alla hörn av vårt avlånga land, men är kanske både viktigast och mest närvarande på landsbygden där det offentliga sällan är lika närvarande. Idrottsföreningar ger barn och unga en meningsfull fritid, gör ett viktigt arbete för att invandrare ska bli en del av det svenska samhället och är en arena för samvaro för väldigt många människor i vårt land.

Det finns också otaliga andra typer av föreningar och organisationer som gör stora och viktiga insatser i det civila samhället. Det är till exempel välgörenhetsorganisationer som på olika sätt hjälper behövande – det märks inte minst nu i alla ideella krafter som samlas för att på olika sätt

hjälpa våra bröder och systrar i krigets Ukraina. Det svenska civilsamhället är sannerligen en rik flora av ideella och viktiga krafter.

Fru talman! En annan stor och viktig del av vårt civila samhälle är trossamfundet. Kyrkan har ända sedan kristnandet av Sverige varit en väldigt viktig, om inte den viktigaste, institutionen i vårt samhälle som för otaliga generationer bidragit till läskunnighet och utbildning och givit sjukvård, social omsorg och inte minst en andlig hemvist. Även om Svenska kyrkans roll i dag inte är densamma som då har religionen, alla våra trossamfund, en väldigt viktig roll även i vår samtid. Över 8 miljoner människor är medlemmar i ett trossamfund, och det är fler gudstjänstbesökare än besökare på såväl fotbollsmatcher som i biosalonger. Ibland känns det dock som att trossamfundet och deras betydelse för de flesta i vårt land glöms bort.

Religionsfriheten är helt central i ett demokratiskt land, och var och en har rätt att få tro vad man vill och utöva sin religion. Alla de trossamfund som finns och verkar i Sverige utgör var för sig och tillsammans en viktig gemenskap för väldigt många människor – och därmed också för samhället i stort. På 1600-talet fick Sverige sina första judiska församlingar. I mitten av 1800-talet då fler samfund än Svenska kyrkan fick lov att verka växte frikyrkorna kraftigt. Sedan dess har Sverige fått ett stort antal verksamma trossamfund inom olika religioner. De senaste decennierna har antalet religioner och samfund vuxit i snabb takt. Den gamla statskyrkan, frikyrkorna, invandrarsamfundet, judiska församlingar, moskéer och tempel utgör tillsammans det mångreligiösa landskap som många av oss, var och en och tillsammans med andra, har som andlig hemvist.

Trossamfundet är också mer än bara en andlig hemvist. Det är där många av oss döps, och det är där vi gifter oss och slutligen också begravs och får vår sista vila. Även om man inte är troende själv är det en plats där vi möts för att fira livet och mötas i kärlek men också i sorg. För många människor är trossamfundet just mötesplatser, ett socialt sammanhang och ett skyddsnet. Det är också vård av kulturarv, konserter och språkkaféer för invandrare. Vi har helt enkelt mycket att tacka våra trossamfund och alla deras församlingar för.

Fru talman! När regeringen nu aviserat en proposition med skärpta och harmoniserade demokrativillkor för hela det civila samhället stärker det vår uppfattning att bidragsutbetalningarna borde samlas under ett och samma paraply. I stället för det härke av myndigheter som i dag utövar tillsyn och har ansvar för bidragsgivning borde dessa samlas under en civilsamhällesmyndighet.

Vidare beklagar vi moderater att propositionen om nya skärpta och harmoniserade demokrativillkor har försenats med flera år då en sådan skyndsamt borde ha lagts fram på riksdagens bord. Såväl ungdomsorganisationer och trossamfund som folkbildningen har under åren haft problem med våldsbejakande extremism och andra idéströmningar som syftar till att omdana vårt demokratiska samhälle.

Som tidigare har nämnts i debatten finns exempel på föreningar med etnisk inriktning som snarare bidrar till enklavisering i samhället och segregation än till integration. Till skillnad från Vänsterpartiet tycker inte vi moderater att skattebetalarna ska vara med och finansiera sådan verksamhet.

Fru talman! Ytterligare ett bekymmer som förekommer hos flera av de statsstödsberättigade trossamfunden är den utländska finansieringen. Det kan vara fråga om såväl stater som andra aktörer som finansierar byggnationer eller på annat sätt finansierar verksamhet. Inte sällan är detta förenat med motkrav så att den mottagande församlingen eller trossamfundet står i tacksamhetsskuld till den betalande aktören. Exempelvis kan detta visa sig i att den givande aktören har inflytande över tillsättning av religiösa ledare eller inbjudningar av föreläsare. Därför borde också tillsynsmyndigheten tillsätta en revisor i den organisation som tar emot utländsk finansiering för att tillse att organisationen uppfyller de krav som staten har ställt i demokrativillkoren och övriga villkor för bidragsutbetalningar samt skatteuppbörd. Samma krav borde ställas för de trossamfund som har brutit i uppfyllandet av demokrativillkoren så att staten kan följa upp den framtida efterlevnaden på ett överblickbart sätt.

I övrigt vill jag instämma i min kollega Ann-Britt Åsebols anförande och hennes yrkande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Annicka Engblom och Ann-Britt Åsebol (båda M).

Anf. 63 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Att jag går in i den här debatten just nu beror på att civilsamhället är viktigt, precis som mina moderata kollegor har sagt. I ett fritt, demokratiskt samhälle har civilsamhället en funktion. Men då måste det också finnas tillit, tillsyn, transparens och öppenhet.

I många länder finns inget civilsamhälle. Det som skulle vara civilsamhället är styrt av staten. Det är staten som står för allt. Då är det inget civilsamhälle, men det kallar sig för civilsamhälle. Där visas vikten av ett fritt, öppet och demokratiskt samhälle.

Men jag vill också säga att det finns fristående civilsamhällesorganisationer som stängs i en diktatur. Memorial är ett exempel.

Det är svårt att låta bli att tala om Ryssland i dag. Det är svårt att låta bli att tala om ett land som gör en militär invasion av värsta slag i ett av våra grannländer.

Jag träffade för en timme sedan en organisation som heter Nordic Ukraine Forum. Den består av unga studenter från Ukraina som befinner sig i Sverige och våra grannländer. De deltar i denna organisation helt frivilligt. Från att ha varit en intellektuell grupp är detta nu en organisation som är praktisk. Man arbetar för att stödja ukrainska flyktingar och i olika led för att få in mer stöd till Ukraina.

Det här visar hur viktigt det är med ett civilsamhälle. Det är något som jag är helt övertygad om att majoriteten av partierna i Sveriges riksdag står bakom. Jag vill inte börja diskutera vem som står bakom och inte.

Däremot står jag helt och hållet bakom att det behövs tillsyn och underlag. Självfallet, för det handlar ju om tilltro bland medlemmarna men också för en organisation. Hur ska en frivillig organisation som Nordic Ukraine Forum kunna verka och samarbeta med myndigheter om det inte finns en tilltro till verksamheten, om medborgare inte tror på den?

Jag vill också nämna att de lyfte fram att de tänker jobba för att samla in information till ICC, Internationella brottmålsdomstolen. De ser det som en viktig fråga att bidra till att skynda på den processen, för hanteringen i ICC kan ta många år. Jag var jätteglad att kunna tipsa dem om en annan NGO som arbetar med precis de frågorna och som har revisor och transparens.

Det är detta vi måste arbeta för, precis som mina moderata kollegor säger.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 17.)

§ 12 Konstarterna och kulturskaparnas villkor

Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU4
Konstarterna och kulturskaparnas villkor
föredrogs.

Anf. 64 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Inte långt härifrån lever skådespelare, konstnärer och författare just nu ett liv i skräck, och inte långt härifrån kämpar man för att rädda kulturarv från Putins bombningar.

I både Ukraina och Ryssland lever man farligt som kulturskapare i dag. I Ryssland är den konstnärliga friheten – ja, all frihet – satt på undantag. Man får inte skriva eller yttra det man vill. I Ukraina plågas man av de fasor som krig alltid innebär.

Fru talman! Jag tycker ärligt talat att det är lite svårt att tänka på något annat än utvecklingen i Ukraina just nu. Men vi måste göra det, inte minst som en mothandling. När det råa våldet visar sitt ansikte är det viktigt att stå upp för kulturens frihet, och när vi ställs mot dem är det viktigt att stå upp för och värna litteraturens, konstens och teaterns förmåga att få oss att förstå lite mer av vad det är att vara människa och vad det är att vara en annan människa än den man själv är. När ord förvrängs och sanningar döljs behövs biblioteken, arkiven och museerna som mest.

Fru talman! ”Arbetet är roligt igen.” Citatet är från en anteckning av Ingmar Bergman som han gjorde under arbetet med *Fanny och Alexander*. Jag såg det i en anteckningsbok när jag för ett tag sedan besökte den stiftelse som har till uppgift att värna och ta hand om Bergmans arkiv.

På grund av pandemin är det just nu färre teatrar som sätter upp Bergmans pjäser, och därmed minskar stiftelsens intäkter. Inom parentes sagt tycker jag att vi måste hjälpa den att överleva denna svåra period. Det kommer snart att återgå till det normala, men det är bara ett exempel på hur pandemin har påverkat och skadat svenskt kulturliv.

De senaste åren har vi gång på gång återkommit till behovet att fortsätta stödja kulturen. Vi kommer att få fortsätta göra det också en tid framöver för dem som drabbats och den återstart som behövs. Min bedömning är att det kommer att behövas stora insatser under lång tid.

När jag besökte Bergmans arkiv var det en annan sak jag blev påmind om – att Bergman jobbade ungefär likadant varje gång. Med samma sorts anteckningsbok och samma sorts papper satte han sig ned och förberedde sitt arbete nästan likadant varje gång. Han visade också samma brutala ärlighet mot sig själv och sitt liv, sina krämpor och sitt mående.

Andra jobbar helt annorlunda. Några är mer spontana, och andra planerar i detalj. För några kommer det lätt, och för andra är det en ständig kamp. Några jobbar ensamma, andra i grupp. För några är skapandet en ständig men ändå nödvändig plåga medan andra njuter av varje sekund.

Under en tid har jag haft möjlighet att följa en skicklig musiker genom det nätverksprogram som tankesmedjan Utom, Unga tankar om musik, har haft. Det har såklart blivit många samtal om pandemin, inställda spelningar och en ekonomi som plötsligt förändrats men också om skapande och drivkrafter, längtan efter publiken och ibland svårigheten att få ihop vardagslivet med skapandeprocessen. Det är intressant att följa kulturskapare. Jag tror att vi är många i utskottet och i riksdagen i övrigt som gör det väldigt noga. Jag har kontakt med ganska många.

När man på det här sättet följer en individ och hur hon tar sig fram genom den kulturella ekologin eller musikens ekologiska system och när man tar sig tid att zooma ut och zooma in och zooma ut igen ser man hur kulturskaparna och ekologin hänger samman på ett väldigt intressant sätt. Man får en helt annan bild av vad vi som politiker bör fundera på och vad vi kan och ska tillföra. Det kan vara att stötta den enskilda ibland och att stötta strukturer ibland. Det kan vara strategiska satsningar på infrastruktur, och det kan vara att underlätta för just denna individ just nu. Men att se det system som finns inom musiken och hela kulturen som ett ekologiskt system är faktiskt väldigt intressant. Det gör också att man får en annan bild av det hela.

Fru talman! Betänkandet handlar delvis om just detta. Hur stärker vi den enskilda kulturskaparens förutsättningar så att hon får tid och kraft att ägna sig åt sitt skapande?

Mycket av det som behövs är egentligen sådant som inte ligger på kulturutskottets bord. Det är viktiga frågor som en fungerande och modern upphovsrätt. Det är anpassning av sociala försäkringar till kulturskaparnas situation. Det är en bättre fungerande arbetsmarknad. Det är skatteregler som underlättar för alla de företag, stiftelser och enskilda som på olika sätt vill bidra till att vi får ett rikare kulturliv med mer mångfald. Allt det är avgörande för kulturen och visar naturligtvis att kulturpolitik är något som fler än kulturpolitiker måste syssla med och arbeta aktivt med.

Fru talman! ”Den ogynnsamma ekonomiska situationen för kultursektorn utgör i sig själv en riskfaktor i relation till konstens och kulturens frihet.” Detta är ett citat ur Myndigheten för kulturanalys senaste rapport. Man fortsätter med att varna för att ”konstnärers och kulturskapares osäkra ekonomiska och sociala situation” kan ”vara en grogrund för anpasslighet”.

Min slutsats av detta är att det framöver behövs en ambitiös ekonomisk kulturpolitik för att motverka tendenser till ofrihet men också en lång rad av reformer för att trygga den konstnärliga friheten på andra sätt och upprätthålla kravet på armlängds avstånd mellan politiken och det konstnärliga utövandet.

Fru talman! Liberalerna har flera förslag på detta område, och vi kommer att återkomma med ytterligare förslag för att stärka den kulturella och konstnärliga friheten. Jag tror att det är en central uppgift för vår tid.

Vi har också förslag om en genomlysning av musiklivet i Sverige. Talangutveckling, rekryteringsproblem och blåsmusikens situation är några av de saker jag tycker att man bör titta på i en sådan utredning.

En genomlysning av musiklivet kan ske inom ramen för en större kulturpolitisk utredning, som jag tror att vi kommer att behöva framöver. Det kan naturligtvis också vara en helt självständig genomlysning av musiklivet. Men jag tror att det ändå är viktigt att fundera på om vi inte behöver en rejäl genomlysning av kulturpolitiken framöver och en nystart för kulturpolitiken efter det som varit, inte minst därför att pandemin har visat på så stora utmaningar. Kulturens ekonomi är ett exempel, men vi har också den stora utmaningen med digitaliseringens effekter, som vi verkligen måste fundera igenom när det gäller kulturpolitikens konsekvenser. Jag är öppen för att diskutera också andra delar av kulturpolitiken i en sådan bred utredning, och jag tror att det skulle vara nyttigt för den återstart som vi behöver. Vi behöver dels en kortsiktig återstart, dels en tanke om svensk kulturpolitik på riktigt lång sikt.

Jag menar också att det behövs en samling kring kulturpolitiken framöver. Behoven är väldigt stora, och det behövs, tror jag, en känsla i kulturlivet av att det kommer att råda goda och förutsägbara villkor under ganska lång tid. För att man ska kunna skapa den känslan, fru talman, är det viktigt med breda politiska överenskommelser inom kulturpolitiken. Därför tycker jag att regeringen snarast bör bjuda in till samtal som kan leda till en bred förankring av framtidens kulturpolitik.

Fru talman! Jag avslutar med att yrka bifall till reservation nummer 10. (Applåder)

Anf. 65 MAGNUS STUART (M):

Fru talman! För några dagar sedan tvekade jag inför att stå här i talarstolen i dag. Det känns på gränsen till skamligt att debattera våra frågor nu när det pågår ett anfallskrig, ett invasionskrig, i vårt närområde, i Europa. Men det är så viktigt att vi har fria kulturskapare, att vi har en fri press och att vi i princip får säga vad vi tänker och tycker – detta utan att en gigantisk stormakt i vår närhet sätter tvångströja och munkavle på oss. Därför ser jag denna debatt i dag som en hyllning till Ukraina. Vi stöttar deras kamp för en fri kultur, fri press och ett fritt folk.

Fru talman! Vi ska i dag debattera kulturutskottets betänkande *Konstarterna och kulturskaparnas villkor*. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motioner med hänvisning till ett pågående arbete. Det är bra att det jobbas med konstarterna och kulturskaparnas villkor, men det går alldeles för sakta.

Inte minst nu under pandemin har vi sett hur utsatta våra kulturskapare är. Alldeles för många har tvingats lämna sitt arbete inom kulturen för att snabbt skaffa sig annan försörjning, oftast inom ett helt annat område, i andra branscher och yrken. Nu måste vi se en tydlig förbättring, och låt oss lära av alla de brister, problem och svagheter som har framkommit under pandemin.

Betänkandet är brett och täcker ett stort område. Jag kommer att koncentrera mig på två områden, kulturskaparnas villkor och den konstnärliga friheten. Andra moderata talare kommer att ta upp andra delar i betänkandet.

Jag börjar med kulturskaparnas villkor, fru talman. Tack och lov börjar vi nu se ljuset i tunneln igen, efter två år av pandemi och nedstängning av kultursektorn. Pandemin har visat på många svagheter och brister i vårt land, inom många olika områden. Ett område är just kulturskaparnas villkor. Vi måste nu i samband med återstarten efter pandemin verkligen se till att våra kulturskapers villkor förbättras. För att åstadkomma detta måste vi finna ytterligare sätt att göra det enklare att vara kulturskapare och samtidigt bredda möjligheterna till intäkter och inkomster för kultursektorn.

Vad är det då som behöver göras, fru talman? Jo, vi behöver minska administration och onödig byråkrati för kulturutövarna – ja, kanske för alla företagare. En övervägande del av alla kulturutövare driver sin verksamhet som företag och drabbas därför av stora mängder byråkrati.

En översyn av kultursektorns myndighetsstruktur bör genomföras. I dag är det minst 23 myndigheter som är involverade när det gäller kultursektorn. Detta är inte hållbart! Jag har under min tid i kulturutskottet blivit förskräckt över hur många olika myndigheter som är involverade i styrande och tyckande kring kulturutövarna. Myndighetsstrukturen inom kulturens område – ja, troligen inom väldigt många områden – behöver kraftfullt ses över, och målet måste vara att en mindre del av budgetmedlen går till administration och en större del till våra kulturutövare.

I många andra länder finns intressanta avdragsmodeller i skattelagstiftningen. Vi föreslår att det snarast tillsätts en utredning för att ta fram en modell för skatteavdrag vid gåvor och sponsring till kultursektorn, med syftet att värna och möjliggöra för en mångfald av finansärer inom kulturens område.

Fru talman! Många kulturskapare är egna företagare. De lägger grunden för kulturell mångfald, skapar jobb och tillväxt över hela landet och är en av hörnstenarna i en modern kulturpolitik. Samtidigt är det självklart viktigt att kulturarbetare oavsett anställningsform har bra och trygga villkor.

Vägen till egenförsörjning är en av de viktigaste frågorna; kulturarbetare måste i större utsträckning kunna leva på sitt skapande. En stor andel av kulturskaparna i Sverige är högutbildade akademiker, men de saknar tillräcklig utbildning i entreprenörskap. Därför vill vi att en översyn görs av de högre utbildningarna inom kulturens yrken, med syfte att inkludera företagande som ämne.

Fru talman! Jag skulle vilja gå över till att tala om den konstnärliga friheten. Hur fri är konsten? Vi har under de senaste åren sett att staten och myndigheter på olika vis vill ha ett ord med i skapandet av konsten eller åtminstone vill få ställa upp en önskelista med lite kriterier för att kunna bevilja bidrag – detta parallellt med att alla politiker talar om armlängds avstånd. Inte minst från våra senaste kulturministrar har vi hört det betydandet. Vi vill se över regleringsbrevet och det statliga uppdraget som rör de nationella kulturmålen i syfte att minska den politiska styrningen av konstens och kulturens innehåll.

Fru talman! I juni förra året presenterade Myndigheten för kulturanalys rapporten *Så fri är konsten*. Det är en bitvis skrämmande läsning om hur det offentliga på olika sätt styr kulturen och konsten på ett vis som bör föranleda kraftfulla förändringar inom kulturpolitiken. En kommande borgerlig kulturminister kommer att sätta detta högt på prioriteringslistan.

Som vi kan läsa i rapporten *Så fri är konsten* inkräktar bland annat den statliga bidragsgivningen på den konstnärliga friheten på flera problematiska sätt. Frågor som ställs på ansökningsblanketter har styrt konstnärer att till idé och innehåll utforma sitt arbete på ett visst sätt för att blika exempelvis Kulturrådet eller Filminstitutet.

Rapporten visar också att närmare hälften av konstnärerna och kulturskaparna i en enkät svarar att de någon gång har anpassat sitt konstnärliga innehåll, utan att det egentligen, enligt dem själva, har höjt den konstnärliga kvaliteten utan endast i syfte att öka möjligheterna att tilldelas bidrag.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag sammanfatta det jag har sagt och vad vi moderater vill. Vi anser att Sverige behöver en generell översyn av konstnärers och kulturskapares villkor. Vi anser att staten i grunden ska hålla ett ordentligt armlängds avstånd till kulturen och kulturutövarna. Kulturen ska vara fri från politisk klåfingrighet. Vi anser att kulturutövarnas roll som företagare måste förstärkas och förtydligas. Vi vill se en ny och tidsanpassad kulturpolitik för 2020-talet. Vi anser att myndighetsstrukturen inom konstens och kulturens områden behöver minskas. Målet måste vara att en mindre del av budgetmedlen går till administration och en större del till kulturutövarna.

Fru talman! Jag står självklart bakom samtliga moderata motioner och reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 1. Det gläder mig att även Centerpartiet har ställt sig bakom vår reservation.
(Applåder)

I detta anförande instämde Annicka Engblom, John E Weinerhall och Ann-Britt Åsebol (alla M).

Anf. 66 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! I den tid vi nu lever i råder det krig bara ett land ifrån oss. Av den anledningen kommer jag att hålla mitt anförande kortare än vanligt.

Vi ser kulturskapare och kulturarbetare som flyr. Vi kunde i går höra om en balettlärare som tagit sig till Sverige. Hennes elever är kvar i Ukraina, och de meddelade henne: Om vi dör i morgon ska du veta att du var vår bästa balettlärare.

Jag ska inte undvika en debatt. Jag börjar med att yrka bifall till reservation 12 om bibliotek.

I detta betänkande behandlas konstarterna och kulturskaparnas villkor. Förra året debatterade vi den skrivelse som regeringen inkom med och som beskrev hur branschen är uppbyggd, vilka åtgärder som presenterats under pandemin och även hur komplex branschen är med olika anställningsformer som inte alltid går ihop med befintligt sjukförsäkringssystem och a-kassa.

Det har inte presenterats något från regeringens sida sedan dess som nått vårt bord för behandling. Man har tillsatt en utredning om kulturella

och kreativa näringar. Det är ett steg i rätt riktning, men den utredningen borde ha tillsatts för flera år sedan.

Under pandemin presenterade Myndigheten för kulturanalys en rapport, *Så fri är konsten*. Det är en rapport om principen om armlängds avstånd. I den rapporten kunde vi ta del av massiv kritik om hur styrd kulturen blivit av regeringen och det nuvarande regelverket. Med anledning av bland annat den rapporten ändrade en del myndigheter sina ansökningsblanketter för dem som söker bidrag till sina projekt. Det är återigen ett steg i rätt riktning, men det är tråkigt att det har behövt ta så många år att få en förändring.

Vi har presenterat förslag om en större kulturpolitisk utredning men även specifikt om frilansarnas arbetsvillkor.

Fru talman! Jag kommer att ägna resterande tid av detta anförande åt vår motion om bibliotek – reservationen om detta har jag yrkat bifall till.

Sedan förra mandatperioden har vi fått information från biblioteksanställda om att det råder stök och bråk på biblioteken. Ungdomsgång stör och är högljudda. Man respekterar därmed inte bibliotekens hjärta – det handlar om att biblioteken ska vara lugna oaser där man visar vördnad för deras funktion. I dag möts man, tro det eller ej, av väktare på flera bibliotek, vilket vi har kunnat läsa om i både nationella och lokala nyheter.

Respekten för våra institutioner har gått förlorad, och det är bara att beklaga. Med vår politik hade det aldrig gått så långt. Vi vill återupprätta respekten. Biblioteken är enligt oss en del av vårt välfärdssystem, eftersom de finansieras med offentliga medel. Alla är välkomna dit, bara man visar respekt. Svårare än så ska det inte vara. Biblioteken är inte fritidshus, och de är inte kulturhus. Våra bibliotek är en plats där vi tar in ny kunskap och förkovrar oss i ordens berättelser.

Fru talman! Detta står skrivet i vår motion som utskottet behandlat: Den som allmänt saboterar bibliotekens roll som tyst oas för studier, eller som begår brott i biblioteksmiljön, har förbrukat sin rätt att vistas på biblioteket. De bör kunna beläggas med tillträdesförbud.

Parallellt med vår behandling har vi drivit igenom ett tillkännagivande i riksdagen som nu behandlas i justitieutskottet, om tillträdesförbud till bibliotek. Vi hoppas att samtliga partier ställer sig bakom förslaget, inte bara för att det är ett SD-förslag i grunden, utan för att det är efterfrågat av biblioteken ute i landet.

Även om den här propositionen inte berör vårt ansvarsområde kommer den att ge resultat. Så är det nämligen med lagstiftning. Vissa saker beslutar vi i kulturutskottet, och ibland behandlar justitieutskottet frågor som ligger oss nära.

Med detta avslut hoppas jag att riksdagen ger sitt bifall till propositionen så att arbetsmiljön och studieron på biblioteken förbättras redan i sommar.

Anf. 67 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Kulturskaparnas villkor har blottats under den coronapandemi som vi förhoppningsvis snart är igenom. Dessvärre har vi nu nya mörka moln på himlen genom det fruktansvärda övergrepp som Ryssland begår i ett fritt och demokratiskt land i vår närhet. Förutom det mänskliga lidandet kommer detta med största sannolikhet att drabba kulturen på olika sätt – från

att man får uttrycka sig fritt och utöva sin konst till sönderbombade kulturbyggnader.

Många kulturarbetare har drabbats hårt av coronapandemin. Det sätter ljuset på hur effekterna av de otrygga ekonomiska förhållanden som råder inom delar av kulturbranschen har blivit under pandemin. Det finns olika sätt att förbättra villkoren för kulturarbetare, och det är viktigt att vi gör det.

Tillgång till samlingslokaler i hela landet ger möjlighet för kulturskapare inom bland annat teater, musik och litteratur att få uppdrag och att nå nya grupper. Skapande skola ger också uppdrag till kulturarbetare över hela landet.

Många kulturarbetare är företagare. Ibland är de det ofrivilligt, enbart för att de ska kunna skicka fakturor och ta emot betalningar. Vi vill förbättra möjligheterna för dem att ta del av trygghetssystemen. Det kan också finnas behov av särskilda informationsinsatser för de ofrivilliga, om jag får kalla dem så, företagarna så att de kan utveckla sitt företag och göra det som behövs.

Vi anser att allianserna – Teateralliansen, Musikalliansen och Dansalliansen – är en form som bör utvecklas.

Alla dessa delar är viktiga att arbeta vidare med för att skapa en större trygghet för kulturarbetare vid kriser, vilket har blivit väldigt tydligt under den senaste tiden.

Vi vill också utreda möjligheten att införa en avdragsrätt för första-handsinköp av konst för företag. Det skulle vara ett sätt att skapa en större marknad för ny konst utan statlig styrning.

Kulturen blir friare om den står på fler ben. Offentlig finansiering behövs i många fall – den bör kanske ofta inte ersättas. Men samtidigt bör möjligheterna till privat finansiering förbättras. Detta rör bland annat frågor om att underlätta kultursponsring, sänka dansbandsmomsen och införa avdragsrätt för konstinköp, som jag sa. Det handlar också om andra former av åtgärder som främjar privat finansiering. Produktionsincitament för filminspelningar är viktigt och bra. Åtgärder som dessa kan också bidra till att stärka kulturella och kreativa näringar och det fria kulturlivet, som till stora delar har fått lida svårt under pandemin, som jag har sagt tidigare, fru talman.

För att säkra den konstnärliga friheten behöver konsten skyddas från direkt påverkan när den betalas av det offentliga, det som brukar kallas principen om armlängds avstånd. Det här tror jag att vi behöver diskutera hela tiden. Vi behöver få den debatten både lokalt, regionalt och på den nationella nivån.

I dessa sammanhang behövs också modeller för hur det offentliga och privata kan samverka. Vi ser gärna sponsring där den konstnärliga friheten samtidigt värnas. Det behövs dock mer rättvisa villkor för den fria kulturen och de kulturella och kreativa näringarna. Det handlar om alltifrån regel-förenklingar till översyn av skattesatser.

Scenkonstallianserna är den samlande benämningen för tre moderna trygghetsnätverk för frilansande inom scenkonstområdet i Sverige, nämligen Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen. År 2012 gjordes en utvärdering som visade att scenkonstallianserna förbättrat tryggheten för de scenkonstnärer som anställts men också att det finns utrymme för

utveckling. Tillsammans med Moderaterna anser vi att det är dags att en ny utvärdering genomförs.

Fru talman! Under den korta tid som jag har varit i kulturutskottet är det för mig alldeles tydligt att vi behöver förbättra och förstärka kulturskaparnas villkor och trygghetssystem. Det gör vi bäst genom en tät dialog mellan de olika politiska partierna och tillsammans med kulturskaparna.

Anf. 68 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Rubriken ”Konstarterna och kulturskaparnas villkor” kan rymma många olika teman och förslag. För Vänsterpartiet är det viktigt att vi skapar goda villkor för landets kulturskapare. Vi behöver bland annat anpassa socialförsäkringssystemet och a-kassan efter den särskilda situation som många konstnärer befinner sig i. Vi behöver stärka scenkonstallianserna och centrubildningarna och ge stöd till ateljéer och kollektivverkstäder runt om i landet. Vi vill också se en ökad anställningstrygghet på de offentliga kulturinstitutionerna.

Jag hoppas att de medel som nu har avsatts för återstart av kulturen kan börja verka i hela det ekosystem som kultursektorn utgör.

Fru talman! I det här betänkandet har Vänsterpartiet flera viktiga förslag, till exempel kring förbättrad kvalitet på litteratur i punktskrift och en översyn av litteraturstödet. Jag väljer dock att lyfta fram våra förslag som rör den samiska kulturen och yrkar bifall till reservation 16.

Den långvariga diskrimineringen av samer är en skamfläck i Sveriges historia. Tyvärr är kunskapen fortfarande inte särskilt utbredd om hur staten agerat genom århundradena. Jag har inte möjlighet att här i dag förklara hela vidden av det förtrycket, utan det blir en kort översikt.

Från de sista decennierna av 1800-talet influerade rasbiologin svensk samepolitik. Politiker och forskare påstod och sökte belägg för att samerna var födda med vissa rasegenskaper som gjorde att de var underlägsna den övriga befolkningen. Offentliga forskningsanslag användes för att mäta och jämföra kraniers form hos den svenska majoritetsbefolkningen, samer och sverigefinnar.

Mätningen gjordes både på levande människor och genom att gräva upp gravar. Långskallar ansågs högre stående än kortsallar, dit samer räknades. 1 300 levande samer undersöktes och fotograferades, vuxna och barn, med och utan kläder.

Nyligen uppmärksammades att det är 100 år sedan det offentligt finansierade Rasbiologiska institutet grundades i Uppsala, det första i världen. Institutionen hade politikernas uppdrag att upprätthålla hög kvalitet på den svenska folkstammen, vilket innebar att rasblandning skulle undvikas. Även om samerna inte var direkt utpekade som en grupp som skulle utsättas för tvångssteriliseringar är det ändå tydligt att många samer utsattes för dessa övergrepp som utfördes från mitten av 30-talet till mitten av 50-talet.

Ett tecken på att våra institutioner och lagar fortfarande inte greppar vidden av övergreppen är att alla dessa runt 12 000 fotografier på olika minoriteter som jag nämnde anses vara offentlig handling och kan ses hos Uppsala universitet för den som begär ut dem. SVT rapporterade om det här så sent som i februari, och Sametinget har nu sagt att man vill ta över ansvaret för dessa bilder.

Fru talman! Samers rättigheter har stärkts de senaste decennierna, men de övergrepp och den diskriminering som svenska staten har utsatt samer

för, och som fortfarande pågår på många plan, är okända för många beslutsfattare och för allmänheten. Internationella organ som FN och Europarådet påtalar återkommande brister i hur Sverige respekterar samers rättigheter som urfolk och hur diskriminering påverkar samers situation.

Vänsterpartiet har tidigare lagt förslag i kulturutskottet om en sanningskommission kring statens agerande. Vi har även lyft frågan om repatriering av samiska föremål och kvarlevor.

Fru talman! I dagens betänkande finns det två andra förslag som vi ställer oss bakom. Det ena är en samisk språklag, och det andra är inrättandet av en samisk nationalscen.

Situationen för de samiska språken i Sverige är mycket allvarlig. Trots insatser för revitalisering under de senaste decennierna är de fem samiska språken nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska fortfarande klassade som hotade språk av Unesco, FN:s organisation för utbildning, vetenskap och språk.

Århundraden av assimileringspolitik har inneburit att många samer aldrig eller endast bristfälligt har fått lära sig sitt eget språk. Sametinget har ansvar för att leda det samiska språkarbetet, som sträcker sig över ett stort geografiskt område, inte sällan med samarbeten över landsgränserna inom Sápmi, detta samtidigt som Sametingets personella och ekonomiska resurser är starkt begränsade. Vidare kan jag nämna att det samiska biblioteket, som ska vara en resurs för hela landet, bara har en halvtidstjänst i dag.

Fru talman! Då de samiska språken under lång tid har varit och fortfarande är hotade och satta under stor press är behoven av olika typer av språkstödande, stärkande, rådgivande och informationshöjande insatser enorma såväl bland samer som i samhället i stort. Vänsterpartiet föreslog därför i sin budgetmotion i höstas en satsning på 30 miljoner kronor för 2022 i syfte att ge Sametinget mer resurser för att arbeta med språkfrågorna. Vi tänker att den satsningen också skulle kunna användas för att förstärka det samiska biblioteket.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk innehåller bestämmelser om förvaltningsområden och reglerar bland annat rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar. Samerna har även en särställning som urfolk, och vi tycker att det ska avspeglas i lagstiftningen när det gäller de samiska språken.

För att synliggöra och stärka Sametingets ansvar för det samiska språkarbetet som ett led i ökat självbestämmande för det samiska folket tycker vi att det behövs en särskild samisk språklag för att stärka det samiska folkets språkliga rättigheter utifrån Sveriges folkrättsliga åtaganden.

Fru talman! Avslutningsvis tycker jag att det är dags att vi går vidare i arbetet med att inrätta en samisk nationalscen. Ett utvecklingsarbete gjordes 2017–2020 för att utreda hur Giron Sámi Teáhter skulle kunna bli en nationalscen. Jag har förståelse för att det här arbetet fastnat någonstans under pandemin, men nu är det verkligen dags att damma av utredningen och se till att det blir verkstad.

Utskottet fick i höstas information direkt från teatern att de är beredda att köra igång. Därför blev jag väldigt förvånad över att det inte var fler partier som ställde sig bakom det här i dag, men jag hoppas att vi kan komma överens om det framöver.

Anf. 69 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 från Kristdemokraterna.

Det sägs att väven på väggen bakom mig består av 200 varianter av grått. När jag nu lyssnar på debatten handlar nästan allt om olika varianter på samma tema, alltså friheten i konsten, förutom det som vi nyss hörde om samernas situation.

Mitt anförande handlar en hel del om just friheten i konsten. Konsten är ett mervärde i livet. Det är också därför som det är viktigt att konstnärer och kulturskapare som skapar konstverk, musikstycken, dansverk och böcker som vi alla får glädje av ges drägliga livsvillkor och möjligheter att utöva sin konst utan att ekonomiskt behöva stå på ruinens brant.

Redan före pandemin hade många konstnärer svårt att klara sitt uppehälle. Åren 2020 och 2021 med pandemin har inneburit stora svårigheter för konstnärer och kulturskapare när många evenemang ställdes in, många konst- och konserthallar hölls stängda och allmänna sammankomster reglerades hårt.

Stödformer och försäkringsvillkor är inte heller anpassade efter konstnärernas speciella arbetsvillkor och livssituation. För att konstnärer och kulturskapare ska kunna nå en kulturell frihet och mångfald i Sverige måste dessa brister i systemet uppmärksammas och justeras.

Det är vackert att tala om konstnärlig frihet – att en kulturskapare åtnjuter friheten att använda sin tid till att skapa vad han eller hon vill och hur. Men jag måste säga att denna frihet för de allra flesta innebär en kamp för ekonomisk överlevnad – att helt enkelt klara vardagen. Det behövs politisk medvetenhet för att fatta beslut som ökar förutsättningarna för kulturskaparna att uppleva trygghet, i synnerhet eftersom konstnärernas arbetsmarknad skiljer sig från arbetsmarknaden för de allra flesta andra yrken. Om fast arbete är det vanliga på arbetsmarknaden i stort är arbeten inom kultursektorn oftast tillfälliga, och arbetslösheten är hög.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att det är viktigt att kulturpolitiken bidrar till goda grundvillkor för kultursektorn men att det också är viktigt att upprätthålla respekten för den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd till kulturen.

Myndigheten för kulturanalys överlämnade i juni förra året rapporten *Så fri är konsten*, som vi har hört från flera talare. Den handlar just om den politiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten. Särskilt fokus skulle ligga på tillämpningen av principen om armlängds avstånd inom verksamhetsstyrningen.

Jag har tagit upp detta tidigare, men jag tycker att det är så oerhört viktigt att jag vill nämna det igen. I rapporten *Så fri är konsten* slås det fast att delar av den statliga bidragsgivningen styrs och implementeras med negativ påverkan på den konstnärliga friheten, att principen om armlängds avstånd inte är möjlig att fullt ut tillämpa på regional och kommunal nivå samt att det på olika nivåer, främst regional, sker målstyrning som riskerar att påverka den konstnärliga friheten negativt.

Följande står i rapporten: Kulturanalys bedömer att det förekommer styrning som inte kan motiveras utifrån självständighetsmålet men inte heller utifrån de kulturpolitiska målen som helhet.

Det finns också en enkät om styrningens påverkan på konsten och kulturen som genomförts bland konstnärer och kulturskapare som sökt bidrag

och stöd från Kulturrådet, Konstnärsnämnden och Filminstitutet. Totalt 33 procent av de tillfrågade konstnärerna och kulturskaparna svarade att de någon gång har avstått från att söka bidrag på grund av bedömningskriterier som de upplevt står i konflikt med den konstnärliga friheten.

Vi hör själva att detta inte är konstnärlig frihet, utan det är kontroll. Låt oss då slå vakt om den konstnärliga friheten, även om det finns ett ekonomiskt bidrag för att underlätta det konstnärliga skapandet.

Inom Kristdemokraterna tror vi på möjligheten till privat sponsring och företagssponsring. Det gör det helt enkelt gynnsamt för företagarna att bidra. Samtidigt blir det en utmaning att behålla armlängds avstånd, så att påverkan blir sund och inte felaktig.

Jag konstaterar att det är ett fundament för en konstnärlig utövare att uppleva den konstnärliga friheten utan att någon tittar bakom axeln eller lyssnar i smyg för att påverka det som skapas. Jag tycker att det är så starkt att kulturskapare kan skapa precis vad de vill i frihet utan att någon kommer med pålagor. Det handlar om så mycket demokrati och så mycket som är gott för själen som kan påverka andra människor i god riktning.

Fru talman! Nu gäller det att få tillbaka personer in i kulturlivet igen – artister, scenarbetare, logistikere och alla tänkbara personer som har lämnat det som de tyckte så mycket om. Och inte minst gäller det att få tillbaka publiken. Vi har sett en tröghet. Men förhoppningsvis släpper den när det återigen blir naturligt att samlas. Längtan är stor, och behoven är många. Detta ska hanteras, och det är ett stort ansvar att vara kulturpolitiker i dessa omvälvande tider.

Till sist: Vi behöver ingjuta hopp i varandra och börja tro på en renässans för konstarterna och kulturskaparnas villkor. Som politiker har vi möjlighet att påverka läget och situationen, och det ska vi försöka göra på allra bästa sätt.

Jag vill tillägga att jag också stöder förslaget från kulturutskottets ordförande Christer Nylander om att regeringen ska bjuda in till samtal om den framtida kulturpolitiken. Dessa samtal skulle jag gärna vilja delta i för allas vårt bästa.

(Applåder)

Anf. 70 ANNA SIBINSKA (MP):

Fru talman! Kulturen tillhör det viktigaste vi har. Att fritt kunna skapa och ta del av konst, kultur, litteratur, film och mycket annat gör våra liv rikare. Vi vill se ett samhälle där människor och kulturyttringar möts, där människor är fria att tänka och tycka efter eget huvud – där tankar, visioner och olikheter respekteras och utgör en grogrund för kreativa tankar, nya idéer och initiativ.

Just i denna stund kan jag inte låta bli att tänka på att friheten som vi åtnjuter i vårt land är något som det ukrainska folket riskerar sina liv för att försvara. Författare tvingas byta pennan mot gevär, arkitekter bygger vägspärrar i stället för att rita hus och journalister arbetar ihärdigt för att skildra det som händer för omvärlden.

I denna mörka tid står vi eniga i vår solidaritet med Ukraina och det ukrainska folket. Jag vill rikta ett tack till vår kulturminister, som har talat om att Kulturdepartementets främsta fokus är att stötta kultur och medier i Ukraina. Bland annat har våra myndigheter en dialog med nationalmuseet i Kiev för att skydda kulturarvet och dess samlingar. Enligt uppgifter pågår

i dagsläget inga samarbeten mellan våra statliga kulturinstitutioner och det officiella Ryssland.

Låt oss återvända till frågan om kulturskaparnas villkor i vårt land.

Kulturen är inget utan dem som skapar och förmedlar konsten och kulturen. Det är i den fria kultursektorn som det uppstår konstnärliga innovationer som tänjer på gränserna, utvecklar konsten och skapar nya uttrycksformer. I förlängningen bidrar detta till forskning, innovation och bildning.

Den konstnärliga utvecklingen är beroende av att professionella konstnärer och kulturskapare har möjlighet att arbeta under rimliga villkor i hela landet. Det är förstås för de verksamma egen skull men också för att människor ska våga söka sig till yrket, så att vi får ett brett, levande och mångfasetterat kulturliv i hela landet.

För oss miljöpartister är det viktigt att de offentliga stöd- och ersättningsystemen utformas så att de bidrar till detta. De allra flesta yrkesverksamma är antingen frilansare eller kombinatorer. Kulturlivet måste i större utsträckning fungera som en trygg arbetsmarknad.

Jag är glad över att regeringen tillsatte en utredning där frågan om att anpassa sjukförsäkringen för frilansare ska ses över. Detta har varit en viktig fråga för mig och för Miljöpartiet. Det måste bli enklare för frilansande kulturskapare att få en sjukpenning där samtliga inkomster räknas in i SGI. Även frilansare ska ha möjlighet att bli föräldrar eller sjukskrivna.

Det är också viktigt att stärka stödet till kulturskapare med egen firma. Jag hoppas att den utredning om a-kassa som förbereds nu kan modernisera arbetslöshetsförsäkringen. De företagare som behöver lägga sina firmor vilande ska kunna vidta underhålls- och marknadsföringsåtgärder och åta sig enskilda uppdrag utan att förlora sin rätt till ersättning. Försäkringskassan och Skatteverket ska stärkas med särskild kompetens om konstnärers villkor.

Fru talman! Vi har tydligt sett att scenkonstallianserna under pandemin blivit alltmer betydelsefulla. De har kunnat verka för att öka frilansande scenkonstnärers sociala och ekonomiska trygghet, avlasta a-kassan, utveckla matchning och förmedling samt stimulera den konstnärliga utvecklingen. Det finns stora vinster att göra genom att ytterligare stärka stödet till allianserna.

Krisen för kulturen är inte över. Det kommer att ta flera år innan arbetsmarknaden har återhämtat sig efter pandemin. Därför är det rimligt att nya medel har investerats i årets budget för att stärka konstnärernas villkor som ett led i kulturens återstart och att 745 miljoner extra har avsatts för stimulansstöd till kulturområdet för att stärka kulturlivets internationalisering och förstärka det statliga stödet till de nationella minoritetsspråken och nationella minoriteters kultur.

För mig och för Miljöpartiet är urfolket samernas och övriga nationella minoriteters rättigheter en hjärtefråga. Vi har drivit på för en konsultationsordning, en sanningskommission och stora språksatsningar, vilket nu har blivit verklighet.

Det samiska språket och den samiska kulturen har på många platser i Sápmi helt eller delvis försvunnit. De samiska barnen drabbas hårt av att samhället inte klarar av att möta behoven av förskola och undervisning i och på samiska. Språkcenter för fler samiska språk behövs.

Ytterligare åtgärder för att revitalisera och stärka samiska språk i Sverige kan vara att ange minoritetsspråk som ett ämne i skollagen och införa

nya bestämmelser om undervisning i nationellt minoritetsspråk för alla de obligatoriska skolformerna samt för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det är viktigt att minoritetsspråken garanteras mer undervisningstid inom ramen för skoldagen. Sverige bör också utöka den tvåspråkiga undervisningen för samiska.

Utbildningsområdet kan dock inte ensamt trygga språkens överlevnad. Samiska kulturinstitutioner behöver en tryggare ekonomisk grund och en större självständighet. Fler behöver bidra till möjligheter att använda språken, och det allmänna måste tillhandahålla relevant och korrekt information om de språkliga rättigheter som gäller de nationella minoriteterna. Vi vill verka för fler samiska museer och kulturinstitutioner genom att stärka stödet till Sametinget.

Slutligen vill jag nämna att riksdagen för några veckor sedan fattade beslut om utökat krisstöd till kulturen, idrotten och evenemangssektorn med brett politiskt stöd. Det är glädjande att se att fler partier har insett att återstarten och återhämtningen kommer att ta tid. Nu behövs politisk ut hållighet.

Miljöpartiet kommer att fortsätta följa regeringens arbete med kulturens återstart och driva på för bland annat bättre ekonomiska och sociala villkor för kulturskapare. Vi måste råda bot på brister i de strukturer som konsten och kulturen är så beroende av för att kunna verka fritt.

Jag yrkar bifall till Miljöpartiets reservationer 4 och 17.

Anf. 71 LARS MEJERN LARSSON (S):

Fru talman! Alla tankar är i dag hos folket i Ukraina, men vårt arbete med de demokratiska processerna måste fortsätta.

Fru talman och alla andra som följer den här debatten! Vet ni vem Stefan Ferger är? Han äger Ljudmakaren i Säffle, som i dag tillhandahåller helhetslösningar med totalansvar för ljud, ljus och bild för konserter, omfattande turnéer med mera. Jag hade möjligheten att få följa Stefan en dag och se hans arbete samt även själv få bidra. Vi var i Borgvik utanför Grums, där Sven-Ingvars skulle sätta upp en konsert. Lät det bra? Det är en annan historia.

Känner ni till Liselotte Asbjörnsdotter? Hon är biblioteksansvarig på Grums bibliotek. Hon gav mig en inblick i vardagen på ett bibliotek. Att få en bok i handen är en speciell upplevelse. För många är detta det bästa sällskapet; det syntes inte minst under pandemin men också nu under den stora bokrean. På biblioteket fick jag lära mig allt om bokutlåning och mycket annat. Höjdpunkten var ändå när Liselotte hade högläsning för barnen och man kunde se deras ögon tindra.

Har ni hört om talas Ann-Sofie Pettersson? Hon är ordförande för Värmlands första och Sveriges största hembygdsgård, Ransäters hembygdsgård. Där har man uppfört Fredrik August Dahlgrens folkklustspel *Värmlänningarna* sedan premiären 1954. I strålande sol eller hållande regn har man i snart 70 år gjort detta vid midsommar på en amfiteater som med hjälp av ideell arbetskraft började byggas 1953.

Ni vet nog heller inte vem Vanja Persson är. Hon driver Munkfors Förenings- och Konferenscenter. Vi sågs förra måndagen, då jag gjorde ett besök och fick ta del av deras breda verksamhet, såsom disko och idrottsaktiviteter. Munkfors utan Vanja skulle vara som Tärnaby utan Stenmark eller Röda rummet utan Strindberg.

Detta är några av alla våra okända kulturarbetare som får konserter att blomstra, teatern att berika, böcker att spridas eller våra ungdomar att fångas upp i bra verksamheter. Utan dessa kulturbärare skulle åtminstone Värmland stå still. Och då har jag inte ens nämnt Ekshärad. Låt mig återkomma!

Fru talman! Jag yrkar avslag på samtliga reservationer och bifall till förslaget i utskottets betänkande. Jag skulle kort kunna hänvisa till en skylt som jag brukar sätta upp utanför dörren hemma när jag vill vara i fred: Arbete pågår. Det är mycket jobb som pågår vad gäller att stärka konstnärers villkor, och de motioner och reservationer vi behandlar i dag visar med all tydlighet att det behövs mer arbete på detta viktiga område.

Fru talman! Vi kan nog alla här i salen skriva under på att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefrihet som grund. Att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet är nog en självklarhet. Att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla vårt samhälles utveckling är vi nog också rörande överens om i kammaren.

Statens kulturråd har även i år fått i uppdrag av regeringen att verka för kulturens utveckling och tillgänglighet med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen genom att fördela och följa upp de statliga bidragen. I årets regleringsbrev framhålls särskilt att rådet ska värna den konstnärliga friheten och informera om konstnärers villkor.

Jag vill särskilt lyfta fram Konstnärsnämndens uppdrag: att främja konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap samt verka för konstnärlig utveckling. Jag vill också påminna er om att Konstnärsnämnden har till uppgift att dela ut statliga stipendier, bidrag och ersättningar för att främja konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap samt främja nyskapande kultur genom bidragsgivning. Gör då nämnden det? Det är ibland inte lätt för oss som lekmän att veta om myndigheten lever upp till sitt uppdrag, men jag känner mig trygg i att dess arbete följer riksdagens intentioner.

Fru talman! Som tidigare aktiv – och med min fackliga erfarenhet och bakgrund – kan jag konstatera att arbetsförhållandena för kulturarbetare behöver förbättras. Kulturen berör oss alla och är en del av vår vardag. Ett samhälle måste ha råd att stödja kulturarbetare. Kultur måste få kosta. Den berikar oss. Ett samhälle måste ge kulturarbetarna goda grundförutsättningar, möjligheter och villkor. Utan kulturskapare har vi ingen kultur, och utan konstnärer har vi ingen konst. Därför gläder det mig, i likhet med vad flera har uttryckt, att kulturutskottet och dess ledamöter är väl medvetna om behovet av förbättringar. Jag hoppas att detta håller i sig.

Förutom en ökad budgetram till verksamheten vill jag nämna MU-avtalet, som syftar till att skapa bättre förutsättningar för bild- och formkonstnärer att få betalt för arbete. Regeringen har aviserat att man ska ge Myndigheten för kulturanalys i uppdrag att följa upp efterlevnaden av avtalet och analysera om det har utvecklats en branschpraxis på området, vilket också kommer att gynna många kulturarbetare.

Jag vill också nämna Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen, som inrättades tidigare. Dessa allianser har inneburit ekonomiska förbättringar för frilansande utövare inom respektive område och utgör en bra metod för konstnärer på dessa områden, vilket också redan har uppmärksamats. I årets regleringsbrev för Statens kulturråd har vi tillfört allianserna 30 miljoner mer detta år än förra året. Det betyder att fler kulturarbe-

tare kan få ökad trygghet, vilket både regeringen och vi socialdemokrater arbetar för. Uppriktigt sagt, fru talman, tror jag att alla i den här kammaren håller med.

Fru talman! Jag har i tidigare debatter talat om möjligheten för James Bond att ratta sin MG utför Tossebergsklätten hemma i Fryksdalen. Detta kan nu bli möjligt, när vi är överens om att medel ska avsättas och att vårt vackra land och Värmland naturligtvis ska synas mer i framtida filmproduktioner. Filmbranschen utgör en central del av de kulturella och kreativa näringarna i Sverige och skapar positiva effekter för såväl regional utveckling som svensk konkurrenskraft.

Fru talman! Enligt statistik från Arbetsförmedlingen har var fjärde kulturskapare lämnat branschen under den här tiden. Coronavirusets framfart har gjort att många i kulturlivet helt enkelt inte kan livnära sig. En konsert går inte att genomföra utan till exempel en ljudtekniker. Därför är det positivt att utredningen *Konstnär – oavsett villkor?* nu bereds. Den tar upp frågor om utformningen av företagares trygghetssystem, då kulturskapare i stor utsträckning är just egenföretagare och är särskilt berörda av dessa frågor.

Fru talman! Snart är våren här. Vi önskar att alla i år får njuta av en fysisk Valborg, första maj och inte minst musiken. Men det kan inom en snar framtid bli svårt att avnjuta blåsmusik. Det är därför extra glädjande att Kulturrådet getts i uppdrag att i stället verka för att stimulera återväxten av blåsmusiker och att stärka blåsmusiken som konstart.

Till sist vill jag återkomma till mitt kära Ekshärad, som jag utlovade i min inledning. Det är inte bara jag som lyfter fram ”Eksär”, min hembygd. Även världsfotografen Pieter ten Hoopen har hittat till mitt lilla hörn av Värmland och Sverige. Bilderna på Värmlands museum talar för sig. Välkomna!

(Applåder)

Anf. 72 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Jag vill upprepa det som sas av föregående talare, Lars Mejern Larsson: Från det att man slår upp sina ögon på morgonen till det att man sluter dem för kvällen är tankarna hos våra bröder och systrar som kämpar för sin tillvaro och för sina liv i Ukraina. Men icke förty måste arbetet i den här kammaren fortsätta. Arbetet för den demokrati för vilken de kämpar måste fortsätta i det stora och i det lilla.

En av de allra viktigaste arenorna för demokratin är kulturen med alla dess beståndsdelar. Det betänkande som kulturutskottet har att debattera nu, *Konstarterna och kulturskaparnas villkor*, kan man kalla ett smörgåsbord av goda förslag. Vi är både eniga och oeniga, men i det stora hela tror jag att vi delar i alla fall den grundläggande uppfattningen om alla dessa beståndsdelars stora betydelse för vårt samhälle.

Fru talman! Betänkandet har som sagt rubriken *Konstarterna och kulturskaparnas villkor*. En konstare i sig själv tror jag var precis vad som presenterades här av Lars Mejern Larsson på hans fantastiskt vackra sjungande värmländska. Språk och dialekter – det är så oerhört viktigt att vi bevarar dem. Det hedrar verkligen Lars Mejern Larsson att han håller hela sitt anförande på denna fina dialekt. Språk och dialekter är så starkt förknippade med den bygd vi kommer från, med traditioner, berättelser och företeelser, och är så otroligt viktiga att bevara.

Fru talman! Jag kommer att koncentrera mig på den del av betänkandet som handlar om samiska språk och en samisk nationalscen.

Det är viktigt att bevara språk, med alla de variationer och specialuttryck som de har kopplat till sin bakgrund, och överföra dem mellan generationer.

Jag har tidigare nämnt här, fru talman, att jag själv precis som Vasiliki Tsouplaki har en bakgrund med en arbetskraftsinvandrande far. Min far kom från Ungern.

Från att ha talat flytande ungerska har jag under åren tyvärr tappat förståelsen av många ord och uttryck. Det innebär att jag har tappat en stor del av min själ och en stor del av en kultur, vilket smärtar mig eftersom det är en del av mig. Därför har jag stor förståelse för att vi måste slå vakt både om våra egna möjligheter att överföra språk och om det som är skyddat i lag, det vill säga våra minoriteter.

Fru talman! Moderaterna har under flera år motionerat om att det behövs fler än de två samiska språkcentrum som finns i dag i Östersund och Tärnaby. Precis som tidigare nämnts finns fem variationer: nordsamiska, sydsamiska, lulesamiska, umesamiska och pitesamiska. Det finns dessutom ett nordiskt samarbete i hela Sápmi, vilket inkluderar Norge och Finland.

Jag satt med i den senaste utredningen om minoritetsfrågor, och där slog vi verkligen vakt om och underströk språkens betydelse. Därför är det glädjande att regeringen till slut har hörsammat och förstått betydelsen av detta och gett Sametinget i uppdrag att utvidga antalet språkcentrum, något jag tror är väldigt viktigt för alla fem varianter.

Fru talman! Jag ska också säga några ord om en samisk nationalscen.

Ingen som har sett *Sameblod* kan vara oberörd. Detsamma gäller den som läst *Ednan*, som nu kommer ut som film. Det finns ett stort behov av förlåtelse mellan icke-samer och samer.

Men det finns fler perspektiv, och därför är ett erkännande och ett inrättande av en samisk nationalscen så viktigt. Det handlar om att lyfta fram inte bara oförrätterna utan även den fantastiska rikedom i samisk sång och dans och i legenderna och berättelserna knutna till marken, naturen och djuren. Det är berikande och magiska traditioner i vårt land som vi behöver sprida mer kunskap om.

Fru talman! I dag finns Riksteatern och Kungliga Dramatiska teatern som bland annat har till uppgift att nå ut i landet med sina olika föreställningar. Det borde en samisk nationalscen också ha möjlighet att göra med tanke på den rika samiska traditionen.

Jag är glad att Vänsterpartiet har anslutit sig till vår motion, och jag hoppas att man får tummen ur på Rosenbad så att vi när vi står här nästa gång kan gå till beslut.

(Applåder)

I detta anförande instämde John E Weinerhall och Ann-Britt Åsebol (båda M).

Anf. 73 JOHN E WEINERHALL (M):

Fru talman! Svensk film har haft det tufft både före och under pandemin, även om det nu efter pandemin syns ljusglimtar.

Trots riksdagens tillkännagivande från 2016 har regeringen inte tillsatt någon bred filmutredning sedan den rödgröna regeringen i en DN-debatt med dåvarande kulturminister Alice Bah Kuhnke förstatligade filmpolitiken.

I Statskontorets analys *Från filmavtal till statlig filmpolitik* från 2019 framkommer att branschrådets roll behöver tydliggöras och att det kan finnas skäl att använda ett annat bedömningssystem och att utveckla filmstatistiken.

Råden är ett samarbetsforum för filmbranschen och närliggande aktörer, och bedömningssystemen ligger till grund för vilka produktioner som ska få stöd av Filminstitutet. Men den statistik som i dag samlas in är inte tillräcklig och ändamålsenlig eftersom Filminstitutet inte har rätt att samla in ett heltäckande underlag. Bland annat detta behöver utredas.

Tidigare i debatten har det pratats om produktionsincitament för film, och det är välkommet att ett sådant förslag nu läggs på riksdagens bord eftersom vi har väntat i sex år sedan riksdagens tillkännagivande.

Det är en stor konkurrensnackdel för svensk film att flertalet länder i vår geografiska närhet har dessa incitament, vilket drar kapital och kompetens ut ur Sverige.

Men nu har regeringen, till sist, föreslagit att produktionsincitament ska införas. I budgetpropositionen för i år avsätts 100 miljoner kronor, men någon form eller modell för incitamenten är inte presenterad.

Vi moderater har som förslag i betänkandet att vi hellre ser en modell med skattereduktion.

Visst vore det roligt att få en Bondproduktion till Sverige, som Lars Mejern Larsson var inne på, men han borde nog överväga Moderaternas filmpolitik i stället. De sju sekunder som Bondfilmen utspelar sig i Norge kostade nämligen 47 miljoner norska kronor, vilket motsvarar halva den svenska produktionsincitamentsbudgeten.

Vi moderater har också föreslagit dubbelt så mycket pengar till produktionsincitament.

Min kollega Magnus redogjorde förtjänstfullt för konstens frihet, och detta har också bäring på film. Filminstitutets mål och styrning har ju påverkat svensk filmpolitik och även innehållet i svenska filmproduktioner. Som min kollega var inne på är det skrämmande att höra att många filmare och regissörer känner sig tvingade att påverka innehållet i sina filmer för att få ta del av medlen.

För ett tag sedan intervjuades kulturministern i Svenska Dagbladet, och hon liknade då kulturpolitiken vid en tavla. Politiken ska sätta ramarna, men det som finns på duken ska politiken inte in och pilla i. Det håller jag helt med om. Problemet är bara att när man sätter dessa ramar kan de bli ganska snäva, och då finns det inte så mycket plats på duken.

Jag skulle snarare vilja använda mig av Peter Wolodarskis ord i Dagens Nyheter om att kulturen inte ska vara en hårt ansad bonsai utan en vildväxande trädgård. Detta tycker jag att vi alla kan samlas kring. Låt oss värna den frihet kulturen ska ha och på riktigt hålla armlängds avstånd från kulturen och inte minst det konstnärliga innehållet.

Låt mig till sist ta upp något som är avgörande för att få en stark biokultur i Sverige, nämligen biomomsen. Vi moderater var väldigt kritiska till att biomomsen höjdes från 6 till 25 procent. Vi har därför ett förslag i betänkandet om att harmonisera kulturmommsen till 6 procent.

I övrigt instämmer jag i mina kollegors tidigare anföranden och i Magnus Stuarts yrkande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Annicka Engblom och Ann-Britt Åsebol (båda M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 13 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse

Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2021/22: MJU19

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse (COM(2021) 706) föredrogs.

Anf. 74 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Denna debatt handlar om ett ärende som EU beslutar om, och jag vill i dessa dagar betona hur viktigt EU är för freden och vår samhällshållning mot Putin.

Vi måste stå upp för EU. Vi har de senaste åren sett ett EU-motstånd växa i Sverige. Framför allt har det varit en nationalism kopplad till skogspolitiken.

Klimatpolitiken är en av EU:s viktiga uppgifter. När klimatförhandlingarna gick av stapeln i Glasgow företrädde Sverige av EU. Sverige står bakom den grundläggande klimatpolitiken i EU, och en prioriterad fråga där är att stoppa avskogningen och att göra det snabbt. Nu finns ett förslag till en lag som ska möjliggöra detta.

Miljöpartiet delar inte utskottets och regeringens bedömning om tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i det förslag som debatteras här i kammaren i dag.

Miljöpartiet anser att regeringen och riksdagen ska välkomna lagförslaget och att EU ska kunna vara med och bidra till att avskogningen av regnskogar stoppas. Även om regeringen uttrycker vissa farhågor om brist på tydliga definitioner finns det ingen anledning att misstolka förslagets syfte så grovt att man tror att det är ett stort hinder för svenskt skogsbruk.

Ska vaga argument om svenskt skogsbruk få stå mot skyddet av regnskogarna?

Nu förekommer inte avskogning i Sverige. Regeringen själv brukar hävda att skogsbruket är hållbart, även om Miljöpartiet anser att det krävs mer för att skydda biologisk mångfald, klimatanpassa och utveckla mer hyggesfria skogsbruksmetoder i framtiden. Vi kan inte riktigt förstå regeringens politisering av detta subsidiaritetsärende.

Prot. 2021/22:77
2 mars

*Konstarterna och
kulturskaparnas villkor*

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till förordning
om utsläppande på
unionens marknad och
export från unionen av
vissa råvaror och pro-
dukter som är förknip-
pade med avskogning
och skogsförstörelse*

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till förordning
om utsläppande på
unionens marknad och
export från unionen av
vissa råvaror och pro-
dukter som är förknip-
pade med avskogning
och skogsförstörelse*

Regeringen borde inte anse att skogsbruk som anses uppfylla svensk skogsvårdslag är ett problem i sammanhanget. Det är bara om regeringen antar att skogsbruket ska bryta mot rimliga regler för hållbarhet eller miljöregler i miljöbalken som det skulle finnas anledning att tro att definitioner om hållbar avverkning eller skogsdegradering skulle kunna bli ett problem för svenskt skogsbruk. Vi hoppas verkligen inte att den svenska regeringen utgår från att det är lagbrott som ska definiera svenskt skogsbruk.

Regeringen och majoriteten i utskottet poängterar särskilt att det i kommissionens förslag finns definitioner som ”hållbar avverkning” och ”skogsförstörelse”, vilket inkluderar en inriktning att ”stora kalavverkningar minimeras”. Dessa exempel använder man som intäkt för slutsatsen att förslaget inriktning i dess nuvarande utformning kommer att medföra en detaljreglering av nationellt skogsbruk som inte är förenlig med subsidiaritetsprincipen.

I debatten om kommissionens förslag i dag bortser de partier som nu vill att Sverige ska lämna ett motiverat yttrande till kommissionen från en central punkt. Kommissionens förslag är ingen slutpunkt för behandlingen av förslaget. Det är inget färdigt lagförslag. Regeringen har all möjlighet att i förhandlingar i rådet påverka de exakta skrivningarna.

Däremot riskerar Sveriges agerande att allvarligt undergräva möjligheterna i EU att faktiskt göra något konkret åt problemen med regnskogs-skövling. Om alla medlemsländer skulle agera som Sverige i detta läge skulle det undergräva möjligheterna att få en effektiv lagstiftning på plats – snabbt – som kan bidra till en reell lösning på ett akut problem.

Det är också av vikt att hanteringen sker skyndsamt därför att tidsfaktorn spelar roll här. Vi vet alla att världen inte har många år på sig att vända de parallella kriserna – klimatkrisen och naturkrisen. Och världens rika länder har ett särskilt ansvar att agera snabbt, resolut och samlat. Låt oss använda kraften i EU-ländernas samarbete på ett mer konstruktivt sätt.

Fru talman! Kommissionens förslag till förordning gäller verksamhetsutövare eller handlare som tillgängliggör kakao, kaffe, palmolja, soja, trä och nötkött med flera produkter som i stor utsträckning påverkar situationen med avskogning. Förslaget innebär att dessa produkter ska regleras så att de inte kommer till EU:s inre marknad eller exporteras från unionen. Vi i EU ska inte bidra till utarmning av regnskogar eller avskogning.

Det finns och har funnits en bred diskussion om dessa frågor i EU-sammanhang i över tio år. Det finns en stor uppslutning från många olika företag, organisationer och medborgare kring att vi måste intensifiera arbetet för att stoppa skövlingen av regnskogarna.

Vi hade hellre sett en diskussion här i riksdagen som handlar om att utvidga lagförslaget. Rättvis klimatomställning måste innebära att urfolk respekteras och att småbrukares hållbara brukande värnas. Det gäller särskilt småskaliga ekologiska kaffe- och kakaobönder. Trädjordbruk borde utvecklas som en klimatåtgärd och finnas med på ett tydligt sätt.

Miljöpartiet anser också att reglerna borde gälla andra biotoper än regnskog, till exempel savanner och stäpper. Det finns många olika naturmiljöer som hotas av plantagedrift när det gäller till exempel jordbruksprodukter.

Kommissionens målsättning med förslaget är lovvärd och borde välkomnas. Det är också tydligt att det behövs ett förstärkt arbete på EU-nivå för att vi ska komma till rätta med problemen. Det här är inget som Sverige har förmåga att klara på egen hand.

Det är av avgörande betydelse för klimatet att avskogning och utarmning av skogar minskas, och här har EU både en stor möjlighet och ett stort ansvar att göra allt i sin makt för att minska den klimat- och miljöpåverkan som EU:s konsumtion och produktion orsakar. På så sätt kan de globala utsläppen av växthusgaser minska, och även förlusten av biologisk mångfald. IPCC-rapporten, som presenterades i måndags, visar tydligt på de samband som finns mellan klimat och skydd av natur.

EU:s klimatpolitik måste omfatta alla samhällssektorer: industrin, transporterna, jordbruket och skogsbruket med flera. Detta är något som vi borde bejaka, inte förkasta. Det är inte konstigt om EU:s klimatpolitik påverkar svenskt skogsbruk. EU:s klimatpolitik ska påverka svenskt skogsbruk. Den ska påverka hela samhället.

Det är självklart att om vi ställer krav på omvärlden måste vi själva leva upp till motsvarande krav. Det är inte så svårt att motivera att om vi är med och räddar regnskogarna får vi samtidigt se till att de svenska skogsföretagen lever upp till den miljölagstiftning som vi har haft i Sverige i decennier.

EU och vi som lever i Europa är medansvariga för den avskogning som pågår i världens regnskogar, och för att ha en reell möjlighet att påverka utvecklingen på global nivå måste EU:s produktion av motsvarande produkter ha hög trovärdighet. EU kan inte be någon annan att agera om man själv inte gör det. Därför är det nödvändigt att föregå med gott exempel och arbeta systematiskt med frågorna. Det måste finnas en samverkan och en tydlig, gemensam riktning mellan EU-nivån och den nationella nivån.

Regeringens arbete och det arbete vi gör här i riksdagen bör i EU-samarbetet helhjärtat inriktas på att framställa konkreta synpunkter och verkligen bidra med kompetens och kunskap så att detaljerna i de regelverk som utformas blir väldigt bra i stället för att Sverige intar en position där man vill avfärda den förordning som faktiskt kan rädda regnskogarna.

Fru talman! Vi vet vilken oerhört stor betydelse EU har. Låt oss samverka i EU för att nå resultat för freden, klimatet och demokratin.

Jag yrkar bifall till Miljöpartiets reservation.

Anf. 75 ISAK FROM (S):

Fru talman! Att vi engagerar oss i EU-frågorna och i större utsträckning lämnar motiverade yttranden tycker vi är ytterst rimligt. Det kanske också är vår skyldighet – vi har ju tagit ställning till medlemskapet i Europeiska unionen på vissa premisser, där några frågor är gemensamma men andra frågor tillhör det nationella självbestämmandet.

I just det här fallet har vi konstaterat att det finns skäl att ifrågasätta en del av förslaget till förordning. Sedan kan vi väldigt tydligt ta ställning för åtgärder för att minska avskogning och olaglig verksamhet, liksom åtgärder gällande handel på den europeiska marknaden. Men när det gäller det förslag som nu ligger på bordet menar vi att det är väldigt otydligt om det inte riskerar att gå in på flera områden med nationellt självbestämmande. Det menar vi i så fall strider mot subsidiaritetsprincipen. Nu är ju det här

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till förordning
om utsläppande på
unionens marknad av
export från unionen av
vissa råvaror och pro-
dukter som är förknip-
pade med avskogning
och skogsförstörelse*

ärendet inte klart, och därför är det ytterst rimligt att lämna ett motiverat yttrande.

När det gäller just import anser vi att fattigdomsbekämpning och livsmedelsförsörjning i tredjeland måste beaktas. Fattigare länders tillgång till EU:s inre marknad ska inte i onödan begränsas. Det är viktigt att småbrukarnas förutsättningar beaktas, att vi kan säkerställa deras långsiktiga inköpsrelationer och att detta inkluderas i den handel vi har med dessa länder.

Precis som Miljöpartiet lyfte fram vill vi också ta upp betydelsen av trädjordbruk, där träd alltså odlas i kombination med jordbruk och på samma mark. Det ökar produktiviteten, säkerställer biomassa, säkerställer livsmedelsförsörjning, återställer jordarna och tillhandahåller ekosystemtjänster.

Det är rimligt att vi i den här frågan också lyfter in att vi behöver rikta biståndet. Vi behöver nyttja EU:s partnerskap, program och finansiella verktyg för att stärka småskaliga bönders möjlighet att uppfylla EU:s hållbarhetskrav. Det är rimligt att vi säkerställer återbeskogning på avskogade ytor, så att det går att leva på och bruka de yorna långsiktigt hållbart.

Jag har själv besökt We Effects agroforestry-verksamheter i Tanzania, Kenya, Rwanda och Palestina. Jag har med egna ögon sett hur dessa projekt har gett kvinnor verktyg att försörja inte bara sig själva utan även sina familjer och hela byar samtidigt som man säkerställer att jorderosionen inte utökas och att de bidrar till en hållbar export. Jag tycker att det är onödigt att bygga ny byråkrati för att de ska kunna säkerställa sitt fortsatta leverne. Detta kommer vi och Sveriges regering att fortsätta driva.

När det kommer till det nationella självbestämmandet finns det flera frågor som vi menar lika mycket gäller vårt självbestämmande som Kenyas, Tanzanias och Rwandas självbestämmande. Vi värnar WTO:s handelsregelverk. Vi kan känna oro och i dagsläget fundera på om man inte borde kasta ut till exempel Ryssland ur WTO:s handelssystem helt och hållet. Vi kan se att Brasilien och Kina inte följer regelverket och att det behöver tas krafttag på flera olika områden.

Detta i kombination med att vi har ett hållbart jord- och skogsbruk i Sverige, som producerar många produkter som vi vill fortsätta kunna exportera, gör att vi anser att den delen ligger på det nationella självbestämmandet. Vi har ett nationellt ansvar att säkerställa att vi inte avskogar våra egna skogar – något vi har skött i över hundra år – och då måste vi också ge andra länder förtroendet att sköta det. Vi vill inte i onödan bygga på EU:s byråkrati på det området.

Därmed yrkar jag bifall till miljö- och jordbruksutskottets förslag i utlåtandet MJU19 *Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse.*

Anf. 76 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag är mycket glad att en socialdemokrat här i Sveriges riksdag nämner småbrukare och trädjordbruk, alltså agroforestry. Som vi har kämpat för att Socialdemokraterna ska se småjordbrukarna, trädjordbruk och annat i den jordbrukspolitik vi har här i Sverige! Jag hoppas att vi ska få se detta framöver. Det har funnits en viss brist där, kan jag säga.

Jag har en fråga till Isak From gällande den nya förordning vi nu diskuterar och hur man ska hantera den från svensk sida. I subsidiaritetsprövningen säger man nej med hänsyn just till det svenska skogsbruket. Anser Isak From att man kan frikoppla skogssektorn från klimatpolitiken i EU generellt? Gäller det också andra direktiv och förordningar? Jag tänker till exempel på RED II – tänker Socialdemokraterna resonera likadant där?

Anf. 77 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Maria Gardfjell!

Precis som jag inledde mitt anförande med tycker jag att det finns skäl för riksdag och regering att engagera sig mer i EU-frågorna. Vi har på ett antal områden som berör svenskt skogsbruk och jordbruk samt svensk export sett att EU vill ta över i frågor som faktiskt ligger på den nationella nivån och som vi har kommit överens om ligger inom det nationella självbestämmandet.

Att vi har en gemensam miljö- och klimatpolitik i EU där vi sätter upp gemensamma mål som nationerna har att följa är en sak. Det är inte jämförbart, och det bör inte läggas in i EU:s kompetens att EU ska bygga upp en ny, stor byråkrati som ska styra svenskt skogsbruk. Det är en principfråga, och i den frågan tänker vi engagera oss mer.

Anf. 78 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Det råder inget tvivel om att EU har ansvar för klimatpolitiken. Det råder inget tvivel om att EU också ansvarar för frågor som rör biologisk mångfald. Inom de här politikområdena finns det en politik som påverkar hela samhället – alla samhällssektorer, även skogsbruket. Hur skulle det se ut om skogsbruket fick frisedel från att över huvud taget bry sig om klimatpolitiken? Skulle vi då klara av att nå Parisavtalen? Tveksamt!

I det här fallet handlar förordningen om en möjlighet att rädda världens regnskogar. Om jag hörde rätt tycker Isak From att vi ska engagera oss mer i att stoppa den här typen av förordningar, som faktiskt skulle kunna rädda världens regnskogar, med hänsyn till att vi vill exploatera svenskt skogsbruk och utveckla det i en mer miljövidrig riktning.

Anf. 79 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag tror att vi i Sverige är ganska eniga om att skogen är av stor betydelse för att nå klimatmålen. En växande skog binder koldioxid. Sedan kan vi nyttja den till att producera klimatsmarta produkter. Vi kan bygga hus, göra biobränslen av restprodukterna och fortsätta att göra papper och kartong av gallringsvirket.

Jag tror att vi ser det här i Sverige. Vi har sett under väldigt lång tid vilken stor möjlighet svenskt skogsbruk har att faktiskt bidra i klimatomställningen. Det vill vi säkerställa. Vi tycker att det här är onödigt, och vi tycker att EU är inne och klampar på det nationella självbestämmandet. Precis som jag sa i mitt anförande riskerar den här prövningen att minska småbönders möjligheter att försörja sig själva.

Vi behöver prata betydligt mycket mer om beskogning. Sedan kommer inte Bolsonaros Brasilien att göra som EU vill eller som Sverige vill över huvud taget. Han stöttar ju dessutom Putin, vilket bara belyser frågan ännu mer. Där behövs det nog helt andra incitament.

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till förordning
om utsläppande på
unionens marknad och
export från unionen av
vissa råvaror och pro-
dukter som är förknip-
pade med avskogning
och skogsförstörelse*

För vår del är vi helt på det klara med var frågan bör hanteras. Frågan om svenskt skogsbruk hanteras bäst i Sverige.

Anf. 80 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Först av allt vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Det här är en subsidiaritetsprövning av ett ärende som jag inte tänker läsa upp namnet på, för det är så långt. Vi har tillsammans en majoritet i utskottet för förslaget som är likställt med vad regeringen tycker: Det här är ett förslag som inskränker på subsidiaritetsprincipen. Det inskränker det svenska självbestämmandet över skogen. Därför är det bra att en majoritet har landat som vi har gjort.

Det är inte det att vi inte tycker att frågan om global avskogning är en viktig fråga; det finns jättestora sådana bekymmer runt om i världen. Men detta förslag, precis som väldigt många andra förslag som kommer just nu från EU kopplade till skogen, är någon form av skogssocialism, som vi inte kan stå bakom från Moderaternas sida. Man vill gå in och inskränka brukanderätt, bestämmanderätt och äganderätt. Man vill detaljstyra hur enskilda skogsägare ska bedriva sitt skogsbruk. Det kan vi aldrig acceptera, fru talman.

I dokumentet finns uttryck som avskogningsfri, skogsförstörelse och diverse andra ord. Det är ord som rätt hanterade kan vara jätteviktiga i sammanhanget. Men fel hanterade på EU-nivå av till exempel EU-kommissionärer och kommissionen i stort kan de få helt motsatt effekt, särskilt när de är kopplade till det nationella självbestämmandet.

När vi hade miljökommissionären från EU, Sinkevičius, på besök berättade vi hur svenskt skogsbruk går till. Skogsnäringen själva berättade hur svenskt skogsbruk går till. De förklarade riksskogstaxeringen och hur vi under lång, lång tid i Sverige har jobbat med ett hållbart brukande av privatägda skogar och bolagsskogar. Kommissionären säger då helt framt: Det här tror inte jag på.

Då är det klart att när den här typen av uttryck – avskogningsfri, skogsförstörelse och hållbar avverkning – tolkas på EU-kommissionsnivå kan det få helt motsatt effekt mot vad vi tycker och tänker om dem. Därför är det viktigt att markera att detta är något som i vissa delar strider mot subsidiaritetsprincipen.

I fördraget om Europeiska unionen finns ingen rättslig grund för en gemensam skogspolitik. Så är det absolut. Däremot finns klimatpolitik och miljöpolitik, där vi ska ha ett större och viktigare samarbete. Men det får inte leda till att vi ned på skogsägarnivå börjar detaljstyra, komma med pekpinna och säga hur vi ska bruka våra svenska familjeskogar, som vi har brukat på ett förståndigt sätt i generationer.

Därför är det viktigt, fru talman, att vi, precis som Isak From från Socialdemokraterna framförde här tidigare, markerar att det är en styrka när vi kan enas och skicka detta tillbaka till EU, till kommission, råd och parlament: I Sverige vill vi inte att ni ska köra med oss, för vi har en lång och viktig historia om hur vi bäst brukar de svenska skogarna. Vi vill vara en del i och hjälpa till i klimatarbetet, och det gör vi absolut bäst genom att bruka skogen.

Anf. 81 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag måste få ställa en fråga till John Widegren om några saker som framkom i hans anförande.

Miljökommissionären Virginijus Sinkevičius var i Sverige och träffade oss i miljö- och jordbruksutskottet. Jag skulle vilja säga att det som John Widegren påstår att Sinkevičius sa inte sas vid det möte som vi hade med honom i utskottet. Kommissionären lyssnade på oss när vi pratade om hur svenskt skogsbruk fungerar och var också väldigt intresserad av att höra med oss hur vi tyckte att de enskilda skogsägarna faktiskt kan hanteras bättre av EU. Behövs mer stöd? Behövs en utveckling på området? Han visade ett stort intresse för det som sas i miljö- och jordbruksutskottet och här i riksdagen.

John Widegren påstår att det som EU gör är skogssocialism. Han påstår också att när det handlar om klimatpolitik och miljöpolitik är det EU:s ansvar, men det får inte påverka svenskt skogsbruk.

Min fråga till John Widegren är: Hur kan det komma sig att Moderaterna godkänner EU:s inriktning att arbeta mot avskogning när ärenden om klimatpolitiken hanteras i andra utskott, till exempel utrikesutskottet, men inte godkänner den i miljö- och jordbruksutskottet?

Anf. 82 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Tack för frågorna! När det gäller miljökommissionären Sinkevičius sa han inte detta på utskottsmötet, utan det var vad han uttalande till skogsnäringen när han träffade dem efter mötet. Jag sa just i mitt anförande att både politiken och skogsnäringen hade träffat honom.

Att Miljöpartiet är så positiva till det här förstår jag, för Miljöpartiet är alltid positiva när det kommer till att inskränka ägande och brukande. Det har vi lärt oss nu. När det gäller den melodi som hörs från EU och kommissionen just nu och som handlar om att man vill gå in och detaljstyra och påverka hur vi brukar våra svenska skogar hejar Miljöpartiet på. För det är precis vad Miljöpartiet vill göra; man vill in och stöka i brukanderätt och äganderätt.

Jag är helt medveten om att skogen blir en viktig del i EU:s klimatarbete. Det är de facto så. Men vi vill inte ha pekpinnar om hur vi bäst brukar skogen här i Sverige, för det vet vi bäst här i Sverige. Det finns otroligt många exempel i EU på länder som inte alls vet hur man brukar skogen på ett hållbart och långsiktigt sätt. Därför vill jag återigen trycka på vikten av att vi själva får bestämma hur vi brukar och detaljstyr vårt skogsbruk.

Avskogning är en jätteviktig fråga globalt, men det är ju inte så att hela detta ärende handlar om huruvida vi ställer oss för eller emot avskogningen och vikten av att jobba aktivt i EU med det. Det här är en subsidiaritetsprövning, där vi anser att vissa delar är inne och petar i det svenska självbestämmandet. Den globala avskogningen är ett allvarligt problem, och det är vi Moderater beredda att jobba med på alla nivåer.

Anf. 83 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Förordningen handlar om jordbruksprodukter. Den handlar om soja, nötkött, kaffe, kakao och många olika typer av produkter som vi importerar till EU från andra länder. Produktionen av de här produkterna bidrar mycket starkt – allra starkast – till avskogningen. Förordningen

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till förordning
om utsläppande på
unionens marknad och
export från unionen av
vissa råvaror och pro-
dukter som är förknip-
pade med avskogning
och skogsförstörelse*

handlar också om delar som rör den tidigare timmerförordningen. Därför har man slagit ihop det till en helhet.

Men varför har inte Moderaterna varit tydliga med att de delar som rör jordbruksproduktion inte borde vara ett problem för Sverige?

Anf. 84 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Detta är som sagt en subsidiaritetsprövning där vi har ansett att vissa delar bryter mot subsidiaritetsprincipen, precis som vi lyfter fram i utskottets ställningstagande. Detta är ett ärende som det kommer att jobbas vidare med, och vi kommer såklart att få ta ställning till det och grota ned oss djupare i detalj i det vartefter.

När det kommer till jordbruksprodukter och annat i avskogningsområden måste det finnas en balans. Jag tyckte att Isak From lyfte fram det väldigt väl i sitt replikskifte tidigare. Det går inte att enkom säga att det här och det här är rätt men det här är fel när det kommer till avskogning och eventuell jordbruksmark. Vi kan ju också i Sverige ha exempel där vi väljer att ta ned vissa skogspartier för att bruka marken som jordbruksmark. Hur ska man då ställa sig till den? Det är en väldigt intressant fråga.

Jag tror att vi får anledning att återkomma till detta ärende vartefter. I dag var det subsidiaritetsprövningen som vi diskuterade. Jag står som sagt bakom utskottets ställningstagande.

Anf. 85 MATS NORDBERG (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets förslag om en subsidiaritetsprövning av delar av ett förslag från EU-kommissionen. Det handlar om att begränsa försäljningen av råvaror och produkter som kan förknippas med avskogning och utarmning av världens skogar.

Bakgrunden är att skogar försvinner i oroande takt i många delar av världen. En del av virket exporteras, och skogarna ersätts ofta med odlingar vars produkter också ibland exporteras. Det pågår därför en rörelse internationellt sedan många år för att se till att produkter som saluförs inte kommer från eller leder till avskogning. Oljepalmsprodukter är ett känt exempel. Vi stöder i princip den rörelsen.

När nu EU-kommissionen tar initiativ för att hindra att skogar försvinner eller inte sköts uthålligt och inkluderar även Europas skogar i detta gör man det på ett sätt som oroar, för det ökar möjligheterna att detaljstyra medlemsstaternas skogsbruk och belägga det med betungande och onödigt byråkrati. Vi har sett samma tendenser i flera år nu, och i tilltagande skala, trots att skogsbruk är medlemsländernas kompetens och inte EU:s. Vi anser att detta är allvarligt och onödigt.

Europas skogar utvecklas sedan lång tid i positiv riktning. I motsats till många områden på jorden ökar skogsarealen mycket snabbt inom EU. Omkring 11 miljoner hektar har tillkommit bara mellan 1990 och 2010, mest på grund av naturlig utbredning av skogar efter att betesbruket minskat men även på grund av medvetna insatser.

Samtidigt som skogsarealen ökar tas virket till vara alltmer råvarueffektivt. Vi gör alltså mer nyttiga produkter av mindre virke. Sverige och Finland har varit ledande i denna omställning och fortsätter att vara det.

Sveriges kraftigt minskade oljeförbrukning de senaste 50 åren beror visserligen främst på den snabba utbyggnaden av kärnkraften runt 1980 men i nästan lika hög grad på kraftigt ökad användning av biobränslen från skogsindustrin.

Enligt OECD:s internationellt vedertagna sätt att räkna var Sveriges koldioxidutsläpp 2019 lika med 4,19 ton koldioxidekvivalenter per capita. Världsgenomsnittet är högre, 4,93 ton. Tysklands är mer än dubbelt så stort, 8,52 ton. Inom EU är det egentligen bara Lettland som ligger lika lågt som Sverige. Även Lettland har en välutvecklad skogsindustri och använder mycket skogsbränsle.

Ändå har EU-kommissionen i sin taxonomi för hållbara produkter i det längsta försökt begränsa användningen av skogsbaserade bränslen. Med stöd av samma taxonomi för hållbara produkter försöker kommissionen även klassa svenskt skogsbruk som icke hållbart.

Vi vill från Sverigedemokraterna upprepa vad vi ofta sagt: Svenskt skogsbruk är sett till ekonomi, ekologi och sociala frågor ett av världens, om inte världens, mest hållbara. Dessutom blir det faktiskt hela tiden bättre.

Inom området LULUCF erbjöd denna riksdag häromåret EU-kommissionen mycket generösa referensvärden för hur mycket kol netto svenska skogar ska suga upp. Nu vill EU-kommissionen på eget initiativ öka kravet på svenska skogars nettoupptag mer än för andra länder, så kraftigt att det riskerar att leda till en minskning av svenska avverkningar med mer än 15 procent. Konsekvenserna för svensk landsbygd skulle bli oacceptabla. Dessutom skulle följden bli ett betydande minskat intresse av att investera i att Sverige ska fortsätta att leda utvecklingen av nya biobaserade produkter som kan ersätta fossilbaserade.

EU-kommissionen har vidare under 2021 lagt fram ett förslag till ny skogsstrategi för EU. Förslaget frångår självsvåldigt principerna för hur en sådan strategi ska tas fram i samverkan med medlemsländerna. Detta har påtalats flera gånger av ledande skogsländer inom EU, men vi ser väldigt få tecken på att kommissionen tar till sig protesterna.

Den 5 juli skrev Österrikes skogsminister ett klagobrev till EU-kommissionen om detta, underskrivet av elva skogsländer, inklusive Finland. Men Sverige skrev inte på. Sverigedemokraterna ville skapa ett utskottsinitiativ för att Sverige åtminstone i efterhand skulle instämma till fullo i brevet, men detta förslag fick inte majoritet i utskottet. Vi anser att regeringen hittills inte har agerat tillräckligt starkt för att försvara våra nationella intressen vad gäller skogsfrågor.

Skogssektorn är inte bara en av våra viktigaste industrinäringar utan också den industrinäring som har störst betydelse för vår landsbygd. Därtill kommer att skogsbruket ju längre upp i landet man kommer spelar en allt viktigare roll för det kombinerade jord- och skogsbruket och dess ekonomi. Det är det som håller våra åkrar, ängar och gårdar öppna som vackra bygder mitt i de skogar som annars täcker nästan hela vårt land. Jordbrukens ekonomi behöver förstärkas för att öka vår självförsörjningsgrad på livsmedel men också för biodiversiteten.

Om och om igen dyker formuleringar från EU-kommissionen upp i olika sammanhang riktade mot det nordiska skogsbruket, som att inte använda plantering av träd som huvudsakligt sätt att förnya skog eller att övergå till så kallat kontinuitetsskogsbruk. Men med de trädslag som helt

Subsidiaritetstest av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse

dominerar i Norden, fru talman, har vi vid det här laget en mycket lång erfarenhet av vad som fungerar väl och vad som inte gör det under våra förhållanden.

Kontinuitetsskogsbruket var till och med förbjudet ett tag, därför att det under lång tid hade visat sig utarma våra skogar. Det är tillåtet i dag, men det vore en onödig omväg till att öka biodiversiteten i svenska skogar att gå tillbaka till kontinuitetsskogsbruk över någon större del av vår skogsmark. Genom att i stället i högre grad lämna representanter för den förra generationen träd nås mycket bättre resultat snabbare.

Fru talman! EU-kommissionen betar sig inte neutralt i skogsfrågor och respekterar varken medlemsländernas rätt att själva besluta om sitt skogsbruk eller ens deras egna kunskaper och erfarenheter. Detta visar tydligt hur viktigt det är att skogsskötsel även i framtiden hålls som en nationell fråga inom EU.

Vad gäller det förslag som EU-kommissionen nu lämnat handlar det alltså om att be om en subsidiaritetsprövning i vissa delar. Man talar om avskogning och om utarmning av skogar.

Beträffande utarmning av skogar – jag tror att det på sina håll också har översatts med ”förstörelse” – saknas en definition. Det är inte svårt att se, utifrån vad EU-kommissionen har gjort tidigare, att EU-kommissionen skulle kunna komma att skapa definitioner som innebär att när ett givet skogsparti avverkas anses det utarmat biologiskt, och produkter därifrån skulle sedan inte få säljas. Detta skulle vara ett absurt betraktelsesätt och omöjliggöra vår skogsskötsel och skogsindustri. Det viktigaste är att livsmiljöerna över ett större område inte minskar.

Gentemot EU är Sverige ansvarigt för att se till att de arter som lever i våra skogar också fortsätter att göra det. Vi klarar det bra i dag, och vi behöver inga nya byråkratiska pålagor för att klara det ännu bättre i framtiden. Därför måste inte bara förslaget som nu ligger på bordet utan också kommande liknande förslag från EU-kommissionen som kan användas mot vårt skogsbruk skickas tillbaka med en tydlig not om att de bryter mot subsidiaritetsprincipen – gärna i samverkan med andra skogsländer, inte minst de nordiska och baltiska.

Vi konstaterar att kommissionen nu åter skapar en öppning för att inom ramen för en mycket behjärtansvärd ansträngning, i detta fall att minska avskogningen i fattiga länder, samtidigt ge sig nya verktyg för att styra och byråkratisera hur EU:s medlemsländers skogsägare ska sköta sin skog. Det kan vi inte acceptera.

Om bara uttrycket avskogning lämnas kvar i kommissionens förslag, om avskogning tydligt definieras som att skog avverkas utan att föryngras tillräckligt och därmed övergår i annan markanvändning, eller tyvärr ingen markanvändning, samt om EU:s medlemsländer med nationell statistik får sköta detta gentemot EU och rapportera om hur det ser ut i respektive länder år från år, då skulle vi från Sverigedemokraternas sida kunna acceptera ett förslag till förordning. Men detta är bara början.

Låt mig avslutningsvis säga att vi lever i en tid när enighet inom EU är viktigare än någonsin. För att EU:s länder ska ha en möjlighet att komma igenom den här svåra perioden tillsammans är det nödvändigt att EU-kommissionen börjar respektera maktdelningen bättre mellan medlemsstaternas nivå och den gemensamma på ett helt annat sätt än den visat hittills i skogs- och bioenergifrågor.

En EU-samverkan som nonchalerar medlemsstaternas erfarenheter och kunskaper har inte förutsättningar att lösa de problem vi står inför. Därför anser vi att det är viktigt att säkerställa att det här förslaget omarbetas så att det inte tillåts leda till ökad styrning och byråkratisering av vårt skogsbruk.

Anf. 86 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! I dag debatterar vi subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse.

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i utlåtandet.

Skogen blir alldeles för polariserad, vilket är något jag brukar återkomma till och kommer att göra även i dag. I tv-programmet *Svenska nyheter* i fredags lyfte programledaren Kristoffer problematiken gällande artskyddet och talade om att man antingen ska rädda alla kråkor eller utrota alla kråkor, och sedan utbrast han: Kan vi inte bara ha det som vanligt i skogsfrågorna!

Fru talman! Det är en ambition som vi i Liberalerna strävar efter. Kan vi inte bara få ha det som vanligt?

Syftet med förslaget är att minimera EU:s bidrag till avskogning och utarmning av skogar över världen. Vi pratar självklart om virke i världen, i tredjeländ, men vi pratar även om kakao, kaffe, palmolja och soja. Sådana produkter har vi inte i Sverige. Det är inte den problematiken man vill åt.

Självklart ska Sverige ha hållbara avverkningar, verka för ett mer varierat skogsbruk och minimera stora kalavverkningar. Men det här är någonting som vi ska klara av på nationell nivå. Varför? Jo, därför att vi har en väldigt bra skogsvårdslag som är anpassad till vår typ av skog. Vi kan lösa och arbeta för de här frågorna på ett mycket gott sätt i Sverige.

Det skulle kunna uppstå problematik, fru talman, med att vi i dag har åkrar som en gång planterades igen. Vi har många igenplanterade åkrar i Småland. En dag kanske vi vill öppna de åkrarna igen, men det står ju skog på dem, så det skulle innebära avskogning om vi behöver mer produktiv jordbruksmark i Småland. I de här tiderna, då vi behöver höja vår livsmedelsberedskap och inte sänka den, måste vi ha det i bakhuvudet.

Vi har även en stor bostadsbrist i vårt land, och frågan kommer upp om var vi ska bygga nya bostadsområden. Många kommuner är inte villiga att bygga på jordbruksmark, vilket är bra, men då behöver vi avskoga för att kunna bygga många bostäder. Också där kan det bli problem.

Vi har ett väldigt gott exempel i Habo hemma i Jönköpings län. Där avskogade man ett område för bostadsbyggande, men man byggde inte bostäder där, utan man flyttade åkerjorden till den avskogade marken och byggde en ny åker där och kunde bygga bostäder där det tidigare var åker. Man gjorde ett byte. Men hur blir det då om vi inte får avskoga vår mark?

Vi behöver även binda mer kol i marken, och även där kan det dyka upp problem när vi vill återväta.

Vi har absolut skyddsvärda skogar som ska bevaras. Vi har våra fjällnära skogar. Vi har vårt Amazonas som vi ska ta hand om. Men jag tror att vi är kloka om vi hanterar de här frågorna nationellt. Därför behöver vi skicka en tydlig signal tillbaka till kommissionen. Det handlar inte om att

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till förordning
om utsläppande på
unionens marknad och
export från unionen av
vissa råvaror och pro-
dukter som är förknip-
pade med avskogning
och skogsförstörelse*

de ska kasta det här förslaget i papperskorgen, inte alls. Det är ett oerhört bra förslag som gör att vi kan påverka hela vår produktion i världen och specifikt i tredjeland där stor avskogning är ett reellt problem. Det är inte det vi pratar om i dag, utan vi pratar om det svenska skogsbruket som är en nationell angelägenhet.

Vi behöver putta på kommissionen här mot att justera sitt förslag och uppmana dem att tänka lite längre och göra skillnad på regnskog och en liten planterad åker i Småland. Syftet med förslaget är att minimera EU:s bidrag till avskogning och utarmning av skogar i länder där det verkligen är akut. När det gäller Sverige vill jag uttrycka: Kan vi inte bara få ha det som vanligt?

Anf. 87 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jakob Olofsgård säger: Kan vi inte bara ha det som vanligt? Då tänker jag att det som har varit vanligt alldeles för länge är att regnskogarna utarmas, avverkas och avskogas. Det har varit vanligt. Jag vill inte, och Miljöpartiet vill inte, att det ska vara som vanligt. Vi vill ha förändring och förbättring.

Att vi måste sluta avverka regnskogarna är inte bara för att vi tycker att det är fint med regnskogsarter, djur och växter, utan det här är en av de mest avgörande frågorna för klimatet. Det kom också IPCC med i sin rapport nyligen, alltså att skydd av skogar mot avskogning är en oerhört viktig sak.

Kan man inte bara ha det som vanligt? Jag vill fråga Jakob Olofsgård: Är det möjligt med business as usual om vi ska klara klimatkrisen? Är det möjligt att inte påverka svenskt skogsbruk alls om vi ska klara klimatpolitikens mål?

Anf. 88 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Maria Gardfjell, för frågan!

Jag vill tydliggöra vad debatten i dag handlar om. Den handlar inte om regnskogarna primärt, utan den handlar om de svenska skogarna. Svaret är självklart att våra svenska skogar är en del av klimatet och påverkar detta.

Jag greppar inte riktigt frågeställningen, för jag tyckte att jag var tydlig i mitt anförande med att vi måste skilja på de här två sakerna. Den ena är att vi i Sverige har ett skogsbruk och en skogsvårdslag som jag tror att ledamoten också tycker är väldigt bra och god – delar av den i alla fall, hoppas jag – som vi behöver jobba med och säkert kan förbättra i mångt och mycket och därmed göra gott för klimatet i Sverige. Den andra är att den här frågan handlar om att man vill rikta sig till tredjeland när det gäller produkterna som tillverkas där och det som vi importerar till vårt land.

Det är det som det här handlar om och inte om våra småländska igenväxta åkrar som vi kan behöva öppna igen för att producera mer mat till vårt land.

Anf. 89 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Först vill jag ändå hävda att om man i dag avverkar en granskog som planterades på en åker på 50-talet för att göra ett trädjordbruk, nya betesmarker eller liknande skulle det inte betraktas som avskogning över huvud taget. Men det kan ju vara en fråga att sätta sig in i lite mer.

Jag skulle vilja säga att om vi ska kräva av andra länder att de ska leva upp till krav som vi vill se i EU måste vi naturligtvis själva kunna leva upp till de kraven. Det handlar om rim och reson i handel och politik i världen. Vi kan inte ställa högre krav på andra än de vi själva lever upp till.

Samtidigt kan man fråga sig om inte vi i Sverige tror att vi ska kunna leva upp till krav om att inte ägna oss åt storskalig avskogning och om att bedriva hållbart skogsbruk. Tror vi inte att vi kan anpassa våra skogsvårdslagar och regler så att vi kan klara av att sköta vårt skogsbruk på ett sätt som är rimligt och jämförbart med de krav vi ställer på Brasilien och andra länder om att inte skövla sina regnskogar?

Anf. 90 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett återuppreparande av samma fråga!

Vi har bra möjligheter att jobba och arbeta med skogen i vårt land. Vi är inte i samma situation som när det gäller regnskogarna.

Att jag uttrycker mig som att vi bara skulle vilja ha det som vanligt igen har nog mycket att göra med den polarisering som Miljöpartiet har varit med och skapat. Man har under den här mandatperioden och mandatperioden före skapat en osäkerhet i skogsfrågorna, vilket har lett till den här polariseringen. Av just den anledningen, att Miljöpartiet är en del av den polarisering vi ser i just skogsfrågorna och som vi inte önskar, använder jag det uttrycket. Det är därför vi liberaler nu är i en väldigt smal mitt, och det blåser väldigt i den skogen just nu. Men vi är tydliga med att vi inte vill ha mer polarisering i frågan, utan vi vill sunt kunna resonera tillsammans.

Anf. 91 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Jag har hastigt och lustigt blivit inkastad i debatten i stället för min kollega Magnus Oscarsson. Jag har dessutom suttit ute i kammarfoajén i ett digitalt möte med Miljömålsberedningen och har därför inte hört vad som har sagts i debatten.

Det här handlar om en subsidiaritetsprövning. EU-fördraget är väldigt tydligt; det innehåller ingenting om våra skogar. Alltså ska EU inte hålla på och bry sig om och detaljreglera när det gäller våra skogar. Skogen är nationell kompetens och ska så vara.

Den detaljreglering som vi noterar att EU gång på gång försöker implementera måste vi stoppa. Därmed har vi varit väldigt tydliga gentemot regeringen. Varenda gång vi har överläggning om skogsfrågor vill vi få in ståndpunkten att skogen är nationell kompetens. Vi vill ha in det varenda gång, för att verkligen ha hängslan och livrem. Vi har nämligen sett att regeringen inte alltid har levererat. Vi har noterat att regeringen har uteblivit från möten med likasinnade skogsländer inom EU. Vi har också noterat att man har låtit bli att skriva under brev som likasinnade länder inom EU har skrivit. Det gör mig lite bekymrad. Därför måste vi markera.

Fru talman! Som jag sa i en debatt före jul är avskogning verkligen inget problem i svensk kontext. Vårt stora problem på landsbygden är att den håller på och växer igen. Det är vår utmaning.

Det här gäller som sagt en subsidiaritetsprövning. Det är det som vi ska diskutera. Vi står bakom att vi ska lämna ett motiverat yttrande, eftersom det här är att gå för långt. Det är inte förenligt med subsidiaritetsprincipen.

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till förordning
om utsläppande på
unionens marknad och
export från unionen av
vissa råvaror och pro-
dukter som är förknip-
pade med avskogning
och skogsförstörelse*

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till förordning
om utsläppande på
unionens marknad och
export från unionen av
vissa råvaror och pro-
dukter som är förknip-
pade med avskogning
och skogsförstörelse*

Anf. 92 PETER HELANDER (C):

Fru talman! Jag yrkar bifall till miljö- och jordbruksutskottets förslag i utlåtandet.

Normalt skulle vi kanske inte ens ha en debatt om det här ämnet. Men det är ändå ett viktigt ämne att diskutera. Det beror på att många av oss anser att kommissionen tar sig för stora friheter gentemot den svenska skogspolitiken och sättet på vilket vi sköter vår skog. Vi har sett att det under hösten har kommit och att det kommer att komma ett stort antal förslag som gäller vår skogspolitik.

Alla håller med om att skogspolitiken är en nationell angelägenhet. Men kommissionen och EU går omvägen via klimatpolitiken för att påverka svensk skogspolitik. Det är det som är problemet.

Man skulle kunna tänka sig att det är bra att ha en gemensam syn på hur vi ska sköta skogen. Problemet är att vi inte har en gemensam skog. Skogen ser inte likadan ut i Europa. Den ser inte likadan ut i Italien, Spanien, Tyskland eller Frankrike som den gör i Sverige och Finland. 70 procent av Sveriges markyta är skog. Kommissionären som handlägger de här frågorna kommer från ett land där man har 17 procent skog. Borde inte den kommissionären först se till att hans eget land återskapar skogarna innan han kräver att vi i Sverige inte ska få bruka våra skogar?

På hundra år har vi fördubblat skogen i Sverige. Vilket annat land har gjort det? Vi har bra koll. Vi har skogstaxering på våra skogar, vi sköter våra skogar och vi återplanterar.

Just det här förslaget handlar om avskogning. Jag tror inte att någon av oss här i kammaren tycker att det är fel att stoppa avskogningen i Sydamerika och Sydostasien. Men visa av erfarenhet när det gäller hur kommissionen tolkar sina egna förslag är vi många som tror att det här kommer att bli ett slag mot svenskt skogsbruk.

Kanske inte i den här texten men i andra texter som gäller avskogning kan vi läsa att man kommer att lägga energi på att vi inte ska få avverka skogen på det sätt som vi gör i dag. Det är klart att kalavverkning påverkar skogen. Ingen säger att den inte gör det. Men man måste se till helheten, se det i ett hundraårsperspektiv och se på det på landskapsnivå.

Vi avverkar mindre än 1 procent av den svenska skogen per år. Vi som vistas i skogen ser också att det inte är kalhyggen överallt. Kalhyggerna i Sverige ligger generellt sett på 4–5 hektar. Det kan vara svårt att veta hur stort 4–5 hektar är. Det är mindre än Kungsträdgården. Sedan säger till exempel Sveaskog att de har enstaka avverkningar uppe i Norrland på 20 hektar. Men det är inte den bilden som målas upp. Det målas upp en bild av att vi i Sverige också kalhugger våra skogar, vilket inte är sant.

Vilka tolkningar som går igenom kommer att få stor betydelse för det svenska skogsbruket framöver. Ingen av oss tycker som sagt att det är märkligt att vi stoppar avverkning av regnskogarna eller åtminstone kräver att man återförskogar regnskogarna. Men det har ingenting med svenskt skogsbruk att göra.

Anf. 93 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Peter Helander säger att kommissionen går omvägen över klimatpolitiken för att komma åt Sveriges skogar, eller något liknande.

I själva verket är arbetet med avskogning en viktig del i klimatpolitiken. I Glasgow lovade över 100 länder att stoppa avskogningen före 2030. EU finns med i den gruppen. Många av EU:s medlemsländer, däribland Sverige, har också skrivit under det avtal som slöts vid klimattoppmötet i Glasgow.

Om jag känner Centerpartiet rätt är det ett parti som ändå står relativt nära Miljöpartiet när det kommer till vikten av att uppnå det vi kommit överens om i Parisavtalet och i fråga om klimatmålen. Menar Peter Helander på allvar att klimatpolitiken i EU och globalt inte på något sätt får påverka svenskt skogsbruk?

Anf. 94 PETER HELANDER (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Gardfjell, för frågan! Jag svarar nej. Problemet är att kommissionen har gått vilse i hur man bäst tar hand om klimatet. Vi använder vår skog för att ersätta fossila produkter och processer. Varför tar kommissionen inte hänsyn till det? Om man ska ta klimathotet på allvar måste man ha ett helhetsperspektiv och se vad hela outputen är.

Att Sverige och EU inte står bakom avskogning i Sydamerika och Sydostasien är en självklarhet. Men i Sverige har vi inget problem med avskogning. Vi återplanterar och sköter våra skogar, och vi har dubbelt så mycket skog i dag som för hundra år sedan. Jag kan hålla med ledamoten Gardfjell om att det är viktigt att vi klarar av Parisavtalet. Men här tar kommissionen inte hänsyn till alla parametrar, och jag tycker att det är otroligt synd att man inte gör det. Man glömmer bort den ena delen när det gäller att bekämpa klimathotet.

Jag vet inte riktigt vad det beror på, men kommissionen har ett beslutsunderlag. När jag har talat med WWF, vilket även ledamoten Gardfjell gjort, har de sagt att de inte driver sin politiska kampanj i Sverige längre, utan de driver den på EU-nivå. Det är så de kan komma åt Sveriges skogs politik. Det här säger WWF öppet till mig. De har stor makt och kan säkert påverka kommissionen.

En annan sak handlar om hur Sverige rapporterar hur mycket skog vi skyddar. Ledamoten Gardfjell och jag har ofta pratat om att Sverige inte rapporterar på samma sätt som andra EU-länder. Om vi gjorde det skulle vi gå från att skydda minst skog i EU till att kanske skydda mest. Denna parameter har kommissionen inte tagit till sig. När vi har träffat kommissionärerna har vi märkt att de inte förstår detta.

Anf. 95 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Peter Helander säger att vi inte har någon avskogning i Sverige och att vi i Sverige inte har de problem som finns i regnskogarna. Vad en förordning som denna säger, som ju är ett slags due diligence-princip, är att de krav som vi ställer på till exempel Brasilien om att de inte får avskoga regnskogarna ska vi själva också leva upp till.

Men om vi inte har problem med avskogning eller allvarliga deforestation, som anges här, undrar jag varför det är ett problem för Sverige. Varför kan inte Centerpartiet säga att man inte ska överdriva hur regelverket kommer att påverka Sverige? Hur kan det komma sig att Centerpartiet hävdar att vi måste säga nej till detta med hänvisning till svenskt skogsbruk om vi nu inte har dessa problem? Jag får inte denna matematik att gå ihop, fru talman.

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens
förslag till förordning
om utsläppande på
unionens marknad och
export från unionen av
vissa råvaror och pro-
dukter som är förknip-
pade med avskogning
och skogsförstörelse*

Subsidiaritetstest av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse

Jag tycker att det här med svenskt skogsbruk börjar likna överdriven nationalism. Vi är ett land i EU. Vi måste leva upp till EU:s klimat- och miljölagstiftning. Vi måste på ett seriöst sätt lyfta fram kunskap och synpunkter för att förbättra lagstiftningen i EU. Men om man står här och bara säger nej kommer det bara att leda till att andra länder definierar åt oss hur lagstiftningen ska se ut. Det blir inte bättre, fru talman.

Anf. 96 PETER HELANDER (C) replik:

Fru talman! Tack för synpunkterna, ledamoten Gardfjell!

Jag hävdar att EU gör fel. Om vi ska bekämpa klimathotet måste vi se det här som en helhet. Ledamoten Gardfjell vet precis som jag att EU har synpunkter på hur vi i Sverige brukar vår skog. Det kommer att innebära en begränsning. Det gäller inte bara detta förslag, utan det blir konsekvensen av många andra förslag där de har synpunkter på hur vi ska bruka vår skog. Det gör att vi inte kan använda skogen för att bekämpa klimathotet. EU missar hela poängen.

Andra länder ska inte bestämma det här. Visst kan man sätta nivåer, men man ska inte detaljreglera på det sätt som EU nu gör. Att detaljreglera länderna är EU mästare på. Vi kan inte ha det så.

När Skogsstyrelsen för ett tag sedan höll sin årskonferens för skogsprogrammet talade en tjänsteman om att hela EU måste ha samma ordning. Han var från Portugal. Jag förstår att han har en annan syn på skogen. Det går inte att jämföra skogen i Portugal med skogen i Sverige och Finland. Vi kan inte ha en gemensam detaljreglering som styr över alla länder. Om vi ska reglera detta måste det göras på ett övergripande plan, och länderna själva måste få sköta den egna skogspolitiken.

Anf. 97 MATS NORDBERG (SD):

Fru talman! Jag ber om ursäkt, men jag glömde att yrka bifall till utskottets förslag. Jag vill gärna göra det eftersom det var så stor enighet bakom förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 17.)

Subsidiaritetstest av direktivförslaget om bättre arbetsvillkor för plattformarbete

§ 14 Subsidiaritetstest av direktivförslaget om bättre arbetsvillkor för plattformarbete

Arbetsmarknadsutskottets utlåtande 2021/22:AU16

Subsidiaritetstest av direktivförslaget om bättre arbetsvillkor för plattformarbete (COM(2021) 762) föredrogs.

Anf. 98 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Samhällen genomgår förändringar, och det gör sannerligen hela vårt samhälle dessa dagar. Även arbetsmarknaden är föränderlig och har så alltid varit, men nu sker det i allt snabbare takt på grund av digitaliseringen. Vi har en helt annan arbetsmarknad i dag än för både 10 och

20 år sedan. Det är positivt att samhällen utvecklas, och Europa måste vara med i den utvecklingen och inte stå utanför.

Förändring av arbetsmarknaden får såklart sociala och arbetsrättsliga konsekvenser och utmaningar, och det förslag vi i dag diskuterar handlar om kommissionens förslag till direktiv som ska reglera plattformarbete. Rättare sagt gör vi i dag en subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag.

Kommissionen radar i sin argumentation upp ett antal saker som man menar talar för att detta är förenligt med subsidiaritetsprincipen, till exempel att plattformstjänsterna rör sig över nationsgränserna och att vissa plattformar ägnar sig åt otillbörliga affärsmetoder. Det är förvisso korrekt, men det betyder inte per automatik att det är mest lämpligt med lagstiftning på EU-nivå. Det är partierna i Sveriges riksdag i stort sett överens om.

Det finns många goda saker med EU. Det har vi verkligen sett de senaste dagarna. Det har med all önskvärd tydlighet visat sig. Jag är stolt över att EU har visat upp en sådan stark enighet och så tydligt fördömt Rysslands agerande.

Att ha en gemensam inre marknad med sjysta spelregler och sund konkurrens är också självklara EU-gemenskaper. Men det betyder inte att lagstiftningen behöver eller ska vara gemensam på alla områden. Låt mig upprepa en sak som Moderaterna sagt otaliga gånger i denna kammare. Vår uppfattning är att arbetsmarknadspolitiken främst ska bestämmas nationellt, i många fall till och med lokalt.

Jag kan, fru talman, inte låta bli att ändå påminna om de risker som Moderaterna såg med den sociala pelaren. Om jag får vara övertydlig: Detta är ytterligare ett förslag som är sprunget ur den sociala pelaren. De farhågor vi hade kallade statsminister Stefan Löfven dimridåer, men de har nu slagit in. Moderaterna kommer att fortsätta värna den svenska modellen.

Vi har som sagt en arbetsmarknad i förändring, men EU:s alla medlemsstater har också olika arbetsmarknadsmodeller, vilket skapar olika behov. Moderaterna anser att det är varje medlemsstat som är mest lämpad att besluta vilka regler som är mest lämpliga för den medlemsstatens arbetsmarknad. Vi ser annars en risk för att företag och arbetstillfällen snarare flyttar utanför EU än skapas inom EU.

Vi ser också stor risk att direktivet kommer att försvåra för företag att driva sina företag och erbjuda tjänster eftersom det här skulle innebära en orimlig administrativ börda. Förslaget strider i sin helhet alltså mot både subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen.

Fru talman! Kommissionens förslag är ytterligare ett i raden av förslag på arbetsmarknadsområdet som hotar vår svenska arbetsmarknadsmodell, och vi har särskilt pekat ut artikel 4 i förslaget som i princip ogiltigförklarar det svenska arbetstagarbegreppet. Detta har vi varnat för även i andra direktiv som vi har haft att hantera här i kammaren.

Sammanfattningsvis, fru talman, har riksdagen gång på gång anført i motiverade yttranden att det är av yttersta vikt att EU respekterar medlemsstaternas nationella kompetens och i stället fokuserar på att vi får ett EU som fungerar på de områden där EU gör sig bäst.

Jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 99 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till den gemensamma reservationen i betänkandet.

Fru talman! Sverigedemokraterna delar den oro för förslaget som flera andra partier har. Det är en oro som vi även delar med arbetsmarknadens parter.

Arbetsmarknadsfrågor är oftast kopplade till varje medlemsstats arbetsrättsliga traditioner och bör då ha en utgångspunkt i nationell lagstiftning och praxis. För Sverigedemokraterna är arbetsmarknadspolitik en nationell fråga och definitivt ingenting som ska styras från Bryssel.

Vi har gång på gång i denna kammare påpekat de negativa konsekvenserna för Sverige och vår svenska modell när EU sjösätter sina direktiv och motsätter sig medlemsstaternas nationella kompetens i arbetsmarknadsfrågor.

Fru talman! Sverigedemokraterna ser positivt på den tekniska utvecklingen som skapar nya jobb och tjänster via digitala plattformar. Det är något som är en del av utvecklingen på den alltmer digitaliserade arbetsmarknaden. Det är en utveckling som även Sverige måste anpassa sig till men då via vår egen modell. Det arbete som nu pågår är en del av den reformerade arbetsmarknadspolitik som parterna förhandlat fram efter en lång process och som snart hamnar på riksdagens bord.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att det är av yttersta vikt att EU respekterar varje medlemsstats nationella kompetens. När EU överträder den gränsen, vilket numera är mer regel än undantag, undergräver det förtroendet för kommissionen samt sammanhållningen mellan EU:s medlemsländer, något som på sikt kan bli förödande.

Arbetsmarknadspolitik är en nationell fråga. Vi kommer även i fortsättningen att motsätta oss de initiativ från EU som vi anser vara ett hot mot den svenska arbetsmarknadsmodellen som har tjänat oss så väl i så många år.

Anf. 100 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Jag är stolt över det EU vi nu ser. När Putin provocerat invaderar Ukraina raseras också den världsordning som vi vant oss vid. Strukturerna som möjliggjort att vi fått leva i fred och frihet har slagits sönder. Då kliver EU fram och visar ett imponerande ledarskap. Det är ett ledarskap baserat på enighet och beslutsamhet.

Med detta sagt känns det lite futtigt att i dag tala om arbetsvillkor för plattformarbete. Det är inte för att arbetsvillkor är något oviktigt utan för att det direktiv vi debatterar är ännu ett exempel på en arbetsmarknadsfråga som inte borde uppta EU:s tid. Den borde inte regleras på EU-nivå över huvud taget.

Plattformsekonomin innebär nya jobb och tillväxt. De sociala utmaningar som följer kräver naturligtvis också nya lösningar på arbetsmarknaden. Medlemsstaterna borde i stället utifrån sina vitt skilda förutsättningar och situationer få bestämma hur det regleras.

Såväl möjligheterna som utmaningarna med plattformsekonomin ser väldigt annorlunda ut i Sverige jämfört med exempelvis i Portugal. Redan detta faktum gör kommissionens försök att reglera lagstiftningen i hela EU dömt att misslyckas.

Fru talman! En centralistisk lagstiftning riskerar att slå fel mot ett så snabbväxande och oenhetligt område som plattformsekonomin. Det rymmer redan i dag allt från de matbud som ses i gatubilden till experter inom exempelvis kodning. Det säger sig självt att ett direktiv som ska reglera bägge dessa grupper av plattformsarbetare riskerar att bli stelbent och hämma tillväxt och europeisk konkurrenskraft.

Till saken hör också att de mest högproduktiva expertuppdragen inom plattformsekonomin utmärks av att de kan utföras precis var som helst. Om medlemsstaterna inte har möjlighet att snabbt kunna svara på de tekniska utmaningar som uppstår riskerar utvecklingen att stanna av. Det kan i sin tur innebära att arbetstillfällen flyttar utanför EU.

Inom EU har vi absolut mycket att lära av varandra på området. Men precis som vi tydliggör i vår reservation motsätter vi oss fler bindande direktiv som förstör fungerande arbetsmarknadsmodeller.

Vi har de senaste åren sett en rad initiativ från EU-kommissionen som direkt hotar den svenska modellen. I det aktuella direktivförslaget ser vi detta mycket tydligt, inte minst i artikel 4 som innebär att det svenska arbetstagarbegreppet ska tas över mer av EU-rätten.

Hela förslaget vilar på denna anställningspresumtion, och förslaget är i grunden feltänkt. Om förslaget antas kommer det att få långtgående konsekvenser för hela gigekonomin.

Subsidiaritet innebär att beslut ska fattas på lägsta möjliga ändamålsenliga nivå. I detta fall är det inte EU-nivån. Jag yrkar därmed bifall till reservationen.

Anf. 101 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Vi har under de senaste dagarna sett hur viktigt det är att vi är samspelta och agerar väl i vårt medlemskap i EU. Jag är precis som flera talare stolt över det vi har lyckats åstadkomma inom vår EU-gemenskap och vårt medlemskap under den kris som vi nu är mitt inne i.

Vi har att ta ställning till subsidiaritetsprövningen. Den digitala plattformsekonomin växer snabbt. I dag bedömer man att ungefär 28 miljoner inom EU arbetar i det som kallas digitala plattformar. År 2025 förväntas det ha stigit till 43 miljoner. Enligt kommissionen bedömer man att cirka 5 ½ miljon av de som arbetar av de här 43 miljonerna successivt och av de 28 miljonerna i dag är felaktigt bedömda som egenföretagare. Det innebär att den här frågan är viktig att kunna hantera.

Det vi nu har att ta ställning till är frågan om detta hanteras på lägsta nivå. Det som ska vara när det handlar om anställningsförhållanden är minimilöner och om det finns sådana, kollektiva förhandlingar, reglering av arbetstid, hälsoskydd, betald semester, skydd mot arbetsolyckor och arbetslöshet, sjukpenningförmåner och avgiftsfinansierad ålderspension. Det är villkor som många av dem som i dag är anställda på den svenska arbetsmarknaden ser som självklara. Men så är inte fallet när det gäller dem som är inom plattformarbete.

Vi tycker för vår del att det är viktigt att man tittar över den här frågan. Men vi är inte nöjda med det förslag som har kommit fram när det gäller hanteringen av detta. När det gäller subsidiaritetsprincipen ska en åtgärd vidtas på EU-nivå endast om den inte själv kan hanteras av medlemsstaterna.

Vi tycker från utskottets sida att anställningspresumtionen är den fråga som inte är förenlig med kommissionens ambition i den här delen. Vårt förslag från utskottet är att vi avger ett motiverat yttrande om att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen när det gäller frågan om anställningspresumtion.

Fru talman! Med de orden vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 102 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Den 15 september röstade Europaparlamentet om ett förslag på att kräva stärkta rättigheter för arbetare inom plattformsekonomin. Gigföretagen har under de senaste åren kritiserats hårt för dåliga villkor och låga löner, och de bygger ofta på upplägg där risker och omkostnader som arbetsgivaren vanligtvis ansvarar för överförs på arbetarna. Det förslag som presenterades i Europaparlamentet var tänkt att råda bot på de problemen, med krav på bland annat att arbetare vid gigföretag ska betraktas som anställda tills motsatsen har bevisats samt på ökad transparens kring de algoritmer företagen använder för att styra arbetet.

Förslaget antogs med bred majoritet. Hela 74 procent av ledamöterna röstade för att människor som jobbar för digitala plattformar ska omfattas av samma rättigheter som dem med traditionella anställningar.

Fru talman! Sverige sticker dock ut från mängden. Bara 9 av de 21 svenska ledamöterna röstade för ökade rättigheter för gig- och plattformsarbetare. Detta innebär att Sverige kan skryta med den tveksamma bedriften att ha det lägsta stödet i hela EU för stärkta rättigheter bland gigarbetare.

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet anslöt sig till den breda majoritet som röstade ja till förslaget. Representerarna från Centern, KD, Liberalerna och Moderaterna avstod från att rösta. SD sa blankt nej till förslaget.

En välvillig tolkning är att de fem partiernas ställningstagande kan motiveras med att de gärna vill värna den svenska modellen mot överstatligt inflytande. Det är dock tydligt att den svenska modellen är otillräcklig för att bemöta den framväxande gigekonomin. Faktum är att de falska egenanställningarna som gigföretagen använder sig av sätter den svenska modellen helt ur spel.

Vi har en skev maktbalans på arbetsmarknaden som riskerar att sprida gigekonomin till ännu fler branscher. När företagen inser att det finns kryphål kring exempelvis anställningsformer som kan utnyttjas uppstår en kapplöpning mot botten på arbetsmarknaden. Om inte de kryphålen täpps till finns det en risk för att de mest hänsynslösa arbetsgivarna får fullständigt fritt spelrum. I praktiken är det på dessa arbetsgivares sida som de borgerliga partierna ställer sig när de vägrar rösta för förslaget i Europaparlamentet.

Plattformsekonomin framväxt går hand i hand med högerpolitik av både det liberala och det konservativa slaget. Å ena sidan hyllas de låga trösklarna hos företag som Foodora av Timbro. Å andra sidan vill de borgerliga partierna skärpa Sveriges redan strikta migrationslagstiftning som används som ett vapen från arbetsgivarens sida, genom att utländska arbetare som vågar säga ifrån hotas med utvisning.

Fru talman! Den daglöneekonomi som fullständigt exploderat under de senaste åren är ganska precis vad de ”nya” Moderaterna drömde om för mer än ett decennium sedan. Överallt på gatorna i större städer syns olika bud i färgstarka uniformer skynda fram och tillbaka på cyklar och mopeder. Lönerna och arbetsvillkoren är ofta under all kritik. Det ska, som det heter, löna sig att arbeta.

Fru talman! EU har de senaste dagarna visat sig vara en otroligt bra kraft. Men principiellt gillar inte Vänsterpartiet EU, och det är vi alltid tydliga med. Men de borgerliga partier som i tid och otid alltid pratar gott om det europeiska samarbetet och så vidare är som av en händelse alltid mot kommissionen när det gäller sociala pelaren och andra förslag som har till syfte att förbättra livsvillkor för människor.

Med det sagt, fru talman, ställer sig Vänsterpartiet bakom regeringens ställningstagande i frågan om subsidiaritetsprövning av plattformarbete, och jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 103 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! I dessa dagar är det svårt att tänka på något annat än det ukrainska folkets kamp för frihet och demokrati. Det är den frihet och demokrati som vi tar för given varje dag. Den senaste veckan har varit historisk på många sätt.

Något som har gjort mig extra varm om hjärtat är att se hur EU:s länder har gått samman och visat vad i grunden unionen handlar om, nämligen fred i Europa. EU har också hörsammat Ukrainas önskan om att i framtiden vara en del av den gemenskap för fred, frihet och frihandel som EU står för.

I det perspektivet kan det kännas lite futtigt att stå här och debattera en fråga om subsidiaritet gällande direktiv om bättre arbetsvillkor för plattformarbete. Men samtidigt är det en ynnest eftersom EU-samarbetet handlar just om att komma överens om vad vi bäst gör gemensamt och vad vi bäst bestämmer själva.

I det här fallet är vi alla här inne överens om att Sverige självt är bäst lämpat att fatta beslut om hur vi definierar vem som ska räknas som arbetstagare. Det ligger inom vår nationella kompetens. Inte minst gäller det artikel 4 i direktivet, som är mycket detaljerat och långtgående.

En väl fungerande inre marknad inom EU är en prioriterad fråga för oss liberaler. Plattformföretag är en relativt ny företeelse, och vi ser att det kan finnas behov av viss gemensam syn på plattformföretag eftersom dessa ofta verkar i flera länder inom unionen. Därför yrkar vi bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Som sista talare i dagens sista debatt vill också jag skicka mina tankar, och jag tror allas våra tankar, till Ukraina, det ukrainska folket och våra motsvarigheter i det ukrainska parlamentet. Vi tänker på er och hoppas att ni snart återigen ska få stå i en talarstol, precis som vi, och diskutera hur ni kan utveckla ert land och er demokrati.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.47 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 februari

UbU12 Studiestöd

Punkt 1 (Villkor inom studiestödssystemet)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

3. res. 3 (KD)

Förberedande votering:

28 för res. 2

17 för res. 3

248 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

182 för utskottet

28 för res. 2

83 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 20 V, 14 L, 1 MP, 1 -

För res. 2: 28 C

Avstod: 55 SD, 17 KD, 11 MP

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Anna Sibinska (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Höjda studiebidrag)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

3. res. 6 (MP)

Förberedande votering:

55 för res. 5

12 för res. 6

226 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:
226 för utskottet
55 för res. 5
12 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 60 M, 28 C, 20 V, 17 KD, 14 L, 1 -
För res. 5: 55 SD
Avstod: 12 MP
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 5 (Avskrivning av studielån)

1. utskottet
2. res. 9 (M, SD)
3. res. 10 (V)
Förberedande votering:
115 för res. 9
21 för res. 10
157 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 9.
Huvudvotering:
143 för utskottet
115 för res. 9
35 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 28 C, 17 KD, 12 MP
För res. 9: 60 M, 55 SD
Avstod: 20 V, 14 L, 1 -
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU13 Förskolan

Punkt 2 (Kvalitet i förskolan)
1. utskottet
2. res. 3 (SD, KD)
Votering:
221 för utskottet
72 för res. 3
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 60 M, 28 C, 20 V, 14 L, 12 MP, 1 -
För res. 3: 55 SD, 17 KD
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 3 (Informationsöverföring, förskoleklass m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

238 för utskottet

55 för res. 4

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 28 C, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 4: 55 SD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 7 (Språkförskola m.m.)

1. utskottet

2. res. 8 (M, SD, L)

Votering:

147 för utskottet

129 för res. 8

17 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 28 C, 20 V, 12 MP, 1 -

För res. 8: 60 M, 55 SD, 14 L

Avstod: 17 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 8 (Deltagande i förskola m.m.)

1. utskottet

2. res. 11 (V)

3. res. 12 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 11

12 för res. 12

260 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Huvudvotering:

200 för utskottet

20 för res. 11

73 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 55 SD, 28 C, 17 KD, 14 L

För res. 11: 20 V

Avstod: 60 M, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

UbU17 Gymnasieskolan

Punkt 1 (Vissa övergripande frågor om gymnasieskolan)

1. utskottet
2. res. 1 (C)

Votering:

265 för utskottet
28 för res. 1
56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -
För res. 1: 28 C
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 2 (Gymnasial yrkesutbildning och lärlingsutbildning m.m.)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

210 för utskottet
55 för res. 2
28 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -
För res. 2: 55 SD
Avstod: 28 C
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 4 (Särskilda kunskapsområden)

1. utskottet
2. res. 7 (V)
3. res. 8 (KD)

Förberedande votering:

21 för res. 7
18 för res. 8
254 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

200 för utskottet
20 för res. 7
73 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 60 M, 28 C, 14 L, 12 MP
För res. 7: 20 V
Avstod: 55 SD, 17 KD, 1 -
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU13 Märkning och registrering av katter

Punkt 1 (Märkning och registrering av katter)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, KD)

Votering:

188 för utskottet

105 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 55 SD, 20 V, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 1: 60 M, 28 C, 17 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU16 Jakt och viltvård

Punkt 1 (Vissa frågor om klövvilt)

1. utskottet
2. res. 1 (KD)

Votering:

276 för utskottet

17 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 28 C, 20 V, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 1: 17 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 2 (Översyn av jaktlagen)

1. utskottet
2. res. 2 (S, V, MP)

Votering:

177 för utskottet

116 för res. 2

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 3 S, 60 M, 55 SD, 28 C, 17 KD, 14 L

För res. 2: 83 S, 20 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Patrik Björck och Lawen Redar (båda S) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Tider för jakt)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

238 för utskottet

55 för res. 3

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 28 C, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 3: 55 SD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 4 (Jakt- och viltvårdsuppdraget)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

174 för utskottet

119 för res. 4

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 55 SD, 28 C, 17 KD, 14 L

För res. 4: 86 S, 20 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 1 mars

CU9 Fastighetsrätt

Punkt 1 (Ersättningsreglerna i 37–39 §§ anläggningslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (C, KD)

Votering:

248 för utskottet

45 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 20 V, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 1: 28 C, 17 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 4 (Tillgång till geodata)

1. utskottet

2. res. 2 (SD, C, KD)

Votering:

193 för utskottet

100 för res. 2

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 20 V, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 2: 55 SD, 28 C, 17 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU12 Planering och byggande

Punkt 1 (Regler och krav för ett hållbart och innovativt byggande)

1. utskottet

2. res. 1 (KD, L)

3. res. 2 (C)

4. res. 3 (MP)

Förberedande votering 1:

27 för res. 2

13 för res. 3

252 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Guðrun Nordborg (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Vasiliki Tsouplaki (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Förberedande votering 2:

32 för res. 1

28 för res. 2

233 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Ulla Andersson (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

223 för utskottet

30 för res. 1

40 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 20 V, 1 MP, 1 -

För res. 1: 17 KD, 13 L

Avstod: 28 C, 1 L, 11 MP

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Gulan Avci (L) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Martin Marmgren (MP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Undantag från energihushållningskraven för timmerhus m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

175 för utskottet

118 för res. 4

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 60 M, 55 SD, 28 C, 17 KD, 14 L

För res. 4: 85 S, 20 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 6 (Undantag från kraven på bygglov och anmälan)

1. utskottet

2. res. 6 (S, V, L, MP)

Votering:

160 för utskottet

133 för res. 6

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 55 SD, 28 C, 17 KD

För res. 6: 86 S, 20 V, 14 L, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 9 (Information i bygglovsärenden m.m.)

1. utskottet

2. res. 8 (M, SD)

Votering:

177 för utskottet

114 för res. 8

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 28 C, 19 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 8: 59 M, 55 SD

Frånvarande: 14 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 8 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Momodou Malcolm Jallow (V) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU30 Författningsfrågor

Punkt 1 (Statsskicket)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

216 för utskottet

21 för res. 2

56 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 27 C, 17 KD, 14 L, 12 MP

För res. 2: 20 V, 1 -

Avstod: 55 SD, 1 C

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 9 (Rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter)

1. utskottet

2. res. 8 (M)

Votering:

191 för utskottet

60 för res. 8

42 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 54 SD, 1 C, 20 V, 17 KD, 12 MP, 1 -

För res. 8: 60 M

Avstod: 1 SD, 27 C, 14 L

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 14 (Medborgarinitiativ)

1. utskottet

2. res. 15 (MP)

Votering:

212 för utskottet

12 för res. 15

69 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 28 C, 20 V, 17 KD, 1 -

För res. 15: 12 MP

Avstod: 55 SD, 14 L

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 19 (En demokratikanon)

1. utskottet

2. res. 18 (L)

Votering:

279 för utskottet

14 för res. 18

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 28 C, 20 V, 17 KD, 12 MP, 1 -

För res. 18: 14 L

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 22 (Partifinansiering)

1. utskottet

2. res. 19 (C)

Votering:

265 för utskottet

28 för res. 19

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 19: 28 C

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 41 (En budgetram om 2 procent)

1. utskottet

2. res. 35 (SD)

Votering:

238 för utskottet

55 för res. 35

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 28 C, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 35: 55 SD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 48 (Public service)

1. utskottet
2. res. 41 (MP)

Votering:

280 för utskottet

12 för res. 41

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 54 SD, 28 C, 20 V, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 41: 12 MP

Frånvarande: 14 S, 10 M, 8 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU31 Trossamfund och begravningsfrågor

Punkt 1 (Svenska kyrkans ställning)

1. utskottet

2. res. 2 (V, L)

Votering:

198 för utskottet

35 för res. 2

60 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 55 SD, 28 C, 17 KD, 12 MP

För res. 2: 20 V, 14 L, 1 -

Avstod: 60 M

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 3 (Friare församlingstillhörighet)

1. utskottet

2. res. 3 (M, V, KD)

Votering:

196 för utskottet

97 för res. 3

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 55 SD, 28 C, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 3: 60 M, 20 V, 17 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 6 (Gravsättning och spridning av avlidens aska)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

272 för utskottet

21 för res. 4

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 28 C, 17 KD, 14 L, 12 MP

För res. 4: 20 V, 1 -

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU31 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ändrat beslut om systemet för Europeiska unionens egna medel

Kammaren biföll utskottets förslag.

**FöU4 Riksrevisionens rapport om att bygga nationell försvarsför-
måga – statens arbete med att stärka arméstridskrafterna***Punkt 1 (Försvarsmaktens måluppfyllnad)*

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

238 för utskottet

55 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 28 C, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 1: 55 SD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 2 (Materieförsörjning)

1. utskottet

2. res. 2 (M)

Votering:

232 för utskottet

61 för res. 2

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 55 SD, 28 C, 20 V, 16 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 2: 60 M, 1 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 4 (Styrning och kontroll)

1. utskottet

2. res. 5 (C)

3. res. 6 (L)

Förberedande votering:

28 för res. 5

14 för res. 6

251 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

190 för utskottet

28 för res. 5

75 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 54 SD, 20 V, 17 KD, 12 MP, 1 -

För res. 5: 28 C

Avstod: 60 M, 1 SD, 14 L

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Punkt 2 (Särskild redovisning av det internationella samarbetet)

1. utskottet

2. res. 1 (M, KD, L)

Votering:

201 för utskottet

91 för res. 1

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 55 SD, 28 C, 20 V, 11 MP, 1 -

För res. 1: 60 M, 17 KD, 14 L

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 5 MP

Elisabeth Falkhaven (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Helhetsöversyn av signalspaningslagen)

1. utskottet

2. res. 3 (M, KD)

Votering:

216 för utskottet

77 för res. 3

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 55 SD, 28 C, 20 V, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 3: 60 M, 17 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Prot. 2021/22:77

2 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU2 Det civila samhället

Punkt 1 (Det civila samhällets viktiga roll)

1. utskottet

2. res. 1 (KD)

3. res. 2 (L)

Förberedande votering:

17 för res. 1

14 för res. 2

262 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

250 för utskottet

17 för res. 1

26 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 28 C, 20 V, 1 -

För res. 1: 17 KD

Avstod: 14 L, 12 MP

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 5 (Samla bidragsgivning till en myndighet)

1. utskottet

2. res. 7 (M)

Votering:

233 för utskottet

60 för res. 7

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 55 SD, 28 C, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 7: 60 M

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 6 (Bidrag till organisationer bildade på etnisk grund)

1. utskottet
2. res. 9 (SD)

Votering:

180 för utskottet

54 för res. 9

59 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 1 M, 1 SD, 28 C, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 9: 54 SD

Avstod: 59 M

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 7 (Coronaviruset)

1. utskottet
2. res. 10 (C)

Votering:

265 för utskottet

28 för res. 10

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 20 V, 17 KD, 14 L, 12 MP, 1 -

För res. 10: 28 C

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU4 Konstarterna och kulturskaparnas villkor

Punkt 1 (Kulturskaparnas villkor)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C)
3. res. 3 (KD)
4. res. 4 (MP)

Förberedande votering 1:

17 för res. 3

12 för res. 4

264 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

88 för res. 1

17 för res. 3

188 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
121 för utskottet
88 för res. 1
84 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 20 V, 14 L, 1 -
För res. 1: 60 M, 28 C
Avstod: 55 SD, 17 KD, 12 MP
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 5 (Musik)

1. utskottet
2. res. 10 (L)
Votering:
279 för utskottet
14 för res. 10
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 28 C, 20 V, 17 KD, 12 MP, 1 -
För res. 10: 14 L
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 7 (Bibliotek)

1. utskottet
2. res. 12 (SD)
Votering:
224 för utskottet
55 för res. 12
14 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 60 M, 28 C, 20 V, 17 KD, 12 MP, 1 -
För res. 12: 55 SD
Avstod: 14 L
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Punkt 8 (Samiska språk och språkcentrum)

1. utskottet
2. res. 16 (V)
3. res. 17 (MP)
Förberedande votering:
21 för res. 16
12 för res. 17
260 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 16.

Huvudvotering:
145 för utskottet
21 för res. 16
127 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 28 C, 17 KD, 14 L
För res. 16: 20 V, 1 -
Avstod: 60 M, 55 SD, 12 MP
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU19 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse

1. utskottet
2. res. (V, MP)
Votering:
260 för utskottet
33 för res.
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 28 C, 17 KD, 14 L
För res.: 20 V, 12 MP, 1 -
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

AU16 Subsidiaritetsprövning av direktivförslaget om bättre arbetsvillkor för plattformsarbete

1. utskottet
2. res. (M, SD, C, KD)
Votering:
133 för utskottet
160 för res.
56 frånvarande
Kammaren biföll res.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 20 V, 14 L, 12 MP, 1 -
För res.: 60 M, 55 SD, 28 C, 17 KD
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 L, 4 MP

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Skrivelse
2021/22:144 Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer

Sammanträdet leddes
av ålderspresidenten från dess början till och med § 9 anf. 24 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 45 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 71 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärende för bordläggning	3
§ 6 Författningsfrågor	3
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU30	3
Anf. 1 KARIN ENSTRÖM (M).....	3
Anf. 2 MIKAEL STRANDMAN (SD)	5
Anf. 3 LINDA MODIG (C)	6
Anf. 4 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	8
Anf. 5 NINA LUNDSTRÖM (L).....	9
Anf. 6 CAMILLA HANSÉN (MP).....	10
Anf. 7 HANS EKSTRÖM (S).....	11
(Beslut fattades under § 17.)	11
§ 7 Trossamfund och begravningsfrågor	12
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU31	12
Anf. 8 LARS JILMSTAD (M).....	12
Anf. 9 JESSICA WETTERLING (V).....	13
Anf. 10 NINA LUNDSTRÖM (L).....	14
Anf. 11 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	14
Anf. 12 JESSICA WETTERLING (V) replik.....	16
Anf. 13 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik	16
Anf. 14 JESSICA WETTERLING (V) replik.....	17
Anf. 15 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik	17
(Beslut fattades under § 17.)	17
§ 8 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ändrat beslut om systemet för Europeiska unionens egna medel	17
Finansutskottets utlåtande 2021/22:FiU31	17
Anf. 16 BJÖRN WIECHEL (S)	17
Anf. 17 JAN ERICSON (M)	18
Anf. 18 CHARLOTTE QUENSEL (SD).....	21
(Beslut fattades under § 17.)	23
§ 9 Riksrevisionens rapport om att bygga nationell försvarsförmåga – statens arbete med att stärka armétridskrafterna	23
Försvarsutskottets betänkande 2021/22:FöU4	23
Anf. 19 JÖRGEN BERGLUND (M)	23
Anf. 20 ROGER RICHTHOFF (SD)	25
Anf. 21 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	26
Anf. 22 ALLAN WIDMAN (L).....	28
Anf. 23 MATTIAS OTTOSSON (S)	29
Anf. 24 ROGER RICHTHOFF (SD) replik.....	30
Anf. 25 MATTIAS OTTOSSON (S) replik.....	31
Anf. 26 ROGER RICHTHOFF (SD) replik.....	31
Anf. 27 MATTIAS OTTOSSON (S) replik.....	31

Anf. 28 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	32
Anf. 29 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	32
Anf. 30 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	33
Anf. 31 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	33
Anf. 32 JÖRGEN BERGLUND (M) replik	33
Anf. 33 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	34
Anf. 34 JÖRGEN BERGLUND (M) replik	34
Anf. 35 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	35
(Beslut fattades under § 17.).....	35
§ 10 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.....	35
Försvarsutskottets betänkande 2021/22:FöU5	35
Anf. 36 JÖRGEN BERGLUND (M).....	35
Anf. 37 ALLAN WIDMAN (L).....	37
Anf. 38 CLASGÖRAN CARLSSON (S).....	37
Anf. 39 JÖRGEN BERGLUND (M) replik	38
Anf. 40 CLASGÖRAN CARLSSON (S) replik.....	38
Anf. 41 JÖRGEN BERGLUND (M) replik	38
Anf. 42 CLASGÖRAN CARLSSON (S) replik.....	38
(Beslut fattades under § 17.).....	38
§ 11 Det civila samhället.....	39
Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU2	39
Anf. 43 CHRISTER NYLANDER (L).....	39
Anf. 44 ANN-BRITT ÅSEBOL (M).....	41
Anf. 45 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD)	43
Anf. 46 CATARINA DEREMAR (C).....	45
Anf. 47 ROLAND UTBULT (KD).....	46
Anf. 48 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S)	48
Anf. 49 ANN-BRITT ÅSEBOL (M) replik	50
Anf. 50 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik	50
Anf. 51 ANN-BRITT ÅSEBOL (M) replik	50
Anf. 52 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik	51
Anf. 53 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	51
Anf. 54 ANN-BRITT ÅSEBOL (M) replik	53
Anf. 55 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	54
Anf. 56 ANN-BRITT ÅSEBOL (M) replik	54
Anf. 57 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	55
Anf. 58 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD) replik	56
Anf. 59 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	56
Anf. 60 JONAS ANDERSSON i Lingham (SD) replik	56
Anf. 61 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	57
Anf. 62 JOHN E WEINERHALL (M).....	57
Anf. 63 MARGARETA CEDERFELT (M).....	59
(Beslut fattades under § 17.).....	60
§ 12 Konstarterna och kulturskaparnas villkor.....	60
Kulturutskottets betänkande 2021/22:KrU4	60
Anf. 64 CHRISTER NYLANDER (L).....	60
Anf. 65 MAGNUS STUART (M).....	62
Anf. 66 ANGELIKA BENGTTSSON (SD)	64
Anf. 67 CATARINA DEREMAR (C).....	65

Anf. 68 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	67
Anf. 69 ROLAND UTBULT (KD).....	69
Anf. 70 ANNA SIBINSKA (MP)	70
Anf. 71 LARS MEJERN LARSSON (S).....	72
Anf. 72 ANNICKA ENGBLOM (M)	74
Anf. 73 JOHN E WEINERHALL (M).....	75
(Beslut fattades under § 17.)	77
§ 13 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse.....	77
Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2021/22: MJU19.....	77
Anf. 74 MARIA GARDFJELL (MP).....	77
Anf. 75 ISAK FROM (S)	79
Anf. 76 MARIA GARDFJELL (MP) replik	80
Anf. 77 ISAK FROM (S) replik.....	81
Anf. 78 MARIA GARDFJELL (MP) replik	81
Anf. 79 ISAK FROM (S) replik.....	81
Anf. 80 JOHN WIDEGREN (M).....	82
Anf. 81 MARIA GARDFJELL (MP) replik	83
Anf. 82 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	83
Anf. 83 MARIA GARDFJELL (MP) replik	83
Anf. 84 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	84
Anf. 85 MATS NORDBERG (SD).....	84
Anf. 86 JAKOB OLOFSGÅRD (L).....	87
Anf. 87 MARIA GARDFJELL (MP) replik	88
Anf. 88 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	88
Anf. 89 MARIA GARDFJELL (MP) replik	88
Anf. 90 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	89
Anf. 91 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	89
Anf. 92 PETER HELANDER (C).....	90
Anf. 93 MARIA GARDFJELL (MP) replik	90
Anf. 94 PETER HELANDER (C) replik	91
Anf. 95 MARIA GARDFJELL (MP) replik	91
Anf. 96 PETER HELANDER (C) replik	92
Anf. 97 MATS NORDBERG (SD).....	92
(Beslut fattades under § 17.)	92
§ 14 Subsidiaritetsprövning av direktivförslaget om bättre arbetsvillkor för plattformarbete	92
Arbetsmarknadsutskottets utlåtande 2021/22: AU16	92
Anf. 98 JESSIKA ROSWALL (M).....	92
Anf. 99 MAGNUS PERSSON (SD).....	94
Anf. 100 SOFIA DAMM (KD).....	94
Anf. 101 JOHAN ANDERSSON (S).....	95
Anf. 102 CICZIE WEIDBY (V)	96
Anf. 103 MALIN DANIELSSON (L)	97
(Beslut fattades under § 17.)	97
Ajournering.....	98
Återupptaget sammanträde.....	98
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 februari.....	98

UbU12 Studiestöd	98
UbU13 Förskolan	99
UbU17 Gymnasieskolan.....	101
MJU13 Märkning och registrering av katter.....	102
MJU16 Jakt och viltvård	102
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 1 mars	103
CU9 Fastighetsrätt	103
CU12 Planering och byggande	104
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	106
KU30 Författningsfrågor	106
KU31 Trossamfund och begravningsfrågor	108
FiU31 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ändrat beslut om systemet för Europeiska unionens egna medel.....	109
FöU4 Riksrevisionens rapport om att bygga nationell försvarsförmåga – statens arbete med att stärka arméstridskrafterna	109
FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	110
KrU2 Det civila samhället	111
KrU4 Konstarterna och kulturskaparnas villkor	112
MJU19 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse	114
AU16 Subsidiaritetsprövning av direktivförslaget om bättre arbetsvillkor för plattformarbete	114
§ 18 Bordläggning.....	114
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 16.48.....	115